

M. Malinski

NEM MINDEGY!

Prugg Verlag

NEM MINDEGY!

Teljesebb élet

2., változatlan kiadás

PRUGG VERLAG

Eisenstadt 1990

A magyar kiadás M. Malinski: Wierzyć w Chrystusa
(Księgarnia Świetoga Wojciecha, Poznań, 1979)
német fordítása: Du bist anders. Glaubensbuch
für junge Leute (Verlag Styria, Graz, 1981)
alapján készült.
Magyarra fordította Érdy Szaniszló.

TARTALOM

Kedves Fiatal Barátom!	5
HISZEL ISTENBEN?	7
Tudomány és vallás avagy A „Síkvilág” királyságról, melynek lakói nem tudták elképzelni a „Térvilágot”	8
Mit jelent hívőnek lenni avagy (Ne) a dolog könnyebbik végét fogjuk meg	12
Az igazság a lényeges avagy Azok a jegyek nem is olyan (nagyon) fontosak	17
A teremtett világ avagy Hátizsákosan keressük Istent	20
Út a hithez avagy Valamit kockáztatnod kell	23
Isten szólt avagy Hosszú volt ez az út	26
Bibliai történetek avagy Ne vonj le hamis következtetéseket	29
A Szentírás avagy Mi volt a hal neve, mely elnyelte Jónást?	33
HISZEL JÉZUSBAN?	37
Mi volt Jézus szívügye avagy Mit akart ez az illetéktelen ember	38
Miért kellett Jézusnak meghalnia avagy Mielőtt Jeruzsálem ráeszmélt volna, már meg is történt	45
Amiről Jézus tanítványai tanúskodnak avagy Csálás, nem csalás? — ez itt a kérdés	49
Miről tudósítanak a rómaiak avagy Még néhány tudnivaló a történetekről	53
Hogyan keletkeztek az Evangéliumok avagy Az apostolok gyakorló iskolája — és mi történt azután	55
Miért szent a Szentírás avagy Miben különbözünk Jehova tanútól	59
	3

Jézust becsülöm – de mire jó az Egyház avagy Sem mire sem mégy egymagad	63
Miért van szükségünk Jézusra avagy Olyan volt, mint egy meteor	71
HISZEL A SZENTLÉLEKBEN?	75
Hogyan találkozatsz Istennel avagy Tudsz-e imádkozni?	76
Művészet és vallás avagy Két szemmel lát az ember	79
A jelképek hatalma avagy Képes vagy-e igazán ünnepelni?	82
Étkezés, sőt több, mint étkezés avagy Amikor sem- mit sem „ad neked” a szentmise	87
Mik a szentségek? avagy Életpályánk váltóinál	91
Még egyszer a szentségekről avagy Mit fejez ki a hetes szám? És mit jó még tudni?	94
A keresztség avagy Jézus, az igen! De az egyház?	96
A bérálás avagy Éljen a szabadság! De mire használsz?	100
Bűnbánat és gyónás avagy Ha nem tetszene ez a téma, beszéljess az időjárásról	105
A betegek kenete avagy Amikor homokot taposol	109
A papszentelés (az egyházirend) avagy Fantasztí- kus hivatás	112
A házasság szentsége avagy Mi történik a „happy -end” után?	115
A megtérés kegyelme avagy Néha a Hatalmas veszi kezébe sorsunkat	119
A szent könyvek sorrendje és rövidítése	121

Kedves Fiatal Barátom!

Valószínűleg tűnődve veszed kezedbe a neked szánt könyvet. Miről van szó benne? — kérdezed.

Ismertetéseket találsz mindarról, ami — meglátásom szerint — fontos számodra. Ilyen például az értelmes élet mibenléte, a boldogság, gerinccesség, a Krisztus-hit kérdése . . .

Nem teszek nagyképű ígéreteket. Megtörténhet, hogy nem találsz meg mindent, amire kíváncsi vagy. Lehet az is, hogy mérgelődni fogsz reám, mert egyes kérdéseket túl röviden, felületesen intéztem el, s marad néhány vitás pont, amit te mindenképpen tisztázni óhajtasz. Persze, az ellenkezőjére is lesz példa: egyik-másik fejezetet hosszúnak ítélsz, talán fölöslegesnek is tartasz, mert már ismert dolgokat boncolgat.

Olvasatlanul mégse tedd félre e könyvet. Miért?

Először is, mert ez a te könyved. Neked szántam. Másrészt éppen azért olvasd végig, mert megtalálsz benne sokmindent abból, amit már itt is, ott is tanultál és tapasztaltál. Tudatosabbá válnak eddigi élményeid és személyesebbé lehet meggyőződésed. Elvértve találsz izgalmas oldalakat is, melyek kifejezetten azt taglalják, ami téged éppen most kínoz vagy érdekel, esetleg holnap köszönt rád.

Száz szónak is egy a vége; segíthet ez a könyv, hogy ismételten átgondold, rendszerezd, ellenőrizd és megtárgyald az életet, ismereteidet, tapasztalataidat.

Kivel tárgyalhatnál ezen életfontosságú kérdésekről?

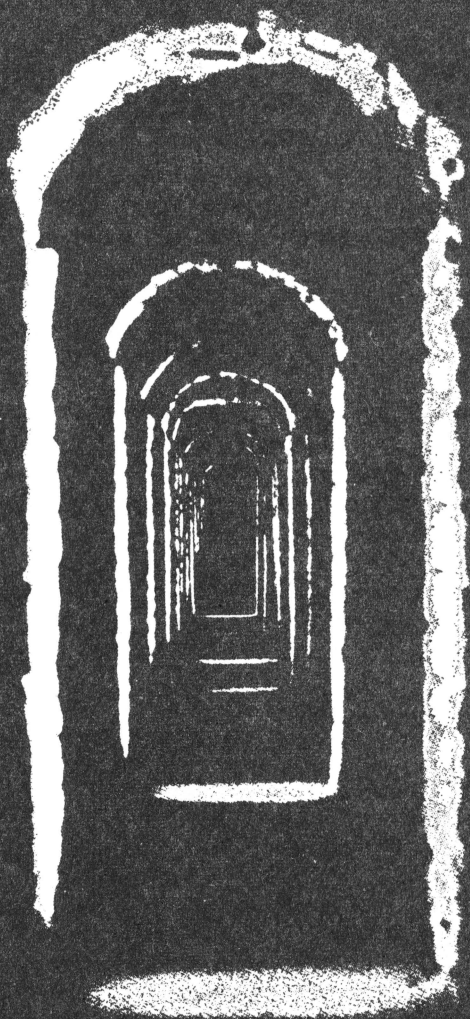
Bevallom neked, magam sem tudom. De talán barátiddal, hitoktatóddal Megbeszélheted velük nehézségeidet, megjegyzéseidet és a felmerülő kérdéseket. Talán még azt is megkísérelheted, hogy beleszövöd az itt olvasottakat a családi beszélgetésekbe.

Sajnálom egyébként, hogy a távolság és a nyelvi nehézségek miatt nem léphetsz velem kapcsolatba. Valószínűleg kölcsönösen is élvezetes lehetne eszmecserénk.

Kellemes olvasást!

Áldjon meg az Isten!

M. Malinski

Hiszel Istenben?

Mit jelent hinni?

Azt jelenti talán, hogy egy fejbőlintással elintézzük: jó, van Isten, valahol a világ felett.

Ez volna a hit?

Mit jelent hinni – mit jelent nem hinni?

Ez a kérdés joggal izgat mindenkit. Érezzük ugyanis, hogy itt dől el sok minden: hogy mi az élet értelme, milyen a világnézetünk, sőt: hogy milyen egész személyiségünk. Itt gyökereznek azok az indítékok is, melyek megszabják, mit tegyünk vagy ne tegyünk, milyen legyen egész cselekvés-világunk.

Kiről mondjuk tehát, hogy hisz? Arról, aki imádkozik a templomban? Vagy inkább: azt mondjuk hívőnek, aki tud szeretni?! Aki nyitott mindarra, ami körülötte történik; aki elkötelezi magát egy-egy jó ügynek, szenvedésen akar enyhíteni, segíteni szeretne – mitsem törődve azzal, hogy megfizetik-e most vagy bármikor? Nincs-e többé-kevésbé közel Istenhez, vagy nem hívő-e az, aki képes legalább valamennyire szeretni? Mert hát „az Isten – szeretet” (1Jn 4,7.16).*

TUDOMÁNY ÉS VALLÁS

avagy

A „SÍKVILÁG” KIRÁLYSÁGRÓL, MELYEK LAKÓI NEM TUDTÁK ELKÉPZELNI A „TÉRVILÁGOT”

Már nem tudom, milyen műsor is volt a rádióban. A bemondónő egy leány naplójából olvasott fel. Az egyik részlet megütötte fületem: „Nem is értem, hogy egy modern leány hogyan hiheti el, amit a világ hatnapos keletkezéséről mondanak...” Aztán: „Ugyan, hogyan lehet Istenben egy modern leány, ha egyszer már megcáfolta a tudomány a hitet?! ...” Ejha, gondoltam magamban, tisztelt naplót vezető leányzó, te nem modern vagy, hanem – tájékozatlan. Így morogtam nagymérgesen.

* Az ilyen zárójeles rövidítések a Bibliából vett idézetek lelőhelyét jelzik. A rövidítésekről részletes tájékoztatást találsz a kötet végén.

A napló alapján feltételezhettem, hogy írója a tapasztalati tudományokra gondolt: a fizikára, kémiára, biológiára, csillagászatra stb. Lássuk csak, mi is ez: „tapasztalati tudomány”.

Az ember megfigyel különféle jelenségeket. Megfigyelését biztos és *szabatos megállapításokban* rögzíti. Például: ma süt a nap. Ilyen szabatos megállapításokhoz jut a kísérletező ember is. Például: leejt egy tárgyat és megállapítja, hogy az gyorsuló mozgással esik. Műtrágyát szór a földjére és megfigyeli, hogy ez így jobb termést hoz. Izzó vasat vízbe márt – utána a vasat még keményebbnek találja. Ha ez a megfigyelése az esetek nagy számában megismétlődik, *általános ítéletet* alkot magának: „A vas még keményebb lesz, ha forró állapotban hideg vízbe mártjuk”. „Ha a földet megtrágyázzuk, jobb termést kapunk.”

Megeshet, hogy nem minden általánosítás jogosult. Például nem minden fajta műtrágyától lesz minden fajta föld termékenyebbé. Ha viszont egy általános ítélet valóban minden esetben igazolódik, akkor azt már *törvénynek* mondhatjuk. A tapasztalati törvény tehát általános ítélet; olyan megfigyelések eredménye, melyek egyes jelenségek között nem változó kapcsolatokat állapítottak meg.

A tudományos kutatás következő lépése a tudományos *feltevés* (hipotézis). – Azon törjük a fejünket, hogy miért is van így ez vagy az, hogyan vagy miért jöttek létre bizonyos összefüggések. Ilyenkor egy feltevéssegel segítünk magunkon. Más szóval: amikor elfogadom, hogy valamely dolog valószínűleg ilyen vagy olyan állapotban van, akkor „egy feltevést alakított ki”. Ezt természetesen megdönthetik a további megfigyelések vagy kísérletek. Így történt például akkor, amikor kiderült, hogy az atom az anyagnak nem a legkisebb, tovább már nem osztható része. Viszont ha valamelyik feltevést – mégpedig egyedi jelenségekre vonatkozó feltevést – igazolják a kísérletek, akkor ebből biztos, szabatos (egzakt) állítás lesz. Ez történt, amikor a Neptun bolygó létezése beigazolódott. – Ha viszont a feltevés általános jelenségekre vonatkozik, törvény lesz belőle. Ez természetesen nem túl gyakran történik meg. Többnyire úgy van, hogy még újabb kísérletek dacára is többféleképpen értelmezhetünk egy-egy talán régóta ismert jelenséget.

Mit nevezünk *elméletnek*, teóriának? Az elmélet törvények, feltevések és szabatos megállapítások rendszerbe foglalt gyűjteménye.

Íme, ezekből az elemekből áll a tapasztalati tudomány.

Most azonban felteszem a kérdést: képes-e egy ilyen tudomány Isten létéről vagy nem-létéről dönteni? Már megbocsáss, ugyan milyen alapon tehetné? Mi az, amiből ezt kikövetkeztethetné? Egy mamut állkapocs formájából? Ohm törvényéből? A villamosságelméletből? — Bármelyik természettudós kijelentheti: ő nem hisz Istenben; ez szabadságában áll. Ha azonban azt mondaná, hogy a tudomány tagadja Isten létét, akkor ez a tudós túllépte illetékességi körét.

Nincs az a tapasztalati tudomány, mely Isten létét bizonyíthatná vagy tagadhatná. Erre éppen saját módszere miatt képtelen. Minden szabatos tudományban ugyanis a jelenségek közvetlen összefüggéseit vizsgáljuk. Közvetlenül azokra az okokra vagy inkább feltételekre fordítjuk a figyelmünket, melyek meghatároznak egy adott jelenséget, a természetes világban belül. A tapasztalati tudomány nem avatkozhat bele az ezen a területen kívüleső dolgokba. Vagyis: segítségével sem bizonyítani, sem tagadni nem lehet Isten létét.

A *bölcsélet*, a filozófia az egyetlen tudomány, mely képes kiemelkedni az anyagi világból. Ez az a tudomány, mely a valóságnak nem csupán egy-egy részletével foglalkozik, hanem annak egészét magyarázza: mindazt, ami létezik. Közvetlenül már nem az érzékek megfigyeléseire támaszkodik. A gondolkodó erő fejt ki benne munkáját, a lét és a gondolkodás alapelveit használva fel. Ezek segítségével értelmezzük és magyarázzuk a valóságot.

Térjünk vissza a rádióban idézett leányhoz. Ő azt hiszi, hogy a Biblia valóban tanítja: Isten hat nap alatt teremtetted a világot.

Naplóírónk tehát a megjegyzésével már az Istentől kapott kinyilatkoztatás területére tévedt. De miről is van itt szó?

Aki hisz a kinyilatkoztatásban, elfogadja, hogy Isten nemcsak éppen létezik, hanem — követei és választottjai útján — „üdvös” igazságokat tudtul is ad az embereknek. Olyan igazságokat közöl tehát, amelyekről a hívő elismeri, hogy számára új életet — üdvösséget — jelentenek.

Felhívom a figyelmedet arra, hogy lényegesek ezek a szavak: „üdvös igazságok, vallási igazságok“. Szeretném ugyanis, ha mindig szem előtt tartanád: Isten nem evilági rendhez tartozó, vagyis „természetes“ igazságokat nyilatkoztat ki az embereknek, hanem olyanokat, melyek szükségesek az örök boldogsághoz, az üdvösséghez. Csak ezeket, mást nem. Isten arról szól, hogy van örök élet, az egy Isten három Személy, van bűn és van szabadulás a bűnből, azaz van megváltás. Az ilyen igazságok köréhez nyilvánvalóan nem tartozik az a kérdés, hogyan keletkezett a világ és az ember.

A hit igazságait különféle irodalmi formákban közölték Isten választott hírnökei. Nemegyszer éltek az oktató elbeszélés vagy a költészet eszközeivel. Ebből bizony sok félreértés támadt. Az egyiknek lett áldozata a rádióbeli leány.

Vajon ellentmondhatnak-e tudományos igazságok vallási igazságoknak, vagy vallási igazságok tudományos igazságoknak? Merő képtelenség! Hiszen nincs találkozási pontjuk!

Ezzel akár be is fejezhetném. Bevallom: nem szívesen tenném. Ezért engedd meg, hogy egy példabeszéd legyen a befejezés.

Volt egyszer egy királyság, a neve: Síkvilág. Ennek a királyságnak a polgárai különféle formájú idomok voltak: szabályosak (négyzetek, téglalapok, körök, háromszögek, sokszögek) és szabálytalanok. Sokszínűek és egyszerűek. Ki tudták fejezni gondolataikat, tudtak egymással érintkezni. Mindez természetesen sík-dimenzióban történt.

Akadtak olyan idomok, akik megelégedtek a pusztá létezéssel. De voltak olyanok, akik sík-mivoltuk természetét közelebbről is tanulmányozták és meghökkentő következtetésre jutottak. Például arra, hogy mind ők maguk, mind az egész síkvilág egy tér-világ részei. Részei egy valóságnak, mely nem kétdimenziós, hanem háromdimenziós. — Sietek megjegyezni, hogy a kétdimenziós idom ezt elképzelni nem tudja. De még másra is rájöttek. Azt is kikövetkeztették, hogy a síkidomok, például a négyzetek, körök, háromszögek, csupán nyomai olyan testek síkmetszeteinek, mint a hasábok, kúpok vagy gúla. Nos, voltak idomok, akik izgalomba jöttek e hírek hallatán. Voltak azonban fölényes nyilatkozók: ha az ember a Térvilágot sem

nem láthatja, sem fel nem derítheti, akkor az nem is létezik. Egyébként is éppen elég gondunk van Síkvilág-királyság bajaival.

Olyanok vagyunk mi is, mint a Síkvilág-királyságbeli geometriai idomok. Mi sem tudjuk kimerítően felfogni és megérteni a „Térvilágot”. Eljuthatunk azonban addig, hogy a létezését felismerjük. Utunk idáig a nagyvilág és az emberi valóság értelmes megfigyelésén át vezet. Másrészt azonban akadnak nálunk is emberek, akik bejelentik további igényüket: szóljanak nekik az Isten által közölt igazságokról is.

Hà elfogadom az érzékfeletti világ létét, egy *óriási valóság* létét fogadom el. Ha így fogom fel a dolgokat, semmiképpen sem tagadom a látható világot, csak éppen úgy tekintem, mint a valóság *részét*. Számomra továbbra is érvényesek lesznek tehát a látható világ törvényszerűségei. Ezeknek a végső elemzése és magyarázata azonban csak akkor tárul fel, ha továbblépek a nagy valóság törvényszerűségéiig. Ha ezt az egy nagy valóságot elfogadom, feltárul nekem a világ és minden egyes ember létének az értelme, a halál és a szenvedés rendeltetése, cselekedeteimről pedig kiderül, hogy jelentőségük valami végső célra utal.

MIT JELENT HIVŐNEK LENNI

avagy

(NE) A DOLOG KÖNNYEBBIK VÉGÉT FOGJUK MEG

Sohasem látjuk be eléggé, mennyire „értelemmel megáldott állatok” vagyunk, mennyire ránknehezedik biológiai részünk. Belenőttünk az anyag- sőt állatvilágba, alá vagyunk vetve törvényeinek: élni mindenáron! élni az élet napos oldalán! ne hagyd magad! élni,élni, amíg csak lehet! védj az életed foggal-körömmel!

Ha egyszer tényleg ez a lényeges, akkor szükségképpen minden eszköz is ezt a célt szolgálja. Igen, minden eszköz jó, minden „fogás” meg van engedve. Ezzel a „jószándékkal” indulunk a napnak: Kíméld magad! kíméld magad! Neked jusson minél több abból, aminek élet a neve. Mások csak törjék érted magukat. Szerezz, halmozz fel

minél többet: hátha beteg leszel... hátha baleset ér... Egyszer úgyis kikopsz a munkából. Raktározz hát el minél többet: tedd félre, amit csak félretehatsz. Azt pedig gondosan őrizd, amit magadnak kiharcoltál. Űlj rá! A közelbe se engedj senkit, hogy biztosan megmaradjon neked.

Így azután nemegyszer másokra hárítjuk át a munkát, a világért meg nem erőltetnénk magunkat. Azon vagyunk, hogy más hordja a terhet helyettünk. — Az sem ritka dolog persze, hogy ellenségeinket — pontosabban: azokat, akik adott esetben vetélytársainkká lehetnek — hazugsággal, piszkos rágalmakkal lehetetlenné tesszük. Az ilyen becs-telen útnak persze könnyen lehet bűncselekmény a vége. — De mindenesetre: ha így élünk, egyre jobban magunkba zárkózunk, ügyes-bajos dolgaink rabjai leszünk. Nem tudunk kilépni kisszerű világunkból. Persze, nemcsak biológiai jellegű érdekeinkkel törődünk, így teszünk szellemi értékeinkkel is: nem adok át belőlük senkinek semmit, nem mondok el senkinek semmit, nehogy tapasztalatom bárkit is gazdagítson, valaki véletlenül is okosabb vagy jobb legyen, mint én...

Az önzés legfőbb elve tehát: nem adni, visszatartani, összeszórni. Néha persze azért adsz is. Adsz, de csak a csere kedvéért. Kétszer is fogadhoz vorsz ilyenkor minden garast és mégegyszer megnézed, amikor az asztalra tetted. Aztán több-kevesebb nyomatékkal tudtára adod a más-iknak: „Úgy vigyázz, hogy egyszer visszajövök érte!”

Így lesz teljességgel számító, önzésbe fulladó az életed.

Példa lehet rá az a kezdő orvos, aki az egyetem után így beszél: „Először kimegyek falura, de kényes leszek a boríték vastagságára. Hát igen... egy kicsit megszedem ott magam. Aztán majd meglátjuk.” És tényleg megszedi magát.

Lehet, hogy van olyan tudós is, aki sokat dolgozik, de mindent a sikeres előmenetelért tesz. Vagy gondoljunk arra a tanárra, aki valahogy ennél a foglalkozásnál ragadt. Óráit jól-rosszul megtartja. De esze ágában sincs igazán használni diákjainak. Annál inkább ad a látszatra: az ő osztályának jó híre legyen, főleg az igazgatói irodában. Óráira csak akkor készül, ha tanfelügyelőre számít. Ilyen szomorú példa az a diák is, akinek mindene az, hogy éltanuló legyen. A társainak nem segít: ha kéri, magyaráz-son meg valamit, ridegen elutasítja. Akkor boldog, ha ve-

télytársa rossz jegyet kap. Szóval, mindent csak azért tesz, hogy tanárai becsüljék, hogy tündököljön.

De itt az ideje, hogy tisztázzuk: mit jelent megtérni?

Előfordulhat, hogy egy ilyen énközpontú ember nagyot esik. Útjába áll valaki, vagy kudarc éri. Összeomlik a kártyavár. Vége mindennek, amit annyi szorgalommal szerzett. Önzésének építménye, szorgosan, nagy-okosan, talán pázarul megtervezett világa egyszerre romhalmazzá lesz. Rádöbben a mi emberünk, hogy ez az egész egy értelmetlen, gyerekes, sőt örült játék volt. Felismeri: elpocsékoltam az életemet, jobb lett volna nem is élni . . . az egésznek semmi értelme sem volt . . .

És akkor mit jelent hívőnek lenni?

Jelenti azt, hogy kilépek önzésem bűvös köréből, lerázom a szorongást, a lustaságot, a közönyt. Úgy is mondhatnám: felfedezem a legfőbb jót, mely ezerszer többet ér, mint a csak-vegetáló élet.

Példánk lehet az a fiatal munkás, aki fizetés nélküli szabadságot vett ki, és elment segíteni a földrengés-sújtotta lakosságnak. Említsük meg itt azt az eddig léha szoknyavadásznak számító fiatalembert, aki most már kezd komolyan szeretni egy rendes leányt. Lehet, hogy az az orvos is, talán többévi működés után először veszi észre igazán a szenvedő embert és segítőkészen hajol föléje. És lehet, hogy az a tudós egyszerűen csak már magát az ügyet nézi, az igazság felderítése izgatja, és nem a „karrierjével”, meg a pénzével törődik. A törtető diákot pedig most már az kezdi érdekelni, amit tanul, és nem a jegy, amit a feleletéért kap.

Mindez persze nem azt jelenti, hogy a kijózanult szoknyavadász számára az a leány lenne élete egyetlen tartalma. A tudományos kérdés sem foglalhat le valakit maradéktalanul, az orvos egész látókörét nem töltheti be egy beteg. Annyi azonban bizonyos, hogy a felsoroltaknak valami bevilágított. „Ezután így és így kell lennie . . . nem is lehet másképp!” Számukra többé nem mondanak semmit az ilyen szavak: „én”, „nekem”, „csak értem”. S elkezdenek élni a Szépért, a Jóért, az Igazságért, az Igazságosságért, a Becsületért, a Jóságért.

Hívő embernek azt nevezem, aki nemcsak magáért, egyéni érdekeiért él, hanem kezd már – nem számíthatni.

A cselekedetei *önzetlenek*. Az ilyen magatartás persze vakmerőségre vall. Olyan, mintha valaki fejest ugrana egy szakadékba. Itt minden elmélet és okoskodás csöddöt mond. Tenni kell, kockáztatni, az új élet törvényei szerint élni. — A szív boldogsága, öröme pedig igazol téged: jó úton jársz!

Lesznek, akik majd nem késnek a jótanáccsal: „Észnél légy! Hagyd ezt! Agyontaposnak, ha így folytatod! Kövesd a mi példánkat!” De a mi emberünk elképedve néz rájuk: az ő számára valami egészen más a fontos.

Új életmódja ellen felszólal önfenntartási ösztöne is: „Ne tedd! Így tönkre fogsz menni. Mi lesz ennek a vége? Ne hagyd, hogy kihasználjanak. Amit tervezel, az kész öngyilkosság!” Ha az ember mégis kitart az ilyen életformában, azért van, mert a Jó elbűvöli, teljes erejével magához vonzza. Így lesz hasonlónak a bibliai emberhez, aki igazgyöngyöt keresett. Amikor egy nagyon értékeset talált, eladta mindenét és megvette (Mt 13, 45-46). Vagyis megtalálta békéjét, boldogságát.

Így derül ki azután, hogy már a földön a mennyországban élsz... mert ha nem ott élnél, nem is jutnál be oda soha. S viszont: az önző már a földön szenved a poklot — és nemcsak majd egykor.

Jogosnak érezném, ha most közbeszólnál: eddig még ki sem ejtettem ezt a szót: Isten. Csak ilyesmiket mondtam: megtérni, hinni a Jóban — de hogy hinni Istenben, ez még egyszer sem fordult elő.

Igaz. De mindjárt meg is magyarázom a dolgot.

Vallási szótárunkban Isten az első helyen áll. Valójában az utolsó helyen kellene állnia! Majd csak akkor szabadna említeni őt, ha az ember már rábízta, mintegy kiszolgáltatatta magát a Jónak. Mert ilyenkor válik számára élménnyé, hogy ez a Jó nem valami pusztá eszme, hanem *Valaki, Személy*.

Ha az önzetlen életformára eljutunk, csak akkor, *igen, csak akkor* győződhetünk meg arról, hogy éppen így lehet az életünk nagy biztonságban. Sem az emberek, sem a világ nem okozhatják vesztünket, az ember maga sem árt hat önmagának. Mert egy Valaki jótáll érte. Jótáll boldogságáért. Az a sok „bölc” intelem és kioktatás pedig sehogysem igazolódik be. Dehogy élsz úgy ezután, „mint az emberek”, dehogy jársz ezután a „kitaposott úton”.

Hinni tehát nem azt jelenti, hogy mindenkivel szembe szállsz, de azt sem, hogy minden tücsköt-békát lenyelsz. Nem! A hit kegyelem, az embert nagy örömmel elárasztó kegyelem: megszabadít önmagunktól. Az ember feltárul, kilép önmagából a másik felé és Isten felé.

Az élet napokból, a nap cselekedetek láncolatából áll. Vajon az én most következő cselekedetem önzetlen lesz-e vagy sem? Bizony; minden cselekedetünkben van – vagy lehet – önzetlenség, de ott bujkál benne rendszerint egy adag önző félelem is. Mi tehát a teendők? Az, hogy tudatosan egyre nagyobb helyet biztosítsunk Istennek a szívünkben. Mihelyt észbekapunk, rögtön tárjuk szélesre szívünk kapuját a kegyelemnek. Isten viszont szívesen adja segítségét, hogy elérjük a teljes önzetlenséget.

Mindennél rémesebb, ha valaki az ellentétes irányú útra lép. Amikor valakiből kivész a hit. Titok ez is, az emberi nyomorúság igazi nagy titka. Énnél nagyobb szerencsétlenség nem érheti az embert. – Gondolok arra az orvosra, aki lelkesen, mindenkin segíteni készen, a legszebb eszményekkel indult el pályáján: telve hivatástudattal. Vagy arra a fiatal tanárra: csupa jószándék, terv, eszme... Előtte áll egy igen komoly gondolkodású leány. Mindhárman csupa ígéret voltak. Mint sugárzó emberek, mindenkit vonzottak és mint hímes tojásra, úgy vigyáztak rájuk. De mi történt? Évek, bár lehet, hogy csak hónapok múltán találkozol az egyikkel. Mit kell látnod? Az arca semmitmondó, magaunt. Szeme már nem csillog. Az egész ember csupa számítás, önzés. Látnivaló: nem maradt benne semmi, egyáltalán semmi.

De mi történt a két találkozás közt? Hogyan jutott ez a személy idáig? Hogyan lett belőle törtető, vagy tisztos nyárspolgár? És semmi más. Ezt már néhány szó után látja az ember. Kitapogathatod az új, idegen, nála eddig nem tapasztalt vonásokat. Rajtakapod, hogy egy-egy kérdésében – azt hihetnéd: önzetlenül érdeklődik személyed iránt – horgot rejtett el. A maga szolgálatába akar berántani.

Meg azután a beszűkült érdeklődési köre... Lakás, divat, autó, külföldi utazás, mozi, nyaralás. És vége. A fény kialudt. Tátong az üresség. Egy ember áll előtted, aki megszűnt hinni.

Ugyan mi történt vele? Nem volt szerencséje dolgaiban? Úgy látta, nem jó pályát választott? Ki tudna lelkébe látni? A tény azonban tény: hanyatt-homlok kezd berendezkedni az életben, mindene a kényelem. Persze, az azért lehetséges, hogy egy körkérdésnél magát „hivőnek”, „katolikusnak” vallja. Még templomba is jár, hogy senki kétségbe ne vonhassa: hisz Istenben.

Mi azonban legfeljebb így minősítjük: gyakorló. Hivő is? Azt már nem!

AZ IGAZSÁG A LÉNYEGES

avagy

AZOK A JEGYEK NEM IS OLYAN (NAGYON) FONTOSAK

Ezek után az elvi megfontolások után ereszkedjünk le a földre. Nézzük meg az életedet úgy, ahogy van.

A legelső kérdés — ezt újra meg újra fel kell tenned, mint mindenkinek, aki ember —: mi végett tanulok? mi végett dolgozom? Ne menj el egykönnyen e kérdés mellett és ne is félj tőle. Ez a kérdés mindig foglalkoztasson! Már csak azért se utasítsd vissza a választást, mert a napi munka — vagy még a tanulás — tölti ki időd nagy részét. Ami pedig a döntő: nemcsak maga a munka alakít téged, hanem a lelkületed is, az a szándék, ami a munkában vezet. Más szóval, hagyományos nyelven: mindig legyen tudatos benned az, hogy miért élsz.

Ez nem is olyan egyszerű. Gyermekkorunk, talán pályánk korunk óta vagy a jutalomra, vagy a büntetésre vártunk. Egész iskolás-időnk alatt is így volt. Máig sem tudtad tisztázni: miért is jársz iskolába, miért tanulsz?

Valóban! Nem volna-e jobb, ha ezután nem osztályoznának? Jutalom, büntetés — már a kezdetek kezdetétől, kisiskolásoknál is? Itt nincs helye annak, hogy a kérdést megvitassuk. Annyi bizonyos, hogy az iskola egyre jobban törekszik vonzóbbá tenni a tanulást: maga a tárgy érdekli a gyerekeket, fiatalokat. Ne csak a bizonyítvány. Ne csak az, hogy kinek jut jobb osztályzat. Így gondolom: a jegyek csak ösztönzők legyenek. Szorítsák rá a diákokat, hogy a feladatok, kérdések megoldása legyen számukra az érdekes. A jegyekkel való minősítésről nem mondha-

tunk le. De az legyen a szerepük, mint a hordozó rakétáknak: ezek röptik ki az űrhajót a föld vonzóköréből. Minket pedig az osztályzatok tépjenek ki lustaságunkból és közönységekünköl: a cél az önérből való repülés.

Már megengedd! Te melyik szakasznál tartasz? Még tolnak a jegyek — mint rakéták az űrhajót — s még nincsen benned önállóság, érettség, tudásszomj? Dehát meddig még?

Jegyezd meg tehát: az *igazság a lényeges!* Az a fontos, hogy a problémát értsd, hogy a tananyag felébressze kíváncsiságodat, hogy a dolgok végére akarj járni. Mellékes tehát az osztályzat, a füzetbe írt tanári minősítés. Mit nekem: osztályzat! Különben elvéted a célt. Tulajdonképpen nem is volna helyed az iskolában, mert magatartásod nem igazi „tanuló”-magatartás, vagyis nem azé az emberé, aki valamilyen tudást akar elsajátítani. A tudományhoz így semmi közöd sem volna. Ha az osztályzat a lényeg, akkor semmi hasznod az egészéből. A középiskolában sem, de az általános iskolában sem!

A lényeg érdekeljen, s ne az izgasson örökösen, hogy hol, milyen „érdemet” szerzel. Hagyd már a piszkos kis üzletelést. Minek örökösen számíthatni? Mindig magát az ügyet tartsd szem előtt, azt, hogy mi az igaz, mi a szép, mi a jó. Lehet, hogy ez túl jámborul hangzik: amit teszel, tedd Istenért! — mert hidd el, erről van itt szó. Különben olyan kiszolgáltatott leszel, mint egy kiscsibe. Rögtön vakrémületbe esel, mihelyt egy hideg fuvalat ér, vagy egy kicsit meglöknek. Szóra sem érdemes! — legyinténél amúgy. Kész katasztrófa lesz, elveszted lábad alól a talajt, ha rosszul szólnak hozzád vagy rólad. Megkritizálnak. Megszólnak. Füledbe jut, mit beszélnek a hátad mögött. Leosztályoznak. Nem sikerül úgy a vizsgád, ahogy vártad. Te pedig nem alszol, és meg van keserítve az életed.

Hej, ha megkérdezhetnénk most azokat, akik ilyesmikért elvetették maguktól az életet: miért? Ugyan miért? — A halottak már nem válaszolnak. De kitalálhatjuk, miért, kifürkészhettük értelmetlen haláluk titkát. A tragédia azért következett be, mert az a szegény fiatal nagyon tévesen gondolkodott az életről. A tragikus lépés súlyához képest bizony semmiség minden indokolás: mert leszidtak, mert megbuktam, mert egy évet veszíték. (Ezért elveszíteni az életet?!)

Ám ne törjünk pálcát az eltávozottak felett. Hiszen nem örölk, hanem rólad van szó. Hogy te ne tékozd el az életedet. Mert akkor magad vagy a hibás: félbolond módjára akartál élni.

Az iskolai vagy főiskolai légkör valóban nyomasztó lehet. A téma örökösén ez: te milyen jegyet kaptál, hogyan osztályoztak, átméntél-e? Ez a feszültség, izgalom, remegés rajtad is úrrá lehet.

Vannak közepes, és vannak átlagon felüli nevelőid, tanáraid, akik igazán nagyszerű légkört teremtenek: felébresztik, felszítják az érdeklődést, a tudásszomjat. Máshol meg fülledt a légkör; benne semmi sem érdekes, csak a hajsza a jó jegy után. De te itt se veszítsd el a fejed. Ne engedd, hogy rádkényszerítsék a helytelen felfogást.

Mindig tedd fel magadban a kérdést: miért is tanulok? Miért dolgozom, végül is. Csak azért, hogy diplomám legyen, sőt kitüntetéssel végezzek, és túlessek az utolsó vizsgán is? Ha ilyen szellemben tanultál, talán egész életedben sem leszel jobb. Ha azután meghalsz, hátrahagysz egy csomó pénzt, pompás autót a garázsban, fényűzően berendezett lakást. De a halálos ágyadon rájöttél, hogy üres kézzel búcsúzol az élettől. Éltél, hogy javakat halmoz, hogy „vigyed valamire”. Egyetlen örömid az volt, hogy „van valamid”. Az igazi életnek pedig még csak az ízét sem ismered. Úgy igazán soha semmit sem szerettél. Ráadásul ettől egészen tudatosan őrizkedtél is. Hogy miért? Azért, mert féltél, hogy ha valakinek elkötelezed magad, majd egyre-másra követsz el „ostobaságokat” és megfélemedkezel arról, hogy még többet gyűjts. Mindent egy célnak rendeltél alá: jó üzlet legyen az életed.

Hát ennek igazán semmi értelme sincsen.

Ez az emberi végzet: vagy — vagy. Magadnak kell eldöntened: úgy élsz-e, ahogyan élni kell és élni érdemes — vagy halmozod a pénzt? Ne élj csak azért, hogy dúsgazdag légy, hogy egy káprázatos autót vehess, hogy egy kácsalóban forgó várkastélyt építhess magadnak. Élj magáért az ügyért. Az eszményekért. A világot rendező igazságosságért, a bölcsességért. Az igazságért, melyet éhened-szomjaznod kell.

Jó, jó, de ha ezért élek, akkor — miből élek? Válaszom egyszerű. Minden úgy fog történni, ahogyan Jézus meg-

ígérte: „Ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s ezeket mind megkapjátok hozzá.” Bizony, így igaz: „Ne aggódjatok, hogy mit esztek, hogy mi-be öltöztök. Nézzétek az ég madarait. Nem vetnek, nem aratnak, csűrbe se gyűjtenek – mennyei Atyátok táplálja őket” (Mt 6,25-26.33). Ez rád is áll, hidd el, ez minden emberre érvényes! „Ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek!” Minden más: tiszttség, állás, ház, autó . . . meglesz, ha szükséged lesz rá. Mindenesetre nem önérték lesz. Csak *szolgálati szerepet* fog betölteni.

Alexis Sorbas, a görög, egyszer így szólt barátjához, az íróhoz: „Sehogyszem érzem jól magam. Zsebrevágom a fizetésemet, amit adsz, de mindig bujkál bennem a kétség: az én egész munkám ér-e annyit, amennyit fizetsz érte?” Kenyéradója így válaszolt: „Tudod, a mi egész munkánk csak egy ürügy; azért végezzük, hogy az itteni emberek ne botránkozzanak rajtunk. Valójában az egész csak játék.” „Igazán?” – ragyogott fel Sorbas szeme. „Nem kell ezután többet dolgoznom, mint amennyit különben is dolgozom?” – „Dehogysis kell!” – „Hát ez csodálatos!” – kiáltott fel Sorbas és nekiesett a munkának, mint egy esze-lős.

A TEREMTETT VILÁG

avagy

HÁTIZSÁKOSAN KERESSÜK AZ ISTENT

Hogyan is gondoljuk el a teremtést? Néha ilyen tévesen, ilyen naívan: a teremtés olyan munkafolyamat, ami egy gép gyártásához hasonlít. Áll pedig ez a „gép” az élő és az élettelen természetből, emberekből és állatokból. Egyszer csak működni kezd, és kerekei már maguktól járnak. Ugye, milyen egyszerű? Jól beleillik gondolkodásmódunkba, tapasztalat-rendszerünkbe.

A teremtés valóban mű, de – Isten műve, Isten működése. A világ létezése ugyanis feltételezi, hogy Isten szüntelenül tevékenykedjék. A világ olyan értelemben is az Isten műve, hogy valamiképpen kifejezi Alkotóját, mint ahogyan egy emberi műalkotás is kifejezi a művészt. Isten „transzcendens”. Más, mint a világ. Ugyanakkor azonban

a teremtmények létezése és lényege mélyén ott rejtőzik Isten: a dolgok, az események, a történelem mélyén. Ha ez így van, és ha a dolgok, a világ lényegébe valamiképp belehatolhatunk, akkor elmondhatjuk, hogy Isten tökéletességét látjuk tükröződni.

Ki kell mennünk a világba, hogy találkozassunk Istennel. E szavaim mást jelentenek, mint az a mondás, hogy „könnyű imádkozni a csillagos ég alatt . . . , amikor a napkeltében vagy napnyugtában gyönyörködünk”. Van ebben igazság, ám itt nem erről van szó. „Menjünk ki a világba”: ezt nemcsak vizuális szempontból kell érteni. Nemcsak a természet csodálata, a természetnek, mint rajtunk kívülálló tárgynak a szemlélése. Nem; a világ a valóság, ami — mi vagyunk, amit egész lényünkkel, egész embervoltunkkal magunkba szívhatunk.

Kimenni a világba, következésképp, ilyesmit jelent: kivrándulunk a hegyek közé. Megcsodáljuk az erdőt, a patakot, a sziklát, a fűszálat. Nyári hőségben hátizsák alatt görnyedve kapaszkodunk felfelé. Izzadságpatakok csorognak végig a hátunkon. Szomjasan isszuk a forrás vizét. Tüzet gyújtunk. Illatos levest szűröcsölünk. Szénapajtában vagy menedékházban alszunk, de előbb kiállunk a ház elé és bámuljuk a csillagos eget, belélegezzük a rétek völgyből felszálló illatát és elmélázva hallgatjuk a tücskök cripelő muzsikáját.

Kimenni a világba . . . Fekszel a strand homokján és érzed, hogyan szívod magadba a napsugarat egész lényeddel. Beugrasz a vízbe, élvezed, hogyan vágódik hozzád vagy kap fel egy nagy hullám. Aztán sétálsz a parton és nézed, miként hanyatlik le a nap és tűnik el a tenger, a látóhatár mögött. Mély álomba merülsz. Frissen sült kenyeret majszolsz és átvágasz egy virágos réten. Minél többet magadhoz akarsz ölelni ebből a világból . . . milyen pompás . . . milyen gazdag . . . milyen szép . . .

De a világ minden más teremtményénél közelebb áll hozzád az ember. Ha a földeket nézed: meglátod rajtuk az emberi munka nyomát. Hisz kimentél a világba — vagyis megismerkedtél a tájba belesímuló öreg várkastélyokkal, gyümölcsössel körülvett tanyákkal. Barátkozol hangulatos kisvárosokkal, ahol még gázlámpák világítanak. Hallgatod az érzelmes harmónika-muzsikát, a téren játszó gyermekek

ricsaját. Nézed a kávéház teraszán üldögélő, csevegő embereket.

Kimenni a világba! Felkeresed a római, görög, gótikus építőművészet csodáit, a völgyhidakat, nagy folyókat átívelő hídcsodákat, emlékműveket, házakat, villákat. A buszotok kanyargós úton kapaszkodik felfelé, és te érzékeled a hatalmas motor egyenletes ritmusát. Repülővel utazol és felülről nézed a felhőket. Utána egy piacon falusi asszonyokat láatsz: népviseletet, népművészeti remekeket árulnak.

Kimenni a világba! Mert akkor nekem már nem megtekintésre való tárgy a világ. Szövetségesem! Egyre jobban a világhoz tartozom és résztveszek életében. Én „én” vagyok, de nem valami jött-ment idegen a világban, hiszen megértem azt és lelkesedem érte. Kezd valamiképp elmosódni a határa annak, hogy hol a világ: a nap, a levegő, a víz... és hol vagyok én. Hiszen mindezekkel egy vagyok fáradtságomban, lélegzetvételemben, viharban, esőben.

Lelkesedem a világért, az adott világért. Igen, lelkesedés ez, ihletettség... és ez kegyelem! Ami annyit jelent, hogy megtapasztaltam Isten szépségét, erejét: hogy ő milyen egyszerű!

Csak szemlélődés útján lehet a dolgok, folyamatok, jelenségek lényegéig, a világ lényegéig eljutni – ahol Isten nyilatkoztatja ki magát. A szemlélődő nemcsak befogad; kilép, sőt kitör a tétlen magatartásból. Nem „fogyasztjuk” a világot, hanem hagyjuk, hogy varázslata hasson reánk egészen addig, amíg élményünkkel nem válik, amíg ki nem nővünk abból, hogy csak hideg ésszel értelmezzük azt, amit látunk. Az előttünk feltáruló szépséget, jóságot, finiséget csak akkor érzékeljük, ha ezek mintegy magukhoz ragadnak minket: ha „elragadtatva” nézzük őket. A szemlélődés élmény, mely leírhatatlanul boldoggá tesz. Ez a boldogság nem „élvezet”, ami pusztán befogadás. Ez a boldogság – elragadtatás, melyben kezdjük úgy érezni, mintha nem is lennénk érintkezésben az anyagi világgal. Ez a boldogság súlypontáthelyezés: valami lényeges átkerül belőlem abba, ami körülvesz, ami mindig is körülvett, de csak most kaptam meg ajándékba, most érinthetem meg.

ÚT A HITHEZ
avagy
VALAMIT KOCKÁZTATNOD KELL

Egy evangéliumi történetre hívom fel a figyelmedet. Helyszín: a genezáreti tó partja. Simon, egy helybeli halász, társaival éppen visszatért a halászatból. Kora reggel volt. Egész éjjel hiába dolgoztak, semmit sem fogtak. Simon kimerült volt és álmos. Már elege van mindemből. Csak már elnyújtózhatna, alhatna. Ekkor lépett hozzá Jézus. Felszólította: evezzen vissza a tóra, vesse ki a hálót. Simon ellenkezett: nincs ennek már semmi értelme. Ő csak tudja! Amikor a halász egész éjjel dolgozik, reggel már nem számíthat fogásra.

Csakhowy Péter azt is tudta, ki szolt hozzá, ki biztatta az új kísérletre. Ezért mindjárt hozzá is tette: Mester, ha kívánod, hát megteszem a kedvedért, semmi akadály. De hogy a legkisebb remény sincs, az bizonyos. Társaival tehát mégiscsak kievezett. Az evangéliumból megtudjuk, mi történt ekkor: nagy tömeg halat fogtak, a hálók már szakadozni kezdtek (Lk 5,1-11).

Ha ugyan volt a parton bámészkodó ember, az nem csodálkozott: kieveztek, azért tették, hogy fogjanak. Simon azonban az Úr lábához borult: „Uram, menj el tőlem, mert bűnös vagyok.“ Ekkor — olvassuk az evangéliumban — elhagyott mindent és követte Jézust. Ami történt, az ő okulására történt, és Péter megtanulta a leckét. Előbb azonban el kellett vállalnia egy kockázatot: ki kellett újra eveznie a tóra.

Igy van ez mindig olyankor, ha emberek rálépnek az Istenhez vezető útra, a hit útjára. Először kockáztatnunk kell valamit, hogy eljuthassunk a meggyőződésig és hogy a hozzánk intézett szó igazát megélhessük: hogy higgyünk. Ezután pedig már semmi kétségünk sincs afelől, hogy amit hiszünk, az úgy is van.

A hit nem olyasmi, amit valamikor mindjárt az elején magunknak leszögezünk, hogy azután ezt egész életünkön át úgy őrizzük, mint egy esetenként felmutatható igazolványt. A hit emberi dolog, az ember pedig fokozatosan valósítja meg önmagát — döntéseivel. Vagy hívő, vagy hitetlen mindegyik választásában. Ezért is, valahányszor dön-

tünk, döntésünkön rajta kell lennie a hit jóváhagyó pecsétjének, a szeretet, a lemondás, az önátadás, az áldozat kockázatának.

Ebből pedig az következik: a hit nem egyezkedés, hogy fizetni ne kelljen; nem kiegyezés, hogy elég legyen unottan, zsebredugott kézzel jóváhagyni a tényt: létezik Isten. „Na jó, mától kezdve hiszem, hogy van Isten.” Nem, nem! A hitért fizetni kell. Vagy másképp: az ember csak akkor hívő, ha kimegy a világba, a társadalomba, mégpedig önlegyőzésével, áldozatával, szeretetével, munkájával, megbocsátásával és jóságával.

Egészen természetes, hogy nem minden döntés indul – hogy úgy mondjam – a nullpontról. Idők folyamán bizonyos készségre teszünk szert, bizonyos könnyedségre, amit előző élményeinknek köszönhetünk. A készség azt jelenti, hogy könnyen tudunk a hit jóváhagyásával cselekedni. Ezért is beszélhetünk a hitről, mint erényről.

Minden embernek megvan a maga egyéni útja Istenhez. Minden ember hitének más és más a színezete. Valahogy más a csengése. Más és más indítékokon van a hangsúly. Van, akit például a szenvedésre fényt vető igazságok hatnak meg, mást a társadalmi igazságosság, a harmadikat a gondviselés tana.

Ha el kellene mondanunk valakinek, hogy mi miért hiszünk, ha tehát össze kellene keresgálnunk az érveket álláspontunk megvédésére, nem lenne könnyű dolgunk. Ezt kíméletlen becsületességgel meg is valljuk, de meg is indokoljuk.

Először azzal, hogy nagyon nehéz szavakba önteni legbensőbb élményeink tartalmát. Másodszor, hogy sok és sokféle élmény gyűl össze bennünkben: nehéz ezeket keverek egészként bemutatnunk. Aki valamilyen döntő, alapvető kijelentést szeretne hallani tőlünk, meglepődik és csodálkozik, hogy életünkben csupán egy-két élménnyel szolgálhatunk. A magunk számára ezek a kis részletek is tökéletes igazolásai annak, amit hitnek nevezünk.

Ha így fogjuk fel a dolgot, hitünk kinyilvánításának az ügye is egészen más megvilágításba kerül. A hit nem ragadható meg a statisztika eszközeivel. Nem lehet csak az értelmi befogadást számításba venni. Eszerint hívő lenne, aki „valamit tud”, aki valamit igazságként fogadott el.

„Igazsággként fogadta el” — ezt így is megfogalmazhatjuk: egy adatot megjegyzett magának. Csakhogy ez még nem hit!

Más szóval: legalább elméletileg létezik, aki állítja: ő hisz Istenben, az Egyházban, és mindenben, amit az Egyház hitünk tárgyaként elének terjeszt, ám az illető mégis rossz ember. Kapzsi, rosszindulatú, önző. Csak magával és érdekeivel törődik. Irigy, haragtartó, csal, naplopó. Megélhetését mindenféle görbe úton biztosítja magának.

Ellenkezőleg: vannak, akik hangoztatják: ők nem hisznek sem az egyházban, sem Jézus Krisztusban, még Istenben sem — ugyanakkor becsületesen dolgoznak, másnak segítenek, a bajbajutottakkal törődnek. Nemegyszer neheztelnek rájuk feletteseik, akiknek nem egyenes eljárásait szóváteszik. Önzetlenül megosztják erejüket és idejüket másokkal, feledve önérdeküket, még saját egészségüket is. Ha azt látják, hogy mást jogtalanság ér, nem vonnak vállat: mi közöm hozzá. Ellenkezőleg, kifakadnak: „Ezt nem lehet ölbetett kézzel nézni!” Ez így van rendjén, hangoztatják. Ami igazság, az igazság — és ezért az életüket is odaadnák. — Van-e jogunk nem-hívőknek minősíteni őket? Istenképük ugyan még nem teljes, de őket magukat mi nem becsülhetjük le csak azért, mert — hála Isten kinyilatkoztatásának — magasrendű istenfogalommal rendelkezünk.

Mondottuk már: mindenkinek egyéni az útja Istenhez.

De ugyanúgy egyénenként különböző az útja az Istentől való sajnálatos elszakadásnak is. Ez a veszedelem mindenkit fenyeget. A lényeges vonások azonban közösek. — A hitetlenség a hit ellentéte: egyre teljesebb magunkbázárkózás. Örökös remegés: jaj, hogy mennek a dolgaim, jaj, mi lesz velem, jaj, hátha meghalok. Inkább behunyom a szemem, ha mást jogtalanság ér. Hallani sem akarok betegről, szomorkodóról, bajbajutottról. Jaj, hátha fel talál támadni bennem valami jóérzés, részvét. S akkor kísértésbe jutnék másokra pazarolni el képességeimet, időmet, erőmet, pénzemet. Ezt aztán igazán nem kockáztathatom . .

Egy másik szempontból nézve a dolgot, az istenhit elvesztése szintén nem csupán elméleti érvelés dolga. Csak utolsó lépésként jutunk el arra a következtetésre, annak kijelentésére, hogy naívak és ostobák voltunk, amíg másokért éltünk, másokért áldozatot hoztunk. Környezetünk

megállapítja rólunk, hogy mindenből kiábrándult emberek lettünk. Mi pedig, ha éppen akarjuk, még mondhatjuk, hogy van Isten, hogy hívők vagyunk – de a valóságban már nem vagyunk azok. Kialudt bennünk a fény, ami egykor világított. Mit számít Isten? Maga a kérdés nem érdekelt: van-e Isten, vagy nincs.

ISTEN SZÓLT avagy HOSSZÚ VOLT EZ AZ ÚT

Üssük fel most a Szentírást, mégpedig az első könyv-nél, ami a Genézis, másképpen a Teremtés könyve: „Isten látta a földet: romlott volt, mert minden lény a rossz útjára tért. Isten így szólt Noéhez: „Elhatároztam, hogy elpusztítok minden lényt a földön, mivel a föld az emberek miatt megtelt gonoszsággal. Ezért eltörlöm őket a föld színéről. Építs magadnak bárkát fenyőfából... Ugyanis vízözönt bocsátok a földre... Te beszállsz a bárkába, te és veled együtt fiaid...” Noé pontosan úgy járt el, ahogy Isten megparancsolta neki“ (Ter 6,12-22).

Az ilyesmi valódi isteni kinyilatkoztatás, hiszen Isten tudtul adja egy embernek az akaratát.

Mellesleg: Noé nem volt zsidó. Hol vagyunk még időben az izraelita nép megjelenésétől! Noé „pátriárka“ volt, az emberiség egyik ősatya. Egyike azoknak, akiknek Isten – mint éppen az emberi nemzetség ősszüleinek is – kinyilatkoztatta önmagát, történelmünk hajnalán.

Isten – ezek szerint – *minden ember* Istene, nemcsak az izraelitáké. Mindenkit akar üdvözíteni, örök boldogságban részesíteni. Minden boldogságot kereső embernek szívesen segít. Kezdetől fogva mélyen érintette őt az emberi balsors, s már a kezdetek kezdetén kinyilatkoztatta magát nekünk.

Végre eljött az idő: Isten eléggé érettnek találta az emberiséget arra, hogy közölje vele a teljes, az emberi természetet felülmúló, „természetfeletti“ igazságot. Ebben a közlésben kapott szerepet a zsidó nép.

Története az ember történetéhez mérve csak egy szempillantás. Izrael népét Isten Jézus Krisztus érkezésére készítette fel. Ezek szerint nem szabad a zsidóságot az össz-

emberiségtől elkülönítve: csak önmagában szemlélni. Izrael Istene tehát nem lehetett nemzeti isten, és nem is volt az soha. Megmaradt mindenki Istenének. Izrael pedig az egész emberiség ügyének szolgált.

Most menjünk vissza néhány évezreddel a történelemben. Álljunk meg az izraelita nép keletkezésének időpontjánál. Mit látunk? Azt, hogy Isten ekkorra a legjobb feltételeket teremtette meg ahhoz, hogy az emberek a megváltásukhoz szükséges igazságot átvehessék, megérthessék, megőrizhessék és másoknak tovább adhassák. Isten mindehhez egy kis közel-keleti népet választott ki.

„Az Úr így szólt Ábrámhoz: „Vonulj ki földedről, rokonságod köréből és atyád házából arra a földre, amelyet majd mutatok neked. Nagy néppé teszek . . . Megáldom azokat, akik áldanak téged, de akik átkoznak téged, azokat én is megátkozom. Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége.” Ábrám tehát elköltözött, ahogy az Úr megparancsolta neki” (Ter 12,1-4).

Isten kiválaszt egy embert, aki egy nép ősatya lesz. Szövetséget köt vele. Ez a szó: szövetség, újra meg újra vissza fog térni Izrael történetében. Nagyon komoly jelentése van. Isten „szövetséget köt”: ez azt jelenti, hogy egysegre lép népével, tulajdonának tekinti. Ezáltal a lépése által lesz Isten *személylyé* számunkra, akit felettünk állónak tudunk (transzcendens) és mégis *tegezhetünk*. Személylyé lesz Ábrahám számára, az Ábrahámától származó Izrael és az egész emberiség számára, mely Izraelre mint ősmintájára tekint. E lépése által elegyedik beszédbe Isten az emberrel, feléje fordul igazságával, szeretetével és várja készségünket, feleletünket, bizalmunkat.

Izrael kis nép volt. Kezdetben állattenyésztő, pusztai vándor életet élt. Később is iparkodott elzárkózni a szomszéd népektől: kultúrájuktól és vallásuktól, mert félt, hogy hűtlen lesz Istenéhez. Mélységesen ragaszkodott templomához. A környező népek sokkal műveltebbek, gazdagabbak és katonailag erősebbek voltak nála. Mégis, e nép szívében rendíthetetlenül élt a bizonyosság: túléli szomszédait; nem is lehet másképp: ő az igaz Isten népe.

Ilyen egészen sajátos körülmények között nyilatkozott meg az isteni kinyilatkoztatás ereje. Először is a választott próféták: Ábrahám, Mózes, Sámuel stb. által.

Később a királyok: Dávid, Salamon, és a próféták: Izajás, Jeremiás által. Ezek a férfiak esetenként követeléssel léptek fel a néppel vagy királyával szemben. Istentől kapott kinyilatkoztatásra hivatkoztak. Bizonyítékul, hogy Isten bízta meg őket, önmagukra, életmódjukra mutattak vagy azokra a csodákra, melyek működésüket kísérték.

Annak is megvolt az oka, hogy ez a nép miért élt zárkózottan. Azért, mert így őrizhette meg igazán hűségesen és hagyományozhatta át a következő nemzedékekre a kinyilatkoztatott igazságokat.

Egy-egy nehéz munkanap és az állatokkal való vesződés fáradtsága után visszatér a nép a táborba. Gyorsan sötétedik: mindenki a tűz köré gyűl. A nyárson ürühús sül. Képtelenségnek tartják, hogy csak a legeltetés, a munka, a törzs vagy nyájuk ügyeiről beszélgessenek. Valami többről, a nagyobb távlatokról is tudni akarnak. A törzs főnöke, a „pátriárka” tájékozott: amit tud, *őseitől tudja*. Úgy hallotta tőlük, amint most a többiek tőle hallják. Elbeszélésének tárgya nagy részben ugyanaz, de amit mond, az mindig fontos, jelentőségteljes, lényegbevágó. Olyan dolgokról esik szó, amik személyesen érintik mindegyiküket, de ugyanakkor messze túlmutatnak szűk világukon. Igen, olyan dolgokról beszélnek, melyek népük kincse, de tulajdona az általuk képviselt egész emberiségnek is. Mint-hogy az emberek emlékezetét akkoriban még nem terhelte túl a sok tudnivaló, ezért mértani pontossággal őrizték meg a hallott szavakat, abból a célból, hogy ők majd a következő nemzedéknek adják tovább valamennyit.

Azt követően pedig, hogy az olvasás és írás művészete általánosan elterjedt, feljegyezték a szóbeli hagyomány főbb részeit. A feljegyzéseket nagy gonddal őrizték.

Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a zsidó nép nem volt mindig hűséges. Sokszor pártolt el Urától. Isten bőkezűen jutalmazta a hűséget, keményen megbüntette a hűtlenséget. Most, amikor már kellő távolságból tekintünk vissza a történetekre, láthatjuk, hogy ez a „párbeszéd” nagyon is tervszerűen folyt. Egészen részletes utasítások, parancsok, megtapasztalt jutalmak és büntetések szolgáltak okulásul életükre. Az események közvetlen tanúi megértették: ez nekik szól – és mégis, ami történt, az egész nép közkincsévé lett.

Az idők folyamán a zsidók egyre világosabban látták, milyen az Isten, mit kíván tőlük, mi mindent jelent nekik ez az új valóság. Amit Isten velük művelt, az valóban egy nagyvonalúan megtervezett nevelői munka volt. A mi távlatunkból megfigyelhetjük, miként lettek egyre világosabbak az ilyen fogalmak, mint: Isten szeretete, erkölcsi jószág, bűn, mennyország, pokol. Csodálatra méltó, hogyan következtek világos, pontos fogalmak az ősidők kezdetleges elképzelései és allegórikus felfogásai után, lassú átmenettel. Elhagyták a megszemélyesítéseket: ezek viszszaakadtak a metafora lényegi mondanivalóját, jelentését.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK

avagy

NE VONJ LE HAMIS KÖVETKEZTETÉSEKET!

A marxista Zeno Kosidovsky írja „Bibliai történetek” című könyvében, hogy „hála az archeológiai leleteknek, a Biblia, mint sok történeti adattal bővelkedő irodalmi mű visszakapta jogait (. . .) Más szemmel nézzük már a Bibliát. Csodálkozva vettük tudomásul, hogy a világirodalom legnagyobb mesterművei közé tartozik. A valóság iránti rendkívüli érzék jellemzi: csak úgy árad belőle a hiteles élet. Szinte nem is tudjuk elhinni, hogy a szemléletes, mozgalmas, színes történeteknek és a húsból-vérből való embereknek ez a pompás kaleidoszkópja olyan régi múltban keletkezett és varázsát máig sem veszítette el.”

Ha történeti műként forgatjuk a Bibliát, különféle szempontok szerint vizsgálhatjuk. Megfigyelhetjük például, hogy Kánaán kultúrája milyen hatással volt Izrael kultúrájára. Ráismerhetünk olyan anyagra, amit a sumér mítoszokból és legendákból vett kölcsön a Biblia. Elemezhetjük egyes szereplők nevét, városok és népek elnevezését, utánajáratunk természeti jelenségeknek. Nézhetjük a Bibliában rögzített, Izraellel kapcsolatos eseményeket a korabeli világtörténet háttérében is. Beleélhetjük magunkat Mózes, Dávid vagy Saul életének mellékes, mégis sokatmondó eseményeibe.

Föltételezhetjük, hogy Izsák félbemaradt feláldozása (Ter 22,1-18) egyben parancs is: legyen vége az ember-

áldozatoknak, minden olyan áldozatnak, ami a kánaánita népeknél szokásos volt. Felfedezhetjük, hogy Isten zsidó neve: „Elohim“ kananeus istennéből ered. — Nagyon érdekes magának a bibliakutatásnak is a története: mi minden fordult elő ennek kapcsán! Sokszor véletlenül jöttek rá érdekes vagy fontos dolgokra.

Példaként említjük, hogy 1867-ben egy angol katonatiszt, Warren kapitány megtalált egy Jeruzsálemben vezető alagutat. Nagyon valószínű, hogy Dávid katonái az ostrom idején ezen át jutottak be a városba (2Sám 5,6-10; 1Krón 11,4-9). — A múlt század hetvenes éveiben a British Museum egyik tudósa, Georg Smith kibetűzött egy ékírásos szöveget. Kimutatható, hogy ez a tudományos teljesítmény mennyire elősegítette Izrael történetének jobb megismerését. A bibliakutatás tovább folyik és folyni fog, amíg az embert érdekli a múltja. Persze, a munka nem könnyű. A Bibliában egy egészen más világgal találkozunk. Nemcsak azért, mert ez a szemita világ és az európai nagyon különböző, hanem azért is, mert a Bibliában egy holt állam világával találkozunk. A régi Izrael története ugyanis tragikus módon megszakadt: a rómaiak Krisztus után 70-ben lerombolták Jeruzsálemet. A zsidó népet messze szétzörták Palesztina vidékéről.

Számomra akkor lett egészen tudatossá, hogy mennyire más a Biblia világa, amikor a zsidó nyelvet tanultam. Van abban igazság, hogy a legjobban akkor ismerjük meg egy nép lelkét, ha a nyelvét megtanuljuk. A nép lelkéről vall a nyelvének sok eleme: az írásjelek, a szavak hangzása, az időhatározók képzése, a főnevek ragozása, a kötőszók használata, a mondatok... az egész nyelvtan. Szinte kézzelfoghatóvá válik azok lelkülete, akik ezt a nyelvet megteremtették. Nagyobb mértékben, mint építészetük vagy történelmük révén.

A tanárunk egyik napon egy fényképet vetített le. Egy kéziratról készült, a Zsoltárok Könyvének egy részletéről. Mássalhangzók hosszú sorait láthattuk. Sehol egy magánhangzó. Szavak következtek egymás után; szóköz, írásjel sehol. Minden betű szorosan egymáshoz ragasztva. — A tanár megszólalt: „Tessenek olvasni és lefordítani a szöveget!“ Igenám, de hogyan? Hol kell megállni a betűoszlopokban? Itt? Vagy talán ott? De hiszen így is, meg úgy is egy értelmes mondat jön ki.

Ebből megtanulhattuk, milyen nehéz dolguk van a bibliafordítóknak. Ám nemcsak ilyesmi okoznak nehézségeket. Nagy gondot jelent például a nyelv fejlődése is. Hiszen a Biblia ezer évnél is hosszabb időszak alatt keletkezett. Valószínűleg Mózes állította össze a Krisztus előtti 13. évszázadban az őelőtte feljegyzett törvénytöredékeket és írta le az ősi szóbeli hagyományokat. Az Ószövetség legkésőbbben keletkezett könyvét, a Bölcsesség könyvét pedig a Krisztus előtti 1. században szerkesztették és írták le. De akkoriban is élő valami volt a nyelv. A szókincs tehát gyarapodott, az egyes szavak jelentésárnyalata változott. A nyelvtani formák kezdtek eltérni egymástól. Ez mind, mind a szöveg adottsága. A fordítónak mindezt tekintetbe kell vennie. De ez még nem is elég! A későbbi kiadások, főleg a Krisztus előtti 4. században történt fordítás – természetesen a kor nyelvén – javításokat, szöveg-bővítéseket tartalmaz. Ám nem akarok mindent elmondani. Elég ennyi is, hogy lássuk, milyen nyelvi nehézségekkel jár a Biblia tanulmányozása.

Egyébként nem is ez a lényegbevágó kérdés. Ami bennünket érdekel, az az, hogy igazában mit is akart mondani a szerző? Erre nagyon nehéz felelni. Bele kell élni magunkat az író helyzetébe, világába. A szerző ismerte azokat az embereket, akiknek írt. Tudta, hogyan fogadják majd szavait, ismerte lelkivilágukat. Értette annak útját-módját, hogyan érintse meg a szívüket. Ilyen szempont szerint választotta ki szavait és irodalmi formáit. Persze arra is ügyelt, hogy amit mond, azt félre ne érthessék. A szerző tehát közvetlenül nem minekünk írt, hanem kortársainak. Ezek jól meg is értették mondanivalóját. Éppen ezért mi ne csodálkozzunk, hogy nehezen boldogulunk a szöveggel. Az író felhasználta mindenféle metaforát, hasonlatot, a korabeli olvasók számára azonnal világos, bár talán kettős értelmű szót és elmés mondást. Szemléltetés végett beiktat egy-egy novellát, rövid elbeszélést, képzeletbeli személyeket és helyzeteket. Ábrázol ismert szereplőket elképzelt helyzetekben. Tudott bizonyos történeti eseményekről: ezeket átalakította tanító célzatú elbeszéléssé. Saját céljainak megfelelően módosított szomszédos népektől átvett legendákat és mítoszokat.

A kortársak mindent megértettek. Csakhogy az a kor már rég letűnt. Azóta megváltozott a nyelv, megváltoztak

az emberek. Már elmosódtak azok az árnyalatok, amelyekkel az író egykor kitűnően meg tudott valamit értetni. Egyik-másik irodalmi forma ma már nem is létezik. Ilyen például az „apokalipszis”. Ez akkoriban olyan divatos volt, mint ma a regény.

Ilyen okokból egyesek – tájékozatlanságukban – nehezményezik, miért állítja azt a Biblia, hogy egy hal lenyelte Jónást (ejha, vajon milyen hal lehetett az?!). Ráadásul Jónás három napot tölt el a hal gyomrában, míg az partra nem veti. A próféta azután, mintha mi sem történt volna, bemegy Ninivébe bűnbánatot hirdetni. Sokaknak nem tetszik, hogy a Biblia szerint azért kell bűnhödnünk, mert Ádám evett egy fa gyümölcséből. Azt meg éppen kínosnak találják, hogy az Énekek éneke szerelmi dal – és helyet kapott a Bibliában. Azt is furcsálják, hogy Tóbiás egy anygallal indul sétára, vagy hogy Jákob Istennel birkózik.

Hogy ezekre és más nehézségekre felelhessünk, először azt kell megállapítanunk, hogy az adott esetben milyen *irodalmi műfajjal* állunk szemben. Nem könnyű feladat ez. A látszat sokszor csal. Példákat említek.

Sokáig mesének tartották azt a töredéket, ami a vízözönt beszéli el. Az igazság két felfedezés révén derült ki. Sikerült kibetűzni egy rejtelmes szöveget, a Gilgamesz-eposzt. A szöveget, agyagtáblára írva, Ninive romjai között találták. Akkád nyelvű költemény, a Krisztus előtti 7. századból. A Biblia vízözönéhez hasonló természeti csapást ír le. Egy Wooley nevű tudós pedig 1929-ben Tell-al-Mikai közelében ásatásokat végzett. Egyszer csak olyan rétegre bukkant, ami emberi településről tanúskodott. Alatta három méter vastag megkeményedett folyóiszap-réteg. Még mélyebbre ásva emberi életre valló nyomokat talált. A behatóbb kutatások igazolták, hogy az általunk vízözönnek nevezett természeti csapás egy olyan területet sújtott, amely az Eufrátesz és a Tigris folyási irányában húzódik, 630 km hosszúságban és 160 km szélességben. E természeti csapás ideje körülbelül a Krisztus előtti 4000-re tehető. (Vö. Ter 6,13-8, 22.)

A Biblia elbeszéli, miként pusztult el Szodoma és Gomorrha (Ter 19,1-29). Ez is csak kitalált történet volna? A kutatás mai állása szerint azonban itt is egy természeti csapásról van szó. Egy földrengést földgázkitörés és óriási

tűzvész kísért. A következmény: az egész terület beomlott. Ma a Holt-tenger vize fedi. Ez a természeti csapás körülbelül Krisztus előtt 1900-ban történt. — A példák sorát lehetne még folytatni.

A tény mindenesetre az, hogy a Bibliában a legkülönbébb irodalmi műfajokkal találkozunk. Ezek szorosan egymáshoz csatlakozva követik egymást. A műfajról maga az írás semmi jelzést sem ad; az egyik műfaj látszólag minden következetesség nélkül követi a másikat, és csak a szerző szándékát felismerve mondhatunk róluk véleményt.

A Biblia kutatóinak tehát gondot okoz a nyelv, nehéz feladat elé állítja őket az irodalmi műfaj meghatározása és vannak más nehézségeik is. Ám mindezek dacára óriási a Biblia tiszta történeti értéke. Ez az egyetlen olyan írásos emlék, amely meggyőző módon ad képet azokról a régimúlt időről. A messi múltból egyes emberekkel kapcsolatos részleteket, államok és népek sorsára kiható eseményeket sehol másutt nem található tökéletességgel hoz napvilágra. Tudósít az „utca kis emberének” hőstetteiről és bukásairól, beszámol magasrangúakról, jámborságról és gonoszságról.

Azt azonban nem hangoztathatjuk eléggé, hogy a Bibliának, mint pusztán *történeti* műnek elemzése nem teszi számunkra hozzáférhetővé a tulajdonképpeni mondanivalót. A Bibliát nem azért írták, hogy régi események tanúja legyen. *A Biblia vallási könyv.* A rá vonatkozó kutató munkákat csak előkészületeként értékelhetjük: csak utat nyitnak, hogy az általa meghirdetett vallási tartalmat jobban megérthessük. Aki a Bibliában csak történeti művet akar látni, az nem jut el tulajdonképpeni tartalmáig és megghiúsítja a bibliai szerzők szándékait.

A SZENTÍRÁS **avagy**

MI VOLT A HAL NEVE, MELY ELNYELTE JÓNÁST?

A II. Vatikáni Zsinat egyik emlékezetes, ünnepélyes mindennapi szertartása volt a Szentírás trónraemelése a tanácskozások előtt. A szent könyvet egyik püspök vitte végig a zsinati aulán gyertyavivők kíséretében. Arra az ol-

tárra tette, melynél előzőleg a napi zsinati szentmisét mutatták be.

A zsinati atyák tehát a Szentírás jelenlétében tanácskoztak. Nem volt ez üres jelkép, a legkevésbé sem. A Zsinat mélységesen tudatában volt annak, hogy a Szentírás igazi természetfeletti kincs.

Vékony papírra nyomott, népnek szánt kiadványt tartok a kezemben: így bizony igénytelen kis könyv. De a keresztények szemében mindenképpen az összes vallásos könyvek közül is csak ez a szent.

A Biblia — tulajdonképpen könyvek gyűjteménye — két részre osztható: Ó- és Újszövetségre. Az Ószövetségben 46, az Újszövetségben 27 írásmű található.

A címekben megadott név nem mindig utal a tényleges szerzőre. Egyes szerzőkről tudjuk, kik voltak, máskor azonban ismeretlen a szerző. Ez végül is közömbös. Hitünk szerint ugyanis a Szent Könyvek tényleges szerzője maga Isten. Az embert, aki leírta őket, Isten sugálmazása segítette.

Ezt azonban már igazán meg kell magyaráznom.

Isten kegyelme arra képesítette a szentírókat, hogy akadály nélkül belepillantson az isteni igazságba, amit azután Isten valamilyen kifürkészhetetlen adománya segítségével beépített a művébe.

Mi tehát az ember szerepe a Szentírás keletkezésében? Ennek megjelölésére az „eszköz” szó a legalkalmasabb. Az ember eszköz volt Isten kezében. De az ember mint eszköz is ember maradt, vagyis gondolkodó, önálló lény. Isten kegyelme azonban úgy irányította a szentíró szellemét és akaratát, hogy ez őt megértette, és azt írta le, amit Isten akart, hogy leírjon. Ez a sugálmazás gyakran olyan erőteljes volt, hogy a szentíró világosan átélte: az, amit leír, nem tőle magától való. Ilyen kifejezések tehát: „Így szól az Úr”, „Így szól Isten, a Mindenható” sűrűn előfordulnak. Sőt, olvashatunk megnyilatkozásokat első személyben is: „Én, Jahve . . .” „Én, a ti Istenetek.” Olyan beszédmód ez, amilyenlél az egész világ egyetlen más vallásos könyvében sem találkozunk. Ezekben a kereső ember talán elmondja, hogy ő milyennek gondolja Istent, akit megérteni, felfogni szeretne, de a Bibliában Isten maga beszél az emberhez.

Isten azonban sugalmazásával nem bénította meg az ember cselekvőképességét. Azt is hagyta, hogy kezdeményezzen, hogy érvényesüljenek személyiségének jegyei. A szentíró, hogy kifejezésre juttassa azt az igazságot, amit neki Isten kinyilatkoztatott, felhasználhatta a fogalmaknak és képzeteknek rendelkezésére álló egész tárházát. Hol egy allegóriához folyamodott, hol történeti eseményekre hivatkozott. Bevette a szent szövegbe népének és a környező népeknek ismert mítoszait és legendáit. Hasonlatokat használt. Novellákat szerkesztett. Történeti eseményeket tanító célzatú elbeszélésekké alakított át. Költeményeket idézett. Vagy egyszerűen felsorolt száraz tényeket.

Ismétlem tehát: a szentíró megértette az isteni igazságot, hiszen sajátos kegyelem segítette, de amúgy megmaradt annak, aki volt. Megőrizhette sajátos elképzeléseit is a világmindenségről, a földrajzról, a történelemtől, a fizikáról, az égítetek járásáról. Arról is, hogy mi korának politikai világában a babiloniak vagy éppen az egyiptomiak szerepe. Közben nem volt fontos neki, s a mi számunkra is jelentéktelen, hogy az a fáraó, aki seregével üldözni kezdte az Ígéret Földjére induló választott népet, a Vörös-tengerbe fulladt-e bele, vagy békésen, „ágyban párnák közt” fejezte-e be életét. Neki a lényeg volt a fontos: Isten védelmére kelt ennek a népnek. Az sem számított, hogy Jónás próféta volt-e az, aki szembeszegült Isten parancsával, aki nem akart bűnbánatot prédikálni Ninive lakóinak. És ha mégis ő volt az, hogy hal nyelte-e le és ugyan milyen hal lehetett az. Esetében csak az a fontos, hogy a parancsoló Istennek szót kell fogadni. Minden esetben az elbeszélés *vallási tartalma* a lényeges.

A hívők közössége azzal a tudattal tette magáévá a szent iratokat, hogy rajtuk Isten világossága ragyog. Ezek az iratok aztán rövid idő alatt közkinccsé és a hivatalos istentisztelet részévé lettek. Olvasták, énekelték, idézték őket. A legkülönbözőbb formákban lettek az emberek magánéletének is meghatározói. Miként az ószövetségi társadalomban, úgy a kereszténységben is a vallási tudat lényeges formálója lett a Szentírás.

Egyes iratok nagyon gyorsan elterjedtek az egész Egyházban. A Máté-evangéliumot ugyan eredetileg zsidóul és csak a zsidók számára írták, mégis lefordították görögre, hogy mindenki olvashassa. Ugyanígy a Lukács-evangélium

is széles körben terjedt el, jöllehet ezt Lukács — éppen ellenkezőleg — a pogányoknak írta. Az apostolok levelei sem maradtak meg a címzettek kizárólagos tulajdonában. (A címzettek vagy meghatározott közösségek: Szent Pál például két levelet is írt Korintusba; vagy egyes személyek, például Timóteus.)

Ezeket a szövegeket felhasználták az eukarisztikus ünneplésen is, minden vasárnap. A Szentírás egyes szakaszaiból állt a tulajdonképpeni „kenyértörésnek“, az áldozati cselekménynek előkészítő része. Mai napiglan ilyen a szentmise felépítése, legfeljebb annyi változással, hogy az olvasmányok rövidebbek és az egyetemes Egyházra nézve egységes beosztást kaptak.

A szentbeszédek, homíliák úgy keletkeztek, hogy arra hivatott személyek magyarázatokat fűztek a szövegekhez. A Szentírás részei végül a hivatalos istentisztelet — a liturgia — keretein túllépve helyet kaptak a népi ájtatosságok (paraliturgikus) cselekményeiben is. Átköltésükkel keletkeztek a szent-énekek karácsonyra, húsvétra és egyéb alkalmakra, rájuk épülve indult el a keresztény vallási irodalom. Az egyéni imában helyet kapott a „Miatyánk“ és az anyagi üdvözlét: az „Üdvözlégy Mária“.

A Szentírás, mely ilyen sok formában itatta át életünket, számunkra a hit valódi forrása. Belőle merítjük az isteni igazságot. A Szentírásnak köszönhetjük, hogy a bennünket megszólító *isteni szóval találkozunk*.

Vagy mégsem? Amit mondtam, úgy adtam elő, mint tény. De mondjuk meg őszintén: hány keresztény él ma valóban a Szentírás igéiből? Hány kezd általa párbeszédet Istennel? . . .

Ez bizony nagyon elszomorító! Nem törődünk a Szentírással, ezzel a csodálatos könyvvel, amihez nincs fogható. Pedig igazán miénkünk írták. Már ez maga kínos vád ellenünk, ráadásul szöges ellentétben áll Isten elgondolásával. — El sem képzelhető, hogy bárki is hitelesen vallásos életet éljen, ha nem abból merít, amit Isten üdvösségünk forrásának szánt.

Mindenesetre ezennel kijelentem, hogy természetesen nem egy jó üzletkötés szándékával mondtam, amit mondtam. Nem arra akarlak rávenni, hogy végy magadnak egy új fordítással készült Szentírást. Remélem ugyanis, hogy otthonodban van egy öreg Biblia. Keresd elő, nyisd fel és kezd el olvasni!

Hiszel Jézusban?

Amióta a kereszténység megvetette a lábát Európában, döntő módon befolyásolta az európai, sőt az egyetemes kultúra fejlődését. Egy vállvonással nem intézheti el a kereszténységet sem a vallásos ember, sem az istentagadó. És főleg nem mehet el közömbösen az Alapító: Jézus Krisztus mellett.

Minden ember — vagy előbb, vagy utóbb — kénytelen szembenézni a kérdéssel: ki volt ő? Mit hozott az emberiségnek? Mi ellen lépett fel, mi ellen küzdött? Miről mondta, hogy ez a legfontosabb?

E kérdések persze különösen azokat foglalkoztatják, akik magukat Jézus követőinek vallják.

MI VOLT JÉZUS SZÍVÜGYE **avagy** **MIT AKART EZ AZ ILLETÉKTELEN EMBER**

Amikor Jézus fellépett, Palesztína római gyarmat volt. A zsidó bábkirály Róma eszköze volt, s különben is csak néhány palesztínai tartományban uralkodott.

Ebben a helyzetben kizárólag a zsidó papok voltak a tekintély hordozói. Mellettük a farizeusok és az írástudók hatottak a nép életére. Ennek következtében bizonyos aránytalanság keletkezett a vallási élet — pontosabban: a jeruzsálemi templomban folyó liturgikus élet — és a mindennapok élete között. Egyszerűen azért, mert a ceremóniák, ünneplések, ünnepek kerültek előtérbe és azt a benyomást keltették, hogy ezek mindennél fontosabbak. A köznapi élet is egészen sajátságos formát öltött. Minthogy egészen a papok és az említett csoportok ellenőrzése alatt állt, tulajdonképpen annak lett a folytatása, ami a templomban történt. Az életet egy garmadára való törvényes előírás, szokás, kényszer szabályozta. Az egyes ember magatartásmódja a legkisebb részletig elő volt írva. A szabadságukban korlátozott emberek mit tehettek mást, mint hogy vakon végrehajtották, amit rájuk kényszerítettek, kiróttak. Mindez azzal az ürüggyel történt, hogy csak így vagyunk hűségesek az isteni szövetséghez.

Voltak előírások szombatra és köznapi. Ételek fogyasztására és rituális tisztálkodásra. Szabályokba foglalták, hogyan kell érintkezni azokkal, akiket nyilvános bűnő-

söknek minősítettek, vagy olyanokkal, akik bűnösnek nyilvánított foglalkozást űztek. Ilyenek voltak a vámosok. Volt arra is előírás, hogy szombaton hány lépést szabad megtenni. Szabályozva volt, milyen hosszú legyen a ruhákon az imaszíj. A rituális tisztaságot előírásosan kellett őrizni: tilos volt például minden kapcsolat a pogányokkal. Vigyázni kellett, nehogy a választott nép fiára a pogánynak csak az árnyéka is ráessék.

A szertartások számtalan előírását még nem is említettem. Például, hogy hogyan kell egy áldozatot bemutatni. Pontosan az előírások szerint! Különbözik egyszerűen nem lesz érvényes – a fenyegető záradék szerint. Aki ehhez az óriási tömegű rendszabályhoz nem tartotta magát, azt átokkal és a közösségből való kizárással fenyegették. Az volt a közhit, hogy a törvénytartáson lehet megítélni: ki a jámbor, ki az istentelen. Kialakult az a meggyőződés, hogy a lényeg: a törvény teljesítése. Az Istennel kötött szövetség megtartása ezeknek a szabályoknak megtartásában állt.

Ismétlem: ezek az előírások és szokások isteni parancsokból, így a szeretet parancsából is következtek, jogszerűségük alapvetően innét eredt. Ám később a sok előírás és szokás egyre üresebb formáság lett s végül úgy eltorzult, annyira öncélúvá lett, hogy a valóságban nem váltotta életre az Isten parancsait, sőt ellentmondott nekik.

A zsidó társadalom a szorongás, a kölcsönös egymástfigyelés légkörében élt. Az emberek félték egymástól, rettegtek szomszédaiktól. Csak az volt tehát a fontos, hogy „mit szólnak az emberek”. Ezért kínos pontossággal ügyeltek a látszatra, nehogy kizárással őket a közösségből. A képmutatás általánossá lett.

Ennek a nagyon is kétséges „eszményi életnek” megtestesítői a zsidó papok, a farizeusok és az írástudók voltak. Szigorúan őrködtek, nehogy az előírások, szokások és intézmények piramisát valami bántódás érje. A legfelsőbb réteg természetesen a papok voltak. Az említett csoportok más-más alapelveknek voltak elkötelezve, és nem is lényegtelen dolgokra vonatkoztak ideológiai különbségeik. Mégis mindegyik a helyzet megtartását tűzte zászlajára: rendszerüknek mindenképpen fenn kell maradnia. Ha pedig veszély fenyegette, a csoportok rögtön összefogtak, hogy a bajt a lehető leggyorsabban elhárítsák.

Továbbá, a zsidó népben egyre erősödött az a meggyőződés, hogy csak az részesülhet az üdvösségben, aki a választott néphez tartozik. Lassan már mindenki szentül hitte ezt, annak dacára, hogy ilyesmi sehol sem volt olvasható a Szentírásban: sem Mózes öt könyvében, sem a prófétáknál, pedig Isten őáltaluk közölte akaratát. Vakbuzgóságig menő nemzeti öntudat mondatta velük: ők az egyedüli őrzői a kinyilatkoztatott vallásnak. Zsidó nacionalizmus keveredett itt össze az egy Istenbe vetett hittel, elválaszthatatlanul. Istent a zsidók kizárólagos tulajdonuknak tekintették. Pedig azért választotta ki őket az Úr, hogy a világ világossága, a többi nép számára követendő példakép legyenek.

Ki is alakult a zsidóság tudatában a meggyőződés, hogy kötelességük hirdetni a kinyilatkoztatott igazságot azoknak, akik még nem ismerték azt. Ez a „prozelitizmus” eredete; ezért fáradoztak a nem-zsidóknak a zsidó vallásra való megtérítésén (vö. Mt 23,15). A zsidóvá lett pogány részesedhetett az üdvösségben. Törvényük szerint mégsem lehetett az ilyen egyenrangú a származásilag is zsidóval. Hiába hitt a kinyilatkoztatott Istenben, hiába metélkedett körül és teljesített minden előírást úgy, mint a zsidók — másodrangú maradt.

Jézus ebből a társadalmi háttérből lépett elő. Megígérte Isten országa eljövetelét. Ebben az országban Istent úgy fogják dicsérni — mondotta —, ahogyan azt a próféták meghirdették: *„lélekben és igazságban”*. Így is fogalmazhatunk tehát: Jézus azért lépett fel, hogy a régi szövetség lényeges értelmének visszaállításán fáradozzék. E szövetség tartalma pedig az Isten és a felebarát iránti szeretet volt! Jézus levonta ennek minden következményét: hangoztatta, hogy lélekben és igazságban kell megtérni. Beszélt az imádságról, de az igaziról, ami egészen más, mint amit már a próféták is kárhoztattak: „Ez a nép ajkával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem” (Mt 15,8; Iz 29,13).

Óvott attól, hogy az élet középpontjába a liturgiát és a sok ünnepséget tegyék, a mindennapok ügyes-bajos dolgait pedig lebecsüljék. Emlékeztetett Isten üzenetére: „Irgalmasságot akarok, nem áldozatot” (Mt 9,13; 12,7; Oz 6,6). Mindenkinék szólt szigorú intelve: „Nem jut be mindenki a mennyek országába, aki mondja nekem: Uram, Uram. Csak az, aki teljesíti mennyei Atyám akaratát” (Mt 7,21).

Hangoztatta, hogy igazságban élni nem más, mint önmagáért tenni meg azt, ami helyes, nem pedig azért, hogy válon veregessenek minket. Szüntelenül figyelmeztette is hallgatóit, a jót ne az emberek szeme láttára tegyék. Ha böjtölsz, mosd meg arcodat, fésűlködj meg gondosan. Ha imádkozol, rejtőzz el a kamrádban (Mt 6,6.16-18).

Bizony, kemény feladat volt az, amit Jézus vállalt. Az előírások és a szokások annyira eggyé olvadtak a nép életével, hogy Jézus környezete nehezen értette meg, miről is van itt szó. Ráadásul nemcsak az alkalmi hallgatók voltak értetlenek, még az apostolok is, akik pedig minden-nap láthatták, s kérdezhettek tőle, amit csak akartak.

Jézus tudatában volt a nehézségeknek. Ezért a legkülönbözőbb módokon fejezte ki magát, csak hogy megértesse a néppel az Istennel kötött szövetség lényegét – ami abban áll, hogy igaz életet élünk. Nem írta tehát elő, hogy mossanak kezet evés előtt. Megengedte nekik, hogy szombaton kalászsokat morzsolgassanak. Ő maga szombaton is gyógyított és szüntelenül kereste a kapcsolatot bűnösökkel és vámosokkal.

Az Úr Jézus persze nem azt akarta mondani, hogy ne mossunk kezet evés előtt, hogy ne mosogassunk, és azt sem, hogy ne szenteljük meg az ünnepet. (Vö. Mt 12,8.11; Mk 2,27; 3,4; Lk 6,1-9.) Fellépésével ugyanis arra akart figyelmeztetni, hogy „lépjünk túl” az emberi intézményeken, hatoljunk be igazi értelmükbe. Ha alá is vetjük magunkat Istentől rendelt intézményeknek, ne ezeknek, hanem magának az egy Istennek szolgáljunk igazságban, igazságosságban és az irgalom jegyében.

Jézus felemelte a szavát az olyan felfogás ellen is, hogy csak zsidó vallású üdvözülhet. Figyeld csak meg első bemutatkozásait. Például azt, amit Jézus Názáretben mondott: „Igazán mondom nektek, sok özvegy élt Izraelben Illés idejében, amikor az ég három évre és hat hónapra bezárult, úgy hogy nagy éhínség támadt az egész földön. De közülük egyikhez sem kapott Illés küldetést, csak a szidoni Száreptában élő özvegyasszonyhoz. Ugyanígy Elizeus próféta korában is sok leprás élt Izraelben, s egyikük sem tisztult meg, csak a szír Naamán” (Lk 4,16-30). Más alkalmat is megragadott, hogy felfogását kinyilváníthassa. Amikor meggyógyult a római tiszt szolgája, Jézus így beszélt: „Bizony mondom nektek, Izraelben nem találtam

ekkora hitet. Ezért mondom nektek: Sokan jönnek majd napkeletről és napnyugatról, és letelepednek Ábrahám, Izsák és Jákob mellé a mennyek országában, az ország fiait pedig kivetik a külső sötétségre. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz" (Mt 8,5-13). Mindebből pedig az következik, hogy nem a körülmetélkedés a döntő, nem is, hogy a zsidó néphez tartozik-e valaki. A szent cselekmények is csak másodrangúak. A fontos csak A SZERETET.

Jézus az egyik legfontosabb mondanivalóját az utolsó ítélet leírásával tárta elénk: „Így szól a király a jobbján állókhoz: Gyertek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! Éhes voltam és adtatok ennem" (Mt 25,31-46). Nem azt fogják tehát az ítéleten mondani: Mert a választott nép jelét hordoztatok. És azt sem fogják parancsolni: A zsidó néphez kell tartoznotok! Mutassatok be áldozatot Istennek! Imádkozzatok! — Csak a szeretet dönt.

Így tanított tehát Jézus az igazi életről és az üdvösség feltételéről. Csakhogy éppen ezek miatt bélyegezték meg őt a nép vezetői, kiáltották ki eretneknek. Pusztulnia kellett.

De még valamit meg kell említenem.

A Jézus-korabeli zsidó társadalomban egészen egyértelműen ítélték arról, hogy miért gazdag az egyik és miért szegény a másik; egyiknek életét miért kíséri siker, a másikat kudarc, miért vagy te egészséges, te pedig miért vagy beteg. A szomszédos pogány népek hatása alatt már jóval Jézus fellépése előtt elterjedt az a nézet, hogy a siker, a jólét, az egészség Isten áldását bizonyítja. Ezeknek az ellenkezője pedig az elvettetés jele. Még világosabb fogalmazásban: a gazdag, egészséges, szerencsés ember ezt a jólétét az Istennek tetsző életével érdemelte ki. A szegény, beteg, nyomorral megvert ember pedig bűnös, ezért sújtja, bünteti Isten. Az ilyen szemléletből egyértelműen következik, hogy minden szegény, minden beteg, minden szerencsétlenül járt ember a bűneiért bünhődik. Isten sújtja őt, jogos büntetéssel. Ezért aztán nem is érdemes részvétet embertársai részéről. Ha egyszer bűneiért sújtja őt az Isten, hát viselje megtört szívvel baját.

Ha ezt a közfelfogást szem előtt tartjuk, akkor értjük meg, miért keltett olyan nagy visszhangot, hogy Jézus sok vakot, süketet, bénát, leprást meggyógyított.

A papok és a farizeusok kiátkozták Jézust. Felfogásuk szerint ugyanis, a Názáreti, Istenük akaratával helyezkedik szembe, amikor gyógyít. Semmibe veszi az igazságos Isten ítéletét. Meg is voltak győződve arról, hogy Jézus Beelzebul, az ördögök fejedelmének segítségével űzi ki a démonokat (vö. Mt 12,22-28).

Ebben az összefüggésben jól megérthető az is, miért volt Jézus szava valóságos forradalmi kihívás, amikor a gazdagról és a koldus Lázárról beszélt: Lázár az égbe jutott, a gazdag pedig a kárhozatba.

Bizonyára azon is sokan megbotránkoztak, amit Jézus az utolsó ítéletről mondott. Az ítéleten a király vádat emel azok ellen, akik közönyösen nézték a szenvedőket. Így beszél: „Beteg és fogoly voltam s nem jöttetek el meglátogatni.” Végképpen felháborító lehetett az, amivel Jézus összefoglalta és lezárta az ítélet indokolását: „Amit a legkisebbek valamelyikével nem tettetek, velem nem tettétek” (Mt 25,43.45). Elképesztő kijelentés ez, fűlsértő beszéd az ilyen egy korabeli zsidónak: Isten azonosítja magát minden szenvedő emberrel.

Mégis, Jézus legfontosabb dolga a *bűnösök megtérítése* volt. „Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett” (Lk 19,10). Valóban, kereste, magához szólította őket. Szava nem volt üres beszéd: Ő ezt élte! Elment a bűnösökhöz és vámosokhoz. Beszélgetett, egy asztalhoz ült velük. Az, hogy társaságukban étkezett, abban a korban a bizalmas, jóbaráti kapcsolat bizonyossága volt. Zakeus esete (Lk 19,1-10) kitűnő példa arra, hogyan kereste Jézus a barátságot a bűnösökkel. Kedves tolakodással ebédre hívatta meg magát. Még ennél is többet tett: Mátét, azaz Lévit, a vámost felszólította: legyen tagja legszűkebb baráti körének.

A farizeusok tehát tudták, hogy Jézus a „bűnösök” oldalára állt. Ezt használták ki arra, hogy indokolják halálos ítéletét. Jézus elé vittek egy asszonyt, akit házasságtörésen értek. Lássuk, vajon mit fog mondani, elítéli-e? (Jn 8,1-11.)

De a bűnösök is tudták, ki az ő pártfogójuk. Felkeresték Jézust, mint az a rossz hírű nő is, aki letérdelt a Mester lábánál és sírt. Ez a leprás Simon házában történt, egy étkezés alkalmával (Lk 7,36-50).

De hát miért is botránkoznak ezek a papok és farizeusok? Nem akarták-e vajon ők maguk is, hogy megtérjenek a bűnösök? Persze, hogy akarták. Csak egészen más felfogásban. Az ő véleményük szerint a – magára hagyott – bűnös szépen térjen meg, járuljon hozzájuk és kérje a kiengesztelődést. S ha látják a vezetők: megtérése őszinte, a kiszabott vezeklést leróta, akkor bocsánatban részesítik és felveszik Isten, derék követőinek közösségébe.

Jézus magatartása tehát szöges ellentétben volt az ő felfogásukkal. Jézus kereste a bűnösöket, nem elégedett meg azzal, hogy hirdesse a bűnbánatot, hanem felajánlotta nekik önmagát és barátságát.

A legfontosabb mégsem az volt, hogy Jézus a szerencsétlenekhez, a betegekhez, a szegényekhez, a bűnösökhöz fordult, hanem az, hogy miért tette ezt. Jézus magatartásából nyilvánvalóvá lett, hogy ki az Isten. Az az Isten, akit Jézus bemutatott, más volt, mint a papok és farizeusok istene. Ebből viszont végül is olyan dolgok következtek a mindennapi életre nézve, amik az érvényben levő nézeteknek ellentmondtak.

Isten más: Isten jó. Nem áll bosszút az emberen a bűnökért, ősei bűneiért sem. „Mennyei Atyátok fölkelte napját jókra is, gonoszokra is” (Mt 5,45). Isten jósága egészen különös módon éppen a bűnösök irányában mutatkozik meg. Jézus ezt egyik legszebb példabeszédével igazolja, a tékozló fiúval (Lk 15,11-32). A könnyelmű gyerek eltékozza örökségét. Visszamegy az apai házba. De ne higgyük ám, hogy valami jámbor bűnbánat készíti. Egyszerűen csak: éhes. És íme, az apa – vagyis Isten – elébe siet. A legszebbik ruhát adatja rá. A fiú ujjára gyűrűt húzat, nagy lakomát rendez a tiszteletére. – Az ember csak akkor tesz ilyesmit, ha egy várva-várt kedvenc hozzátartozója érkezett haza.

Jézus Istene olyan, mint az a pásztor, aki 99 juhát hátrahagyja és az egyetlen elveszettnek a keresésére indul. Jézus Istene olyan, mint az asszony, akinek valahová elgurult a drachmája; addig keresi, míg rá nem talál. Akkor aztán összehívja a szomszédokat: örüljetek velem! Meglett az elgurult drachmám!

Az ilyen Isten ismeretlen-számba ment a papoknál és a farizeusoknál. Sajnos, nem is akartak tudomást venni róla. Ezért kellett Jézusnak meghalnia.

**MIÉRT KELLETT JÉZUSNAK MEGHALNIA
avagy
MIELŐTT JERUZSÁLEM RÁESZMÉLT VOLNA,
MÁR MEG IS TÖRTÉNT**

Az utolsó vád, amit Jézussal szemben felhoztak, abból a kérdésből tűnik ki, amit a per folyamán a főpap tett fel neki a főtanács színe előtt. Ez a kérdés volt hivatva végérvényesen tisztázni azt, hogy Jézus bűnös-e vagy sem. „Esküvel kényszerítlek az élő Istenre, mondd meg, te vagy-e a Messiás, az Isten Fia?” „Magad mondtad, felelte Jézus. De mondom nektek, mostantól látni fogjátok az Emberfiát, amint a Mindenható jobbán ül, és amint majd eljön az ég felhőin.” A főpap erre megszaggatta ruháját s felkiáltott: „Káromkodott! Mi szükségünk van még tanúkra? Magatok is hallottátok a káromkodást. Mi a véleményetek?” „Méltó a halálra!” — kiabálták (Mt 26,59-66).

A főpap nem magától találta ki ezt a kérdést. Tudta ő jól, hogy Jézus ezt már kijelentette önmagáról. Persze, szavait mindig ugyanaz a felháborodás fogadta. Az evangélium ilyen esetekről számol be:

A zsidók rátámadtak Jézusra: „Most aztán igazán meggyőződünk róla, hogy ördögtől megszállott vagy! Ábrahám is, a próféták is meghaltak, s te azt állítod: Aki megtartja tanításomat, nem ízeleli meg a halált örökre. Csak nem vagy nagyobb Ábrahám atyánknál? Mert hisz ő meghalt. S a próféták is meghaltak. Mivé teszed magad?” Jézus így válaszolt: „Ábrahám, a ti atyátok örült, hogy megláthatja napomat. Meg is látta, és örült neki.” A zsidók felháborodtak: „Ötven esztendő sem vagy, s láttad Ábrahámot?” Jézus így válaszolt: „Bizony, bizony, mondom nektek: Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok.” Erre követ ragadtak, s meg akarták kövezni, de Jézus eltűnt előlük, és elhagyta a templomot (Jn 8,52-59).

Ez a kifejezés: „Én vagyok” ugyanaz, mint amit Mózes Isten ajkáról hallott, amikor kinyilatkoztatásban részesült az égő csipkebokornál. Ennek a magára vonatkoztatása — a zsidó felfogás szerint — szörnyű káromkodás.

Egy másik alkalommal még egyértelműbb kijelentést hallhattak Jézustól az ellenségei. Körülvették őt és megkérdezték tőle: „Meddig tartasz még bizonytalanságban

minket? Ha te vagy a Messiás, mondd meg nekünk nyíltan.“ „Mondtam már nektek — felelte Jézus — mégsem hisztek, mert nem vagytok a juhaím közül valók. Én és az Atya egy vagyunk.“ A zsidók újra köveket ragadtak, s meg akarták kövezni. Jézus megkérdezte tőlük: „Láthattátok, mennyi jót vittem végbe Atyám erejéből. Melyik jótettemért akartok megkövezni?“ „Nem jótettedért kövezünk meg — felelték a zsidók —, hanem a káromlásért, azért, hogy ember létedre Istenné teszed magadat“ (Jn 10,22-33).

Ezek az esetek jól megvilágítják, hogy mit is akart valójában kérdezni a főpap Jézustól.

Egyébként, az egészen nyílt kijelentések mellett van Jézusnak sok más megnyilatkozása, ami ugyan közvetlenül nem függ össze témánkkal, de azért megvilágítja azt. Például, egyszer Jézus így szólt egy bénához: „Fiam, bűneid bocsánatot nyertek.“ Néhány írástudó is ült ott. Ezek ilyen gondolatokat forgattak magukban: „Hogy beszélhet ez így? Káromkodik! Ki bocsáthatja meg a bűnt más, mint az Isten?“ (Mk 2,1-12.)

További példákat is hozhatnánk.

De azért azt is meg kell állapítanunk, hogy Jézus óvatosan határozta meg a maga szerepét, amit az emberek körében és Atyja szolgálatában kellett betöltenie. Különféle utakon vezette el hallgatóit ennek az új titoknak a küszöbéig. Az egyik az volt, hogy ilyenféle nevekkal jelölte meg magát: „Én vagyok a jó pásztor“ (Jn 10,11). „Itt nagyobb van, mint Salamon“ (Mt 12,42). „Én vagyok a feltámadás és az élet“ (Jn 11,25). „Nem azért küldte el Isten a Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem, hogy üdvösséget szerezzen a világnak“ (Jn 3,17). „Nélkülem semmit sem tehetek“ (Jn 15,5). „Atyám mindent átadott nekem... Az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú“ (Mt 11,27).

Hozzá kell tennünk, hogy voltak, akik igazán sokszor hallották Jézus tanítását, mégsem voltak képesek hosszabb és körültekintő előkészítés nélkül felfogni szavainak központi igazságát: azt, hogy Ő Isten Fia.

Az említettekhez tartoztak elsősorban legközelebbi tanítványai, akik Jézust nagy vándorútjain állandóan kísérték, hallgatták tanítását és látták csodáit. Lassacskán föleszméltek: a mi Mesterünk valahogyan más..., túlhaladja az emberi mértéket. Ezért nevezték őt Messiásnak, Krisz-

tusnak (ami Fölkentet jelent), s csak végül Isten Fiának, az élő Isten Fiának (vö. Mt 16,16).

Meg kell hagyni, nem volt könnyű ez a ráébredési folyamat. Az igazhitű zsidó számára vallásuk alapigazsága, hogy csak egy Isten van. Maga az első parancs is így szólt: „Senki mást ne tekints Istennek, csak engem. Ne csinálj magadnak faragott képet, vagy hasonmást arról, ami fent van az égben, vagy lent a földön, vagy a vizekben a föld alatt. Ne borulj le ilyen képek előtt és ne tiszteld őket, mert én, az Úr, a te Istened, féltékeny Isten vagyok“ (Kiv 20,2-5).

Minden zsidónak mélyen az emlékezetébe vésődött egy esemény, az aranyborjú imádása. Mózes haragját nem lehetett elfelejteni. Örök intelem volt, hogy soha ilyen bűnt el ne kövessenek. Tökéletesen távol állt tőlük, hogy megtűrjék bárki ember-fia imádó tiszteletét, megtűrjék, hogy bárki Istennek kijáró tiszteletre jogot formáljon. Ezért újra mondom: ha a tanítványok felismerték Jézusban Isten Igéjét, az csak magának Jézusnak a segítségével történhetett meg. Ezt az új valóságot maga Jézus tárta fel fokozatosan, a szívükben munkálkodó kegyelemmel együtt: „nem a test és vér nyilatkoztatta ki . . . , hanem az én mennyei Atyám“ (Mt 16,17).

A papok és farizeusok elzárkóztak e kegyelem elől. Nem is értették, de nem is akarták magukévá tenni ezt az újdonságot. Ők ismerték a prófétákat. Ám a próféták csak követői voltak Istennek, ők Isten nevében beszéltek. Soha sem engedték meg maguknak azt a merész kifejezést, amelyet Jézus használt, önmagának és emberekért vállalt szerepének a megvilágítására. A próféták sohasem mondtak volna ilyent: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek, én pedig mondom nektek . . .“ (Mt 5). Vagy: „Én és az Atya egy vagyunk“ (Jn 10,30).

A nép vezetői tehát elutasították Jézust. Elutasították a Hagyomány nevében. Annak a kinyilatkoztatásnak a nevében, melyet Izrael nagy emberei, Ábrahám, Mózes és a próféták kaptak: csak *egyetlen* Isten van.

Mégis ellentmondásba kerültek tulajdon hagyománykincsekkel! Találhatók ugyanis a Szentírásban – amelyre hivatkoztak – olyan szövegek, melyek Isten Fia eljövételéről szólnak. Jézus ezekre hivatkozott. Nem sokkal fellépé-

se után a názáreti zsinagógában kezébe vette Izajás próféta könyvét. Szétbontotta a tekercset, és épp azon a helyen akadt meg a szeme, ahol ez volt írva: „Az Úr lelke van rajtam, mert fölkent engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, s hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak meg a látást; hogy felszabadítsam az elnyomottakat, és hirdessem: elérkezett az Úr esztendeje” (Iz 61,1-2). Jézus összetekerte az Írást, átadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem részegeződött. S elkezdte beszédét: „Ma beteljesedett az Írás, amit az imént hallottatok” (Lk 4,16-21).

Máshol pedig (Mt 22,41-46) ezt olvassuk az evangéliumban: Jézus feltette a kérdést a farizeusoknak: „Mit tartotok ti a Messiásról? Kinek a fia?” „Dávidé” – felelték. Jézus tovább kérdezte őket: „Hogyan nevezheti hát Dávid a Lélek sugallatára Urának, amikor ezt mondja: „Így szólt az Úr az én Uramhoz: ülj a jobbomra, s ellenségeidet lábad alá teszem?” (Zsolt 110,1). Ha Dávid Urának nevezi, hogy lehet a fia?” Erre nem akadt senki, aki tudott volna neki egy szót is felelni. Attól a naptól nem is merték kérdezgetni.

El kell ismerni, hogy az ószövetségi Szentírásnak ilyen szövegei az akkori emberek számára nem voltak olyan egyértelműek, mint amilyen érthetők most, a mi számunkra. A vezetők képtelenek voltak ezeket a szentírási helyeket Jézus személyéhez kapcsolni. Hogy mennyi volt bennük az őszinte fölhaborodás és mennyi a rosszakarát, lustaság, megszokott irányhoz való kényelmes ragaszkodás és az ellenszenv mindattól, ami szellemi tunyaságukat háborgathatta: erről mi nem ítélnénk.

Jézus bizony tudatában volt annak, milyen veszély fenyegeti a papok részéről. Egész élete játék volt a tűzzel, hiszen az, amit tanított, éles ellentétben állt a farizeusok, szadduceusok, írástudók és papok felfogásával. Az pedig nem volt szükséges, hogy ezek saját fülükkel hallják Jézus szavát: nagyon hamar besúgták nekik, mit tett vagy mit mondott a Názáreti.

Szóval: Jézus kezdettől fogva a halál fia volt; attól a pillanattól, hogy bírálatával kikezdte a vezetők tekintélyét. Ellenségei meg nem engedhették, hogy magatartásukat bárki kívülálló helytelenítse: ezzel egyszerűen feladták volna a zsidó nép életében betöltött szerepüket.

A farizeusok és írástudók gyakran megkísérelték, hogy valamilyen erkölcsi fogatkozáson rajtakapják a Názáretit. Hiszen akkor bevádolhatták, elítélhették volna. Amikor ez nem sikerült, kétszer is megpróbálták valamilyen népítélettel elnémítani, „meglincselni”: egyszer, amikor a szakadékba szerették volna letaszítani, és máskor, amikor követeket ragadtak, hogy megkövezzék.

Végül arra az elhatározásra jutottak, hogy törvényes, peres eljárást indítanak, s ennek során Jézust halálra ítélik. Nagyon ravaszul jártak el: tervüket villámgyorsan hajtották végre. Jézust elfogták, mindjárt ki is hallgatták, halálra ítélték s elérték keresztre feszítését. Áldozatuk nagy-pénteken déltájban már kereszten függött. Igen, végbe-ment minden. A nagytanács ítélete hamar elhangzott. Gyorsan átvitték Jézust Pilátushoz, akivel nem sokáig kellett alkudozniuk. Rövid időt vett igénybe a kihallgatás Heródesnél, majd az utolsó roham Pilátus megnyerésére. Következett az ostromozás, a halálos ítélet és a keresztút.

Mielőtt Jeruzsálem ráeszmélt volna, hogy mi történik – már meg is történt.

AMIRŐL JÉZUS TANÍTVÁNYAI TANÚSKODNAK avagy CSALÁS, NEM CSALÁS? – EZ ITT A KÉRDÉS

A 19. században zajlott le a nagy csata: történeti személy volt-e Jézus vagy sem. Sok elméletet agyaltak ki.

Az egyik elmélet ez: Jézus egy rendkívül okos, tág látókörű ember volt. Kiszabadította magát a vakbuzgó zsidók, főleg a farizeusok vélekedéseinek, szokásainak, be-rögzödéseinek bilincseiből. Emelkedett szellem volt: bírálóan szemlélte a Palesztínában kialakult helyzetet. A népet bátran pártfogásába vette a vezető rétegekkel szemben. Nem sajnálta a fáradságot: az emberek testi bajain is szívesen segített. Értett a gyógyításhoz. Ez persze nagyon népszerűvé tette, főleg a legszegényebbek körében. Sajnos azonban, nem volt jó diplomata. Mind a farizeusok, mind az ellenpárt, a szadduceusok a végletekig meggyűlöltek, és végül is sikerült kiharcolniuk a halálos ítéletet Jézus ellen.

– Hát igen, mindebben sok igazság van – mondták a keresztények.

– Az pedig mindenestől hamis, amit ti mondotok! – vetették Krisztus híveinek szemére ellenfeleik. Mert Jézus sem fel nem támadt, sem csodát nem művelt. Csak a halála után születtek meg a személye körüli legendák. Bennük csak úgy hemzsegték az elképesztő események. Elmondták rendkívüli születését. Meséltek csodákról, melyeket tanító működése során művelt állítólag... Ez a személyét körüllegő mítosz egyre tovább bontakozott. Sok új elemet vett át a környező népek, főleg a perzsák vallási hiedelmeiből.

– Ez ki van zárva!

– Hogy-hogy ki van zárva?

– Amit Jézusról tudunk, azt az egyházi hagyomány hitelen közvetítette. E hagyomány alkotó elemei – tudjuk – az evangéliumok, az Apostolok Cselekedetei és az apostoli levelek.

– Az evangéliumok a 2. század végén keletkeztek. Addig a tényeket alaposan meghamisították a legendák.

– Ezt honnan veszik? A 2. század végén?! A Máté-, a Márk- és a Lukács-féle – tehát az első három – evangélium igenis az első század közepén keletkezett, úgy Krisztus után 60 körül. A János-evangélium is körülbelül 100-ban már készen állt.

Láttuk tehát az egyik elméletet, feltevést. Helytálló volt-e? Be kell bizonyítani vagy meg kell cáfolni. És megkezdődött számtalan keresztény és nem keresztény tudós fáradságos munkája. Igen, a tudomány eszközeivel kellett megállapítani, valóban létezett-e Jézus Krisztus, valóban történeti szereplő volt-e.

A kutatások eredménye meglepő volt. Egyedül görög nyelven 2500 evangéliumot tartalmazó kéziratot találtak. Közülük negyven több mint ezer éves. Találtak különböző nyelvű evangélium-fordításokat is. Némelyikükről beigazolódott, hogy még korábbiak, mint a görög kéziratok. – Eseményszámba ment egy kopt fordítású töredék a 3. századból. Ez aztán már valami!

Meglehetősen sok ideig nem találtak ennél régebbi szöveget. Nem csoda, hiszen a régi világban papiruszra írtak, amit feltekercseltek. És nem múzeumi megőrzés cél-

jából. Valóban, a papirusz-tekercek kézzől-kézre jártak. A papirusz törékeny. Az idő elvégezte romboló munkáját a tekerceken. Csak a 3. században kezdtek tartósabb anyagra, a pergamenre írni. Ennek lapjait azután a mi könyveinkhez hasonlóan lehetett összefűzni. Két neves példányt őriznek a Vatikáni Múzeumban, a 4. századból: a Codex Vaticanus-t és a Codex Sinaiticus-t.

Végül „robbant a bomba”. L. A. Muratori professzor a milánói Ambrosiana Könyvtárban megtalált egy papiruszt, mely körülbelül 180-ból való. Az Újszövetséghez tartozó könyvek jegyzékét tartalmazza és felsorolja a szerzőket is! Példaként azt a részletet idézném, amelyik a Lukács-evangéliumra vonatkozik: „Az Evangélium harmadik könyve Lukács szerint. Krisztus mennybemenetele után Pál Lukácsot, az orvost magával vitte. Lukács Pál tanítását feljegyezte..., ő maga személyesen nem ismerte az Urat, de lehetőleg mindent feljegyzett...“

A töredék felfedezése valóban meglepő eredményt hozott. Hiszen egy olyan jegyzéket tartalmazott, mely megmutatja nekünk, hogy legkésőbb 180-ban már kialakult a keresztény közösségben, mit kell Istentől sugalmazott műnek tartani. Ilyen korán megvolt az újszövetségi Szentírás „kánonja”!

A következő fontos felfedezés ideje: 1935. A manchesteri Ryland Könyvtárban találtak egy papiruszt, rajta egy részlet a János-evangéliumból, Pilátus vallatja Jézust. A papirusz 130-ból való, egyiptomi eredetű. Ezek szerint a Kisázsiaiban írott Evangéliumot 130-ban már Egyiptomban is ismerték. Ráadásul éppen azt az Evangéliumot, melynek keletkezési ideje a legtávolabbra esett a benne elmondott eseményektől, és amelynek keletkezése legtöbb fejlődést okozott.

A tudósok evangéliumi idézeteket és utalásokat is kezdtek keresni az egyházatyák, a hitvédők, a legrégebbi keresztény szerzők irataiban. Az aratás itt is gazdag volt. Clemens Alexandrinus 200-ban kifejezetten ír az Evangéliumokról. Találunk evangéliumi idézeteket Szent Jusztinus „Apológiájában”. A szerző a 2. század közepén vértanúhalált szenvedett. 180-ban Ireneusz ír az Evangéliumokról, „Az eretnkségek ellen” című munkájában. Ireneusz Szent Polikárp tanítványa volt, neki viszont Szent

János volt a mestere. Iréneusz így ír: „Végül János is, az Úr tanítványa, aki ezt az ő keblén vette át, írt Evangéliumot, amikor az ázsiai Efezusban tartózkodott.”

De menjünk tovább! 120 körül a hierapoliszi Papiasz ötkötetes művet írt: „Az Úr beszédeinek magyarázata.” Benne részletesen tárgyalja az Evangéliumokat. Többek közt ezt írja: „Máté zsidó nyelven jegyezte fel az Úr szavait. Ugyanezeket közli a presbíter Márk, aki Péter tolmácsa volt és mindent pontosan feljegyzett, amit emlékezetében megőrzött, de nem abban a sorrendben, amelyben az Úr szavai és tettei következtek. Hiszen ő maga nem hallotta az Urat, nem is tartozott követői körébe, és – mint mondtuk – csak később lett Péter kísérője.”

A széles körben folyt tudományos kutatás gyümölcse volt az is, hogy viszonylag könnyen meg lehetett állapítani: az Apostolok Cselekedeteinek Lukács a szerzője – és ez meg is felel a keresztény hagyománynak. Hasonlóképp bizonyossá lett, hogy a Páli Levelek nagyobb részének valóban maga Pál a szerzője. Ma a Szentírás-kritika álláspontja az, hogy a Zsidó-levél szerzője biztosan nem Szent Pál. Kétséges a szerzőség a második Tesszalonikai levél és az Efezusi levél esetében. Emiatt természetesen nem vonjuk kétségbe a Szentírás itt említett könyveinek sugalmazottságát.

Szent Pál 51 és 66 között írta leveleit. Közülük egyik-másik később keletkezett, mint az Evangéliumok. A páli levelek felidézik Jézus életéből a lényegesebb eseményeket. A legfontosabbakat szeretném megemlíteni. „Urunk Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és így szólt: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre” (1Kor 11,23-25). „Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt bűneinkért, az Írás szerint. Megjelent Péternek, majd a tizenkettőnek. Később egyszerre több mint ötszáz testvérnek jelent meg, ezek közül a legtöbben még élnek, néhányan azonban már meghaltak” (1Kor 15,3-6).

Végezetül vonjuk le a következtetést: A keresztény iratok igenis bizonyítják, hogy Jézus Krisztus, az Isten Fia, történeti személy.

MIRŐL TUDÓSÍTANAK A RÓMAIAK avagy MÉG NÉHÁNY TUDNIVALÓ A TÖRTÉNYEKRŐL

Jézus fellépése alig hagyott nyomot a rómaiak tudatában. Palesztínát úgy kezelték, mint valami nagyon távoleső tartományt, amiből sok hasznót nem is reméltek. Mégis, rendkívül sok gondot okozott nekik. A zsidókat úgy tartották számon, mint ellenszenves, kiismerhetetlen népet. Megütközéssel nézték furcsa tisztálkodási szokásaikat, kulturálatlanságukat, vallási vakbuzgóságukat és — a rómaiak szemében semmiképpen sem igazolható — önhittségüket.

Hogy a birodalomnak abban a távoleső tartományában fellépett egy próféta? hogy csodákat művelt? A hírt egy vállrándítással intézték el: „Hát ott igazán minden megtörténhet...” Később jelentették, hogy az illetőt lázadás címén halálra ítélték. „Még jó, hogy valami nagyobb baj nem történt.” — Szóval, ami a rómaiak fülébe jutott, csak mellékes dolog volt, arra sem méltó, hogy bármelyik magasrangú tisztségviselő odafigyeljen. Hiszen ezeknél fontosabb ügyek is akadtak.

A rómaiak csak később, a keresztények miatt „foglalkoztak” Jézussal.

Az első római író, aki őt említi, az *ifjabb Plinius*. 111-ben érkezett Bithyniába, mint császári kormányzó. Komoly tudós volt. Traianusnak küldött híreit, beszámolóit másolatban megőrizte. Az utókor így bepillanthat e titkos császári iratokba. Plinius becsületes ügyintéző volt. 112-ben hosszú levelet írt a császárnak a keresztényekről. Beszámol arról, hogy e szekta követői közül többeket elfogatott, hízelt adva a feljelentőknek. A nemegyszer kínzással is elősegített bírósági vizsgálat azonban semmi törvényszegést nem tudott rájuk bizonyítani. Ellenkezőleg kiderült, hogy a vádak tarthatatlanok. Mindenesetre, „a keresztények meghatározott napon, napkelte előtt össze szoktak gyűlni, és Krisztusnak, mint Istennek, váltakozva énekeket zengeni. Esküvel is kötelezik magukat nem valami bűnre, hanem arra, hogy lopást, rablást, házasságtörést nem követnek el, szavukat meg nem szegik és a rájuk bízott jószágot le nem tagadják... A dolog megérdemli figyelmedet, főleg az érdekelték nagy száma miatt. Mert minden korosztály-

ból, minden rangból, mindkét nemből igen sokan vannak érdekelve ebben az ügyben...” Ez a levél cáfolhatatlan bizonyossága annak, hogy már 112-ben milyen nagy számban voltak keresztények Kisázsiaiban. Azt is megtudhatjuk a levélből, hogy mit jelentett számukra Jézus: neki mint Istennek énekelnek! Tehát: nem csak Krisztusnak, nem csak jószágos mesterüknek, nem csak prófétájuknak, hanem Istenüknek tartották. Ezt egy pogány tanúsítja, akinek komolyan feltett szándéka volt megőrizni a tárgyilagosságot.

Még többet tudunk meg *Tacitustól*. Tacitus történetíró volt. Nagy képzelőerő jellemezte, ám a kezébe került adatokat becsületesen ellenőrizte. „*Annales*”-eit (Évkönyvek) valamivel 117 előtt fejezte be. Róma égéséről is tudósít. Elmondja, hogy maga Néró gyújtatta fel a várost. „Hogy a közvélemény gyanakvását magáról elterelje, a vádat áthárította azokra, akiket a tömeg istentelen életük miatt gyűlölt és keresztényeknek nevezett. Ennek a névnek a szerzőjét, Krisztust, Tiberius uralkodása alatt Poncius Pilátus kivégeztette. Ez a vészes babona, melyet sikerült egy pillanatra elfojtani, ismét kitört, és előzőnlőtte nemcsak Judeát, ennek a bajnak származási helyét, hanem még a Várost (Rómát) is, hiszen a világ minden tájáról ide csődül és talál hangos tetszésre mindenfajta borzalom és gyalázat.” Ez az idézet – amit a legjelentősebb római történetírótól vettünk – azt bizonyítja, hogy 40 évvel Jézus halála után már voltak keresztények Rómában, mégpedig nagy számban.

Suetonius a harmadik római történetíró, aki említést tesz a keresztényekről. Kétszer is szól róluk a „12 császár életrajzában”. Megerősíti, hogy Néró alatt megkínózták a keresztényeket, „ezt a káros, új babonának hódoló népséget”. Claudiusról pedig azt írja, hogy Krisztus után 50-ben „a zsidókat, akik Chrestus bűjtogatására szüntelenül zavarogtak, kiűzte Rómából”. Erről Lukács is megemlékezik az Apostolok Cselekedeteiben: „Klaudiusz elrendelte, hogy az összes zsidó hagyja el Rómát” (18,2). Suetonius feljegyzése tehát még többet árul el: már húsz évvel Jézus halála után voltak olyan emberek, akik Jézusban hittek, és jelentékeny csoportot képeztek Rómában, a fővárosban.

Íme, ezt tudták a rómaiak Jézusról. Ha figyelembe vesszük, hogy a rómaiak mennyire megvetették a zsidókat, ez

tulajdonképpen nem is kevés. Rövid, de nagyon találó megállapításai alapján jogos a következtetés: történeti tény, hogy Jézust Poncius Pilátus alatt elfélték, keresztre feszítették. Követői pedig őt – és ez a legfontosabb – mint Istent tisztelték.

HOGYAN KELETKEZTEK AZ EVANGÉLIUMOK

avagy

AZ APOSTOLOK GYAKORLÓ ISKOLÁJA –

ÉS MI TÖRTÉNT AZUTÁN

Egyre többször rádöbbenek arra, hogy milyen bölcs is volt Jézus. Ez a felismerés egészen hatalmába kerít, amikor eszembe jut, hogyan is nevelte Jézus az apostolokat, hogyan vezette be őket az apostoli munkába. Ezek az ő barátai olyanok voltak, mint a tölgybe kapaszkodó folyondár. Palesztína földjét ők is bejárták Jézussal. Látták csodáit, tanúi voltak győztes vitáinak. Örömmel látták, mint maradnak alul vele szemben farizeusok és szadduceusok. Mindebben őszinte gyönyörűségüket találták. Biztonságérzetük tökéletes volt. Azt azonban nem tudták, mi vár rájuk. Nem sejtették, hogy majd Jézus távozása után országokat kell bejárniuk és sok-sok népnek kell hirdetniük Jézus üzenetét. Jézus viszont tudta ezt, és erre a munkára fel akarta őket készíteni.

Lehetséges, hogy így kezdődött.

Este volt. A szárított tevetrágya tüze még pislákol. Az apostolok lefekvéshez készülődtek. Egyszer csak megszólalt Jézus:

– Holnap már a szomszéd faluban leszünk. Ezegyszer azonban nem úgy csináljuk a dolgot, ahogyan eddig. Most nem együtt megyünk. Én magam csak később megyek utánatok, ti pedig előre mentek, mégpedig kettesével. Te és te . . . a szomszéd faluba mentek. Ti ketten a másikba, és így tovább.

Az apostolok szörnyen meglepődtek.

– Micsoda? Egyedül? Nélküled? Miért?

– Mondjátok meg az embereknek, hogy majd én is jövök. Jelentsétek be érkezésemet. Menjetek be a házakba és így köszöntétek az ottlakókat: „Békesség e háznak!”

Mi mást tehettek a tanítványok: szépen útrakeltek. Úgy lehet, útközben megvitatták, ki szóljon először. Te, te vagy az öregebb. Nem, Jézus téged előbb hívott. — Lehet, hogy még sorsot is húztak, hogy a vitát eldöntsék. Míg az első házig el nem jutottak. Egy asszony éppen a kisfiát fésülte.

— Béke a háznak!

— Békel Békel! — aztán jól megnézte magának a küszöbön álló két férfit, túllontúl szegényes öltözküket.

— Mit akartok? A férjemet keresitek? A férjem munkára ment.

— Nem... Mi... szóval... azért jöttünk, hogy megmondjuk...

Az asszony segíteni akart zavarukon:

— Küldött talán valaki benneteket?

— Igen, igen! A Názáreti Jézus.

— A Názáreti Jézus? Az meg kicsoda? Nem ismerem. Még csak nem is hallottam róla.

— Hát..., ő egy tanító.

— Tanító? Csak nem a Jordán mellett fellépett Jánosról beszéltek?

— Nem. János az volt, aki bejelentette Jézus érkezését. A saját kezével mutatott rá.

— Hát ezt meg honnan veszitek? Ismeritek Jánost?

— Persze! Hiszen a tanítványai voltunk.

— És ti most ennek a Názáretinek vagytok a tanítványai? Érdekes... Mit tudtok róla? No, üljetek már le! Átszaladok a szomszédasszonyhoz, hallja ő is.

Az első helyen tehát nehezen indult a dolog, utána már azért egész jól, egyre jobban ment.

Amikor újra együtt voltak mindnyájan Jézus körül, egymás szavába vágva mesélték el a történeteket.

— Hát bizony, nem nagyon ment.

— Minekünk minden jól sikerült.

— Mit mondtatok?

— Rájöttünk arra, hogy milyen népszerű a János, a keresztelő. A mondókánkat tehát vele kezdtük. Jó hosszan, részletesen. Ezután már könnyű volt a dolgunk. Elmondtuk, hogyan mutatta be nekünk János a Názáreti Jézust, mint a várt Messiást. Aztán biztatott, hogy kövessük őt. —

A továbbiakban ismertettük Mesterünk csodatetteit, amiket tulajdon szemünkkel láttunk. Megemlítettük azt is, hogy bizony összekülönbözött a farizeusokkal. De tudjátok-e, mit hallgattak legszívesebben az emberek? A példabeszédeit! Hej, de tetszett nekik a tékozló fiú, meg az irgalmas szamaritánus! És szinte dermedten figyelték, amikor az ördögüzéseit elbeszéltük.

Az efféle gyakorló iskola sokat lendített az apostolok szellemi fejlődésén. Először is azért, mert egy feladattal kellett szembenézniük: küldötti (apostoli) feladatukkal. Hogyan is kell majd teljesíteniük? Ebből a szempontból kezdték jobban figyelni, mit is mond Jézus, de arra is kinyílt a szemük, ami körülöttük végbement, arra, hogy milyen a világ. Ennek pedig később, amikor már valóban tanítottak, igen jó hasznát vették. Ettől kezdve tehát azon voltak, hogy jól bevessék emlékezetükbe Jézus legfontosabb mondanivalóit. És persze azokat a jeleneteket, eseményeket is, melyekről gondolták, hogy későbbi hallgatóságukat érdekelni fogják. Még az sincs kizárva, hogy egyes tanítványok jegyezgettek is.

Mégsem ez volt a legfontosabb. Ez a gyakorló iskola kényszerítette őket, hogy világos választ adjanak a kérdésre: Miért járok én Jézussal? Mit jelent ő az én számomra? A válaszukból azután — felszólítás lett: azokhoz fordultak vele, akiket meggyőzni akartak Jézus személye felől.

Megbízatusuk, magában véve igazán egyszerű feladatuk rákényszerítette őket arra, hogy világossá tegyék önmaguk előtt: mi a küldetésük — „apostolságuk” — lényege, igehirdetésük magva. Hogy megértsék: nem elég az, ha elmondanak egyetmást — mégoly érdekes eseményeket is — Jézus életéből, vagy ismertetik valamelyik tanítását, akár a legmélyebbet is. Mert a lényeg az, hogy mindenki megtudja, ki is ez a Jézus, mit jelent Ő nekünk, embereknek. Ezt az embert, Jézust, mint megváltót kellett bemutatniuk, Jézust, aki felé halad az egyetemes történelem, aki új törvényt hoz, új életet: kegyelmet.

Mindez akkor kezdett ébredezni bennük, amikor azt a bizonyos „gyakorló iskolát” végezték Jézus utasítására. A későbbi munka során aztán egyre világosabban láttak. Elmentek „az egész világra” — az akkor ismert földrészekre — és hirdették Jézust. A később hozzájuk csatlakozott

Saul/Pál szavaival élve: hirdették „a megfeszített Krisztust, aki a pogányoknak balgaság, a zsidóknak botrány” (1Kor 1,23).

Mielőtt az evangéliumok keletkezéséről íránk, szögezzük le — mert ez nagyon fontos körülmény —, hogy az apostoli feladat gyakorlása, a szó tágabb értelmében vett apostolkodás, nemcsak a Jézustól meghívott kis csoportra tartozott. Sőt azokra sem korlátozódott, akikre az apostolok „feltették a kezüket”, hogy továbbadják tisztségüket. Nem, az apostolkodás minden hívő feladata lett.

Apostolkodni nemcsak élőszóval lehetett, hanem írással is. Sokan apostolkodtak így.

Az a hiedelem az apostolokról, hogy együgyű, írástudatlan emberek voltak. Sokan azt hiszik, hogy az akkori zsidó társadalom csupa írástudatlan emberből állt. Teljes tévedés! Nagyon is sokan olvastak, írtak. A keresztények ezt jól kihasználták. A krisztusi igazságot hirdető, legkülönbözőbb jellegű írások tömege keletkezett már a legelső időkben.

Telt-múlt az idő. A krisztushívők tábora nöttön-nőtt. Egyre többször lángolt fel üldözés. Az apostolok sorra meghaltak. Ebben a helyzetben merült fel az igény a hívők körében, hogy foglaljanak írásba mindent, amit láttak és hallottak az apostolok, mint hiteles tanúk. Az írásbafoglalás nagyon segítené a keresztényeket, újjáélesztené emlékezetükben a hitük alapját képező eseményeket. Ennek az igénynek felelt meg az igehirdetés, a szóbeli katekézis írásbeli lecsapódása: Máté, Márk, Lukács és János műve.

Többen megkísérelték, hogy az evangéliumok alapján megrajzolják Jézus alakját és sorbaszedjék életútja állomásait. Ez azonban csak megközelítőleg sikerülhet, sohasem egészen pontosan. Mégpedig azért nem, mert az evangéliumok jellege más. Az evangélisták a történeti Jézust az apostolok szemével nézték, ők viszont Jézusról, mint üdvöztőről beszéltek, mint a kegyelem forrásáról. Ebben a szemléletben az időrend mellékes. Az sem fontos, hogy szó essék Jézus életének minden szakaszáról, eseményéről, meg arról, hogy milyen volt Jézus termete, arca, s hány évet élt. Egyedül az a fontos, hogy Jézus a mi megváltónk.

MIÉRT SZENT A SZENTÍRÁS
avagy
MIBEN KÜLÖNBÖZÜNK JEHOVA TANÚITÓL

Jó késő este volt. Egyetlen ház volt még hátra. Kutya-mód fáradt voltam. Délután négyig hittanórák, s rögtön utána indulnom kellett, házról-házra, az itteni szokás szerint karácsonyt köszönteni híveim hajlékában. Nem voltam éppen kezdő pap, sok éven át volt részem ezekben a családlátogatásokban, de — mint mindig — most is sok önelgyőzéseembe került megállnom egy-egy ajtó előtt és bekopognom. Még jó, hogy ezen az emlékezetes napon nem akadt sok idegen ajtó, ismeretlen arc, váratlan helyzet. Abban a lakónegyedben sok jó hívem élt. Csakhát éppen kimerített a sok lépcsőjárás. Megkönnyebbülten gondoltam arra: na, mára mindjárt a végére jutok. Az utolsó bérház függőfolyosójára léptem. Teljes sötétség. Annyit tudtam, hogy valamelyik ajtó mögött a házmesterék laknak, egy aranyos öreg házaspár. Jól van, ma velük fogom befejezni. Jaj, de melyik is az ő ajtajuk? A sötétben találomra kellett cselekednem. Talán ez lesz az. Bekopogtam.

— Tessék!

Egy eléggé üres szoba közepén fiatal asszony állott, mintegy négy esztendőς gyermekével. A gyerek félénken simult az anyjához. „Dicsértessék a...” ám köszöntésemet nem folytathattam, mert az asszony szavamba vágva tudatta velem: itt Jehova tanúi laknak. Igen, hallottam már, hogy valahol ezen a környéken telepedtek meg. Fáradtságom egyszeriben eltűnt. Megint tudtam a helyzetre összpontosítani. Körülnéztem. A szoba falán sehol egy kép: az asszony igazat mondott...

Gondolatok cikáztak végig agyamon: hogyan értelmezheti ez az asszony a látogatásomat? Tudatos kihívásnak veszi? Tehát menjek el? Ezt azonban menekülésnek nézné, vagy éppen — ami még rosszabb lenne — megvetésnek. Ott álltam az ajtóban. A helyzet egyre kínosabbá vált. Már-már azon voltam, hogy mégis elnézést kérek és távozzam, amikor az asszony közelebb lépett:

— Tessék, jöjjön beljebb.

Beléptem. Most már igazán kellett valamit mondanom vagy tennem. Hiszen ezek is emberek, testvéreim...

– Leülhettek?

– Kérem!

Rámosolyogtam a kisiúra. Tárcaimból kivettem egy szentképet. Kérdően néztem az asszonyra: odaadhatom a gyerekeknek? Ő megértett. Rögtön rám is olvasta feleletképpen: „Az Úr szava: Senki mást ne tekints Istennek, csak engem. Ne csinálj magadnak faragott képet vagy hasonmást!” (Kiv 20,3-4.)

Amíg mondta, bennem derengeni kezdett: ezt az asszonyt én már láttam valahol. Jaj, de hol?!

– Már megbocsásson. Nem találkoztunk mi már valahol?

– De igen. Csakhogy írva van: „Én nem lakom emberkéz építette házakban” (ApCsel 17,24).

Megértettem a célzást templomainkra. No, most már emlékezem is. Pár éve történt. Ez az asszony azzal a kérréssel jött be a sekrestyébe, hogy beszéljek a férjével, aki vel nem régen kötött házasságot, meg a családjával is, mert ezek Jehova tanúi. Ő nem tud minden ellenvetésre felelni. Felajánlottam segítségemet, ám nem jöttek el, és én sem találkoztam vele azóta.

– Most már emlékszem. Pár éve találkoztunk.

Erre újra volt válasza:

– „Őrizkedjetek azoktól, akik hosszú ruhában járnak kelnek.” (Vö. Mt 23,5)

Ezek persze az írástudók, dehát most énellenem fordítja az intelmet.

Máig sem vagyok biztos benne, jól tettem-e, hogy kitértem a kihívás, mindenféle vita elől. Ha erre a találkozásra gondolok, mindig felmerül bennem a kérdés: vajon ezek honnan tudják a Szentírásról, hogy *szent* frás?...

Jehova tanúi szerint a hit egyetlen forrása a Biblia. A Szenthagyományt elvetik. Ezzel a felfogásukkal azonban a maguk ásta verembe esnek. Egészen természetes ugyanis, hogy a Szentírás sem igazolhatja saját magát: a kérdés eldöntéséhez egy rajta kívül álló ismérvre van szüksége. Mert ugyan mire is hivatkozhat? Arra, hogy önmagát, mint Isten ígését ajánlja, hiszen ismételten is előfordul benne: „Így szól az Úr”, „Ezt üzeni az Úr”? Ez bizony nem meggyőző érvelés! Hasonlókat sok vallásos irat állít önmagáról, de azért még nem tartjuk őket Szentírásnak, azaz Istentől sugalmazott írásnak.

Válaszolatlanul marad tehát a kérdés: honnan tudjuk, hogy a Szentírás szent írás?

Ezzel kapcsolatban sok a téves vélekedés. Jellemző például egy tudós csoport „leleplező” szándéka. Számítógép segítségével akarta kimutatni, hogy Szent Pál levelei valójában több szerzőtől valók. Mindjárt megmondhatjuk, hogy erről mindig is tudtunk. Ezt maguk a levelek tanúsítják. A Kolosszei levél utolsó mondata például így hangzik: „Itt a saját kezű köszöntésem: Pál. Emlékezzetek meg bilitincseimről! Kegyelem veletek!” A második Tesszalonikai levél pedig így zárul: „A köszöntést saját kezemmel írom: Pál. Minden levelemben ez a jel, ez a kézírásom. A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal!”

Az idézett szövegek alapján világos, hogy a levelet valaki más írta. Legalábbis titkárként, mint akinek tollba mondják a szavakat. De az is lehet, hogy szerkesztői munkát végzett, azaz Pál tanítását némiképpen átdolgozta. Pál pedig saját kezével írta oda az utolsó mondatot. Ezzel jelét adta annak, hogy jóváhagyja a levél tartalmát.

De térjünk vissza a felvetett kérdéshez és az említett „leleplezéshez”. Ez utóbbi, úgy tűnik, egyenesen azt akarja velünk elhíttetni – arra a feltevésre épít –, hogy a keresztények azért tartották a Szentírást szentnek, mert szent emberek, nevezetesen az apostolok írták. Szerintük tehát egy írás szent jellegének garanciája és értékmérője a szerző személyisége. Ha ez igaz volna, akkor Szent Péternek, az Egyház sziklájának és Krisztus helytartójának írásai volnának a legjelentősebbek. Igen, van két írása Szent Péternek: két rövid levele. Ha már most valaki a személyisége mellett kardoskodik, akkor meg kell mondanunk, hogy van sok jelentősebb irat is. Például a négy evangélium. Kettőnek a szerzője nem is tartozott az apostolok közé: Márk és Lukács. A legtöbb apostol-levél szerzője pedig: Szent Pál, nem tartozott a legszűkebb körhöz, a Tizenkettőhöz. Következésképpen nem a szerző tekintélyétől függ az, hogy egy írás mennyire szent. Dehát akkor mitől függ?

Mondtuk: a Szentírás azért szent, mert végső soron Isten a szerzője. Ezt azonban az Egyház tudatosította. Igen, így van: az Egyház mutatott rá arra, mely iratokat kell szentnek tartani. – Itt nyomban felelni kell arra a kérdésre: az Egyház mire alapozza ítéletét? Arra, hogy a

Szentírásban meghirdetett tanítás azonos az Istentől ki-nyilatkoztatott igazsággal. Azaz: a nevezett írások tartal-
ma egyezik a Jézustól és az apostoloktól kapott tanítással.

Ha a Szentírást azért ismerjük el szent írásnak, mert egyezik az Egyház tulajdonát képező hagyománnyal, akkor bizonyos, hogy a Szentírás hitünk elsőrendű forrása. Am ugyanebből – és ez is fontos következtetés! – nyilvánvaló, hogy nem lehet a Szentírást az Egyház közösségén kívül értelmezni, kifejteni, magyarázni. Nem lehet csak a saját betűiből bármilyen következtetést levonni. Mindig szem előtt kell tartani azoknak az igazságoknak a tárházát, me-lyekből az Egyház él. A dolog természetének mond ellen az, aki el akarja szakítani az Egyháztól a Szentírást. Ez szükségképpen tévedésbe vezet.

Ez az állítás azonban felvet egy másik kérdést. Nem fenyeget-e a veszély, hogy előbb vagy utóbb eltérünk az apostoli hagyománytól? Hiszen ennek sok oka lehet. Szün-telenül változnak a tanítás előterjesztésének, az imádság-
nak, a hivatalos istentiszteletnek a formái; egy-egy kor-
szakban pedig, vagy egy-egy kultúrkörben különféle törek-
vések érvényesülhetnek.

Az Egyház mindig tudatában volt annak, hogy nem evi-lágból való, és Istennel egygyéforrt közösség. Teljességgel lehetetlen tehát, hogy egészen, véglegesen eltévelyedjen az igazságtól. Az Egyház Jézus ígéretére hagyatkozik: „Én veletek vagyok mindennap, a világ végéig” (Mt 28,20). Ugyanakkor azonban mindig jól tudja az Egyház: ez az ígéret nem menti fel őt attól, hogy az említett veszély el-hárítására tegyen meg minden tőle telhetőt.

Mit tegyen meg legfőképpen? Azt, hogy gondosan ta-nulmányozza az ősegyház hitét és az őskeresztény egy-házat. Jól kell tehát figyelniük azokra, akiknek az életé-
ben mintegy testet öltött a szenthagyomány. Nincs nehéz dolgunk: keresztény őseink – miként mi manapság – könyveket és leveleket írtak, képeket festettek, szobrokat faragtak, keresztelő medencéket ékesítettek, események-
hez magyarázatokat fűztek, az előjárók egyes döntései ellen tiltakoztak. Voltak ellenfeleik, akikkel nekikeseredett vitákat folytattak. Vétkeztek, vezekeltek, szentségekhez já-
rultak, meghaltak. Síremlékeket emeltek. Életük nyomai szent örökségünk.

Megismerhetjük a hitüket. Tudjuk, milyen igazságokban hittek. Szellemi harcaik írásos emlékei kezünkben vannak. Vitáztak pogányokkal, szakadárokkal, eretnekekkel. Olvashatjuk kateketikai irataikat, miseformuláikat, imáikat, szentségi és egyéb szertartáskönyveiket, énekeiket, himnuszait. A katakombák falai lelkiiségükről tanúskodnak.

Természetesen ezeknek az írásoknak nagy része elveszett, elpusztult. De megmaradtak olyanok – igen nagy számban és változatosságban –, melyekről elismerte a keresztény nemzedékek sora, hogy a Szentagyomány jelentős őrzői. Példaképpen megemlítek néhány írásos emléket.

A Didaché, a Tizenkét Apostol Tanítása. Keletkezési ideje: 90 és 100 Krisztus után. Felvázolja a keresztény erkölcs alapelveit, összegezi a liturgikus cselekményeket és bemutatja, milyen volt a kapcsolat a krisztusi közösségben a hívek és előljáróik között.

Római Szent Kelemen pápa levele. Keletkezési ideje: 96–98. A címzettek: a korintusi keresztények. A levél indítóoka: a városban most már közelebbről meg nem határozható visszaélések zavarták meg a vezetők és a hívek kapcsolatát.

Antiochiai Szent Ignác levelei. Szerzőjük 107-ben halt vértanúhalált Rómában. Amíg Róma felé hurcolták, az útbajtott városok híveinek írta buzdító sorait.

Végül is, nem a címek érdekesek igazán, hanem az, hogy az iratok 100 körül keletkeztek. Íme: ilyen messzire mehetünk vissza a keresztények őskorába! Mi következik ebből? Az a biztos tény, hogy a sok kulturális változás dacára a mai Egyház is teljesen hű az apostoli hagyományhoz!

JÉZUST BECSÜLÖM – DE MIRE JÓ AZ EGYHÁZ?

avagy

SEMMIRE SEM MÉGY EGYMAGAD

Keresztény vagy. Helyesebben: krisztusi vagy, mert a „keresztény” szó latin eredetije: christianus, Krisztushoz tartozó, Krisztusban hívő.

Mit jelent Krisztusban hinni? Tudomásul venni, hogy egykor élt valaki, akit Krisztusnak hívtak? Sőt azt is elismerni, hogy Jézus Krisztus a várt megváltó, azaz Messiás? Ez sem elég!

Igazán az hisz Jézusban, akinek Jézus az ideálja, eszményképe. Akihez tehát hasonlítani akar. Úgy akar élni, mint Jézus, mert tiszteli, szereti őt. El van tőle ragadtatva. Egyszóval: hisz benne.

Fiatalkor szakmunkással beszélgetek. Elmondja: maga sem tudja, hogyan és hol történt, egyszer belépett az életébe Jézus. Nem volt az valami rendkívüli megtapasztalás. Szerényen mondja: „Csak úgy egyszerűen, észrevétlenül elkezdett jelen lenni életemben. Lelkesedem érte.”

– Szóval, elbűvölt.

– Hát igen.

– Mondd, volt valami előzménye?

– Úgy gondolom, igen. Mindig érdekelt, amit róla hallottam, hittanórán, misén. Ahogy nőttem, egyre jobban tudtam élvezni, amit tett, amit mondott. Példabeszédeit! Úgy elképzeltem, amikor meggyógyult a leprás vagy Péter anyósa. A káplánunk nagyon jól elmondotta az ilyet. Amikor például a naimi csodáról beszélt, szinte láttam a gyászmenetet, a koporsó mögött a síró özvegyet. Jézus arcát: csupa részvét. Magabiztosan áll a menet elé. Sugárzó erővel életre parancsolja a fiút.

Fiatalkor barátomból árad az emlékezés. Egy kicsit nevet is magán. Mint a szurkolók a lelátón, – mondja – úgy leszem, sikerül-e Jézusnak rendet teremteni az ostonnal a templomudvaron. Milyen kárörömmel figyeltem, hogyan szégyeníti meg a farizeusokat.

– Jelentett valami élményt Jézus szenvedése is?

– Nagybőjtben a keresztnél is mindig ministráltunk. Nem emlékszem, hogy ilyenkor csak egyszer is ránk szóltak, úgy figyeltünk. Mintha ma is hallanám öreg plébánosunk reszkető hangját: „Imádunk téged, Krisztus, és áldunk téged...” Mi gyerekek is szívvel-lélekkel mondtuk rá: „Mert szent kereszted által megváltottad a világot.”

– A feltámadt Jézust el tudtad képzelni?

– Igen. Hogy csak egyet mondjak: nem is olyan régen volt. Felnevetett az egész templom, mert az atya olyan jól mutatta be, hogyan leckéztette meg Jézus a hitetlen Ta-

mást, aztán meg boldog mosollyal ölelte magához. Ettől pedig nagyon meghatódtunk. Igen, tudom! Ilyen Ő! . . .

— A kép tehát összeállt benned. Rátaláltál az élő Jézusra, és ahogy mondtad is, Jézus jelen van az életedben. Jézus „elbűvölt” téged.

— Hát igen. Így van.

Látod, így lehet Jézust szeretni! Az ilyen keresztény az igazi keresztény. Ember, akit Jézus elbűvölt. Gondolom, te sem vagy messze ettől.

Nézzük meg ezért közelebbről, mit jelentsen az, hogy Jézus elbűvöl valakit. Több ez, mint tétlen csodálkozás: követés! Vagyis: önzetlenül élsz, mint Jézus, a jót szolgálod, mint Jézus. Mert elbűvölt téged, magához kapcsolt. Jelenléte rásugárzik életedre. Így vagy igazi keresztény, mindig fiatalos erővel. Különben nem is vagy keresztény. Te lépten-nyomon mellette döntesz, szívós kitartással. Jól tudod: benned is, környezetedben is ezen áll vagy bukik a kereszténység ügye, Krisztus ügye.

Azt mondtam: Jézus az eszményed, ideálad. Ezért tudod is pontosan, ki Ő. — Nemcsak egy olyan ember, aki tökéletes volt, aki az életével mintegy láthatóvá tette, mintegy szóhoz juttatta világunkban az Istent. Ez mind igaz, de ennyit mondani kevés. *Jézus Krisztus Isten!* Isten Fia. Benne a Szeretet — maga az Isten (1Jn 4,7.16) — lakik egész teljességével. Ezért Jézus, bár testvérünk, de Urunk-Istenünk is.

Isteni lényege sugárzik belőle már fellépésétől kezdve. Megjelenik a genezáreti tó partján: szavára egyszerű hús-vér emberek ott hagynak hálót, csónakot, szülőt, rokont. Nyomába szegődnek férfiak és nők. Ilyenekből került ki Jézus szűkebb baráti köre. Meg egy Mátéból, aki vámos, és a pultja mellől hívja el az Úr. A rosszhírű nők megbocsátja vétkeiket. János, Péter, Jakab, Simon és a többiek: el nem mozdulnának mellőle. Nem tudják elképzelni az életüket nélküle. Voltak, akik munkapadjuk vagy a rokájuk mellett maradtak. Így Zakeus, a vámos — akihez meghívatta magát, Nikodémus és Arimateai József, Lázár, Márta és mások. Ők is olyanok akartak lenni, mint Jézus.

Most pedig — találj meg magad ezek között az emberek között. A Márták, Máriák és Jánosok, a vámosok és bűnbánó nyilvános bűnösök közé állj be valahová. Maradj

is ott, azzal az elszánt akarattal, hogy olyanná leszel, mint Jézus. Mert kétféleképpen lehetsz keresztény: csak egy cseppentésnyit, de meg is töltheted az életed Krisztussal úgy, ahogyan csordultig töltik a serleget tüzes borral. Más szóval, lehetsz 'keresztény „csak úgy”, a „keresztlevél szerint”, de akár annyira is, mint a szentek.

Keresztény őseink kiálltak Krisztus mellett. Az első századokban Jézus nevében indultak az arénába, ahol vadállatok széttépték, hóhérok lemészárolták őket. A népvándorlás idején — mint például a bencések — kolostorokat építettek; letelepítették a kóbor népeket, szántani-vetni tanították őket, a gyermekeiket pedig az írás-olvasás művészetére oktatták. Alapítottak ekkoriban szerzetesrendet hídépítésrel Szerényen, egyszerűen, csak úgy Krisztus nevében felépítettek egy hidat — aztán mentek tovább egy másik hidat megépíteni. A középkorban, amikor nagy kellelte lett a tudománynak, tanári katedrákon ültek. Celláik csendjében az emberi élet mély és mégis igen gyakorlati kérdésein tűnődtek. Mások ugyanakkor a rablólovagok ellen harcoltak. Kolumbuszék felfedezték az új világrészeket: ők misszionáriusok lettek. A mi korunkban mennyien ontották vérüket kivégző osztagok vagy gyűjtőtáborok áldozataiként. Sokakat a nagy keresztények közül az Egyház oltárra emelt: kövessük őket, egyszerűen azért, mert ők Krisztust követték. Meglátták és teljes erőbedobással megtették azt, amire éppen szükség volt. Így egy Don Bosco, aki maga köré gyűjtötte és nevelte az utcagyerekeket. A középkor sugárzó szentje volt a „szegénység-Űrnő” vidám lovagja, Asszisi Ferenc. A 17. században Páli Szent Vince a betegeket és szegényeket karolta fel, kórházakat alapított. Az első századok nagyjai a remeték és a vértanúk. Olyan emberek ezek valahányan, akik felfogták koruk jeladásait.

A mi időnkben sok szenvedés teszi próbára az embereket. Talán ez hat sokakra, hogy főleg a szenvedő Jézust látják, a népét sirató, a szeretetből megbocsátó — tehát a türelmes Krisztust. De ne feledjük, hogy volt, amikor Jézus kezében korbács suhogott. Szemébe mondta az igazságot a farizeusoknak, a zsidó nép mindenható urainak. Szóval tett dolgokat, amikre mások célozni sem mertek. „Jaj nektek, farizeusok és írástudók, ti képmutatók! Fehérre meszelt sírokhoz hasonlítok, amelyek kívülről szépnek lát-

szanak, de belül tele vannak a halottak csontjaival s mindenféle undoksággal" (Mt 23,27). Az ilyesmiért kellett halállal lakolnia.

És ha egy későbbi időben jött volna el Jézus? Talán napjainkban... vagy száz év múlva? Fogalmam sincs, hogyan folyna le élete. Azt sem tudom, mit tenne. Egy azonban bizonyos: föllépne minden igazságtalanság ellen, mégpedig teljes erővel, kihasználva minden lehetőséget, akár az élete árán is. Valószínűleg ma is végeznének vele...

Jézus tudott tűrni, elviselte az igazságtalan bánásmódot. Élete végén. De kezdeni azzal kezdte, hogy teljes hatalommal és bátorsággal új programot, „forradalmat” hirdetett. Szava világos volt, egyértelmű. Tudta, mit kap majd érte.

Mi pedig mivé tettük a kereszténységet? Mit tettünk Krisztussal, akit példaképünknek mondunk? Nemcsak ma, nem is 25 vagy 50 éve. Már a kereszteslovagoktól is kérdezhettük volna ugyanezt. Népeket hánytak kardélre, még hozzá „Krisztus nevében”. Nagy Károlynak is feltehetnénk ezt a kérdést, hiszen ő „Krisztus nevében” végeztette ki a százszokat. Krisztus nevében gyújtottak máglyákat, folytak a kínvallatások, okozott ember embernek mondhatatlan kínokat. Közben pedig templomba jártak, imádkoztak.

Jézus egyszer vetések között járt. Tanítványai kalászekat téptek le, a szemeket kimorzsolták és eszegették. Éhesek voltak. A farizeusok szóvátették: „Nézd, a tanítványaid olyat tesznek, amit szombaton nem szabad tenni.” Jézus így felelt: „Ha tudnátok, mit jelent: Irgalmasságot akarok, nem pedig áldozatot” (Mt 12,1-8). Máskor pedig így beszélt: Az emberek lélekben és igazságban fogják imádni Istent (Jn 4,23). Ilyen szavakba foglalta keresztény forradalma lényegét. Visszautasította az állatok, termények és más tárgyak feláldozását, hiszen hiányzott belőlük az önátadás aranyfedezete. Ő a saját életét áldozta fel Atyjának. Elvárja, hogy kövessük őt ebben: szolgáljuk a jót, cselekedjünk önzetlenül.

A világ végén az ő nevében ítéltetünk meg. Rajta legyenünk, nehogy mifelénk hangozzék el Krisztus szemrehányó szava: „Mert éhes voltam s nem adtatok ennem. Szomjas voltam s nem adtatok innom. Idegen voltam s nem fogadtatok be. Nem volt ruhám s nem ruháztatok fel. Beteg

és fogoly voltam s nem jöttetek el meglátogatni" (Mt 25, 42-43).

Ha az első keresztyényekre gondolunk, akik legközelebb álltak Jézushoz, akik még megérinthették és hallhatták őt? Bizony, meg kell állapítanunk, hogy nagyon távol vagyunk tőlük.

Am nemcsak időben, nemcsak az erkölcsi színvonal szempontjából. A vallási elgondolásokat, gyakorlatokat illetően is. Lelkészeiket például nem papoknak hívták, mint a pogányok. Presbitereknek, püspököknek, diakónusoknak, véneknek, szolgáknak és előjáróknak nevezték őket. Eleinte még templomot sem építettek. Nemcsak azért, mert tiltva volt. Nem is akartak építeni. Amikor később mégis lettek templomaik, nem végeztek ünnepélyes templomszentelést. Olyan jellegű ünnepeik sem voltak, mint nekünk. Viszont ünnep volt számukra, ha találkoztak és közösen végezték a kenyértörést. Szeretetlenben éltek és mindenük közös volt. Lukács beszél erről az Apostolok Cselekedeteiben (2,42-47).

Hogyan lehetséges, hogy a keresztyén igazság kibontakozva sajátos formákat öltött? Mert ma vannak szent tárgyaink, szent helyeink, szent időszakaink és szent embereink. Talán csak félreértésről lenne szó? Semmi esetre! Mert vajon lenne-e értelme annak, ha így okoskodnánk: Vonjuk le a következtetést és hagyjunk el minden szertartást, sőt szüntessük meg az egész istentiszteletet. Kezdjünk mindent előlről: éljünk „lélekben és igazságban“.

Biztosak lehetünk: néhány év múlva ismét lenne vezetőkből és vezetettekől álló szervezet. Lenne teológia. Megjelennének az ünnepek és szertartások. Miért? Egyyszerűen azért, mert ilyen az ember. A természetünkön nem változtathatunk. Kifejezésre kell juttatnunk azt, ami a szívében van. Ez életünk törvénye.

Nem zárhatjuk magunkba boldogságunkat, lelkesedésünket és meggyőződésünket. Valamilyen formában ki kell fejeznünk. Nézd a szerelmes legényt: virágot visz a lánynak. Mit érnél el, ha elkezdenéd magyarázni neki: mire való ez a pénzkidobás? Nincs erre szükség: a virág nem jó se evésre, se öltözködésre. Végy valamit gyakorlatias dolgot! Ugye, a legény nagy szemeket meresztve nézne rád? – Eljegyzéskor gyűrűt ajándékoz a nőlegény meny-

asszonyának. Gyűrűt? Haszontalan tárgy! Ez nem jó pénz-befektetés! ... Vagy gondolkozzál: a szerelmes szerelmet vall. Igyekszik szavakba önteni érzését. Kedvese fényképét asztalára helyezi, falra akasztja. A fiatalok szerelmét házasságkötésük koronázza meg: mindig ünnep lesz nekik ez a nap.

Ezek után vegyük szemügyre a vallást. Nyilvánvaló a párhuzam! Az oltárokon virágok, díszes gyertyák. Kegyeplomok falain arany és ezüst szívek, emlékérmek, fogadalmi táblák. És egyéb semmitmondó dolgok. Semmitmondók? Neked talán, de annál kedvesebbek annak, aki odahelyezte őket. — Keresztet látsz a vallásos ember otthonában. Imával kezdi és imával is végzi a napját. Vallásos élményeit szavakba önti.

Keresztény vallásunkkal azt fejezzük ki, hogy él bennünk az emlékezés Krisztusra. Eleven a kapcsolatunk vele. De vallásunk nemcsak kifejezés. A szavak, a tárgyak, az eszközök — még ha örökölt kincseink is, másra is kellenek. Felszítják Krisztusba vetett hitünket és érte való lelkesedésünket. Más szóval: segítenek, hogy „krisztusiak” legyünk. Krisztushoz hasonló emberek. Önzetlenek, mint ő. Egész hagyománykincsünknek ez a célja.

Beleszülettünk egy bizonyos viselkedésmódba. Készen kaptuk vallásosságunk formáit. A szó teljes értelmében mondom: tegyük magunkévá őket! És gyümölcsöztessük is! Hiszen már láttuk: ezekkel a formákkal fejezzük ki emlékezésünket Krisztusra, és segítségükkel kellene egyre hasonlóbba válnunk hozzá. Kérdés persze: meg is történik ez?

Természetesen! Mert vannak keresztények, akik templomba, misére járnak, gyónnak, áldoznak, májusi és Jézus Szíve ájtatosságokon vesznek részt; ott vannak a nagyheti szertartásokon és végzik a keresztutat. Miért teszik vajon? Azért, mert tapasztalják, hogy mindez *fejleszti* őket: megerősíti a jóban. S általuk mintegy megbizonyosodnak arról, hogy van értelme krisztusi életünknek. Gazdagodnak a hitben. Ismerünk szent orvosokat, mérnököket, munkásokat, betegápolókat, bñborosokat, pápákat, papokat. Vagy ne is nevezzük szenteknek őket. Mondjuk csak egyszerűen: ők keresztények, Krisztushoz hasonlóak. Ismerjük el: azért lettek ilyenekké, mert képesek voltak hasznosítani hagyománykincsünket: a keresztény élet gyakorlatait.

A vallási kötelezettség nem cél, csak út. Út a cél felé. Nagyon könnyű, nagyon biztonságos. De nélkülözhetetlen is.

Mert gondoljuk csak meg: bizony, emberek vagyunk! Hullámok tetején járunk. A hullámok pedig hol magasba emelnek, hol meg a mélybe rántanak. Nem úgy áll tehát a dolog, mint ahogy elképzeljük talán. Megtértem – és vissza már sohase fordulok. Megszerettem Jézust – most már életemben s halálomban szeretni fogom. Elfordultam a rossztól – egyszer s mindenkorra. Hohó! Ki biztosít téged erről?

Senki. Emberek vagyunk, csak emberek. Nagyon hamar kimerülünk, elhasználódunk. Ha tegnap úgy is tűnt, hogy minden jól megy, csődbe nem juthatunk, a célunktól senki sem téríthet el – lehet, hogy holnap már minden romokban hever. Te, aki tegnap még erősen hittél a mennyországban, lehet, hogy ma már azt sem hiszed, hogy még ezt az egy napot kibírod itt a földön. Tegnap még rábízta magát Isten akaratára, nem féltél a jövőtől, nem aggódtál szeretteidért – most pedig reszketsz. Félsz, hogy leteper ellenséged, attól tartasz, hogy holnap már nem lesz mit enned . . .

Bizony, bizony, csak emberek vagyunk. Vasember? Gránitember? Acélember? Ilyen nincs. Legfeljebb ócska regényekben, semmitmondó filmekben találkozol velük.

Látod, ez az, amiért szükséged van az Egyházra és intézményeire. Egyházunk gyermekkorod óta segített beleilleszkedni ezekbe, otthonosan mozogni bennük. Ez valamilyen megszokás. Így legtöbbször már maga a szokás hatalma átsegít a nehézségeken.

Megtörténhet, hogy elment a kedved mindentől, már élni se akarsz. A sorsod kegyetlen. Kimerített az élet. Kibíráhatatlanok az emberek. Annyi a baj, annyi az ellentét odahaza. Az élet taposómalom: meg nem áll, leszállni nem lehet róla. Nincs erőd . . . Mármost, te ilyen állapotban is elmegy a vasárnapi szentmisére. Nem más okból, csak megszokásból. De mégiscsak ott vagy! Ez pedig nagy lehetőség: biztatást, fényt kaphatsz, új erőt az élethez.

Az Egyház sürgeti: vegyél részt minden vasárnap a misén. Miért sürgeti? Azért, mert nagyon jól ismer téged. Tudja, milyen gyöngye vagy. Erőd alig tart egy hétig.

Lehet, hogy most így morogsz: Csak eddig jutottunk a fejezet nagyvonalú bevezetése után? Csak annyi maradt az egészből, hogy az ember járjon templomba?!...

Pontosan így van. Csak egyet ne felejts el: a dolog értelmét! Igen, menned kell vasárnap misére. Igen, imádkoznod kell reggel és este. Igen, ajánlom: menj el a májusi litániákra. Csak egyet ne felejts el: a dolog értelmét! Azt ugyanis, hogy miért mégy.

MIÉRT VAN SZÜKSÉGÜNK JÉZUSRA avagy OLYAN VOLT, MINT EGY METEOR

Akik Jézussal találkoztak, egy emberrel találkoztak. Csak később jöttek rá, hogy ő Isten ís. Képzeld csak el, milyen lehet az, amikor egy ember – mert a látszat szerint Jézus csak ember volt – odaáll a másik ember elé és követeli tőle, hogy higgyen benne. Higgy az életemben: csak akkor élsz értelmesen, ha úgy élsz, mint én. Olyan önzetlenül, mint én. Úgy áldozod fel életed az igazságért, a jóért, másokért, mint én. Nem szabad másképpen élned! Ugye, csodálatos lenne?

Pedig Jézus valóban így beszélt, amikor a földön járt. Eljött ugyanis, mert telve volt a szíve szeretettel: én megváltom őket, én megmutatom nekik, mit jelent élni, mit jelent embernek lenni, az igazságot szolgálni. Meg is mondta Pilátusnak: „Arra születtem, s azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról” (Jn 18,37).

Higgy bennem! – mondja ma is. Élj úgy, mint én. Kövess odaadóan. Akkor vagy Isten jó gyermeke, akkor igaz, szép és jó az életed, ha úgy cselekszel mindig, mint én. Bízzál bennem: csalódní nem fogsz, szégyent nem vallasz. Aki reám hagyatkozik, az az én Atyám kezébe kapaszkodik.

Igen. Ha Jézusra figyelsz, az ő életvitelét igazán köved, akkor az Igazságot, a Szépséget, a Szeretetet: az Istent szolgálod.

Jézus előtt is éltek kiváló, égő fáklyaként világító emberek. Voltak nagy szentek, kiváló vallási reformátorok. Volt egy Buddha, Konfucius. Ismerjük a görögök és rómaiak nagyjait. Jézus után ís éltek ilyen emberek. Például

Mohamed, Gandhi. De bármelyikük úgy viszonyul Jézushoz, mint ember által írott könyv a Bibliához. A Biblia a Könyvek Könyve. (Biblos = könyv.) Jézus pedig az Emberek Embere! Nem létezik még egy olyan könyv, mint a Biblia. Nem létezik még egy olyan ember, mint Jézus. Mi keresztények vagyunk a hívei. Csodáljuk és követni is akarjuk. Könnyebb volt ez azoknak, akik láthatták, hallgathatták. Nekünk az Evangélium maradt. De ez igazán nem kevés!

Jézus olyan volt, mint egy meteor. Alig három évre terjedt működése. Valóban, hogyan is mondhatott el mindent ilyen rövid idő alatt? A magyarázat: Jézus az ószövetségi kinyilatkoztatásra támaszkodott. Világosan kimondta, mit tart erről a hagyományról, melyet egyébként népe is jól ismert. „Ne gondoljátok, hogy megszüntetni jöttem a törvényt vagy a prófétákat. Nem megszüntetni jöttem, hanem teljessé tenni. Bizony mondom nektek, míg ég és föld el nem múlik, egy „i” betű vagy egy vesszőcske sem vész el a törvényből, hanem minden beteljesedik” (Mt 5,17-18).

Ezek szerint a zsidó nép fel volt készítve Jézus eljövetelére. Nem volt mindenestől újdonság számukra, amit Jézustól hallottak. Ismerték népük nagyjait. Ezek úgy működtek, mint Jézus, úgy tanítottak, úgy éltek, mint Jézus. És ők vezették a népet azon a hosszú vándorúton, amelyen lassan megtanulhatták, mit akar Isten az emberektől. Most már jöhetett Jézus. Beszélhetett már Istenről, aki lélek, személy, Atya, a legtisztább szeretet. Rámutathatott az Istenhez vezető útra, vagyis a szeretetre. Igen, mert előtte pátriárkák, királyok, próféták nevelték ezt a népet.

Igaz, Jézust halálra ítélték. Ám ne felejtsük: igen sokan voltak, akik elfogadták őt, királynak és megváltónak vallották. Mily sokan kiáltották: „Hozsanna Dávid fiának! Áldott, aki az Úr nevében jön! Hozsanna a magasságban!” (Mt 21,9.) Ezért tették magukévá Péter vallomását is: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia!” (Mt 16,16.) Magától értetődő volt számukra.

Jézus Krisztusban megvalósult minden ószövetségi ígért. Ő adta meg a kinyilatkoztatás végső formáját. Hangsúlyt adott mindannak, ami az Ószövetségben már elhangzott. A legfontosabbakat pedig összefoglalta minden nép számára. Jézus Krisztus a végpont, a teljesség, a csúcs.

Isten emberszeretetének legragyogóbb bizonyága. Isten Igéje, aki emberré lett.

Újra mondom: csak az Ószövetség ismeretében volt érthető Jézus: Izrael népe meg is értette. Hiszen Isten a szent emberek egész sorát — Ábrahámától egészen a Makkabeus testvérekig — árasztotta el világosságával, hogy nevelhesék Izraelt.

Kérdezed: Minek alapján vagyunk biztosak abban, hogy Jézust megértették? Válaszom: az evangélium alapján! Igenám — mondod —, csak ezt nem Jézus írta ... Valóban: a tanítványok írták. De miért írták? Éppen azért, mert lelkesedtek Jézus tanításáért. Vagyis megértették, emlékeztükbe is vették. Nem sajnálták a fáradságot a Mesterért, aki magát Útnak, Igazságnak és Életnek nevezte (Jn 14,6). Pontosan tudták idézni szavait: „Éhes voltam és adtatok ennem ... Amít e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, azt velem tettétek“ (Mt 25,35-40). Vagy a másik példa: „Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást“ (Jn 13,34).

Ismétlem, az Ószövetség alapján értették meg Jézust. Szerintünk szinte túlzott érzékenységgel kapcsolták össze Jézus életének eseményeit azzal, amit róla az Ószövetségben megírtak. Egy egész sor ilyen hivatkozással találkozunk. Dávid családjából származik. Judeában, Betlehemben születik. Egyiptomból hívja őt vissza az Atya. Kortársai Názáretinek fogják nevezni. Úgy viszik a kivégzésre, mint vágóbárányt. Kezét, lábát átszúrák, megszámlálhatná minden csontját. Az, ami nekünk már nem tűnik különösebben fontosnak, nagyon is fontos volt Jézus tanítványai számára. Mert azért jól látták: ezekkel egészült ki és jutott el a befejezésig Isten kinyilatkoztatása.

De vajon szükséges volt-e, hogy Jézus eljöjjön a világba? Mit kaptunk Jézustól? Rászorulunk-e Jézusra?

Válaszképpen előbb hadd mondjam meg: Mi hiszünk a világ felett álló Egy Istenben. Hisszük, hogy ez az Isten felfoghatatlan: bármit is mondunk róla, mindig nagyon távol vagyunk a teljes igazságtól. Hisszük, hogy ez az Isten alkotta a földet és a tőlünk-milliárd fényévre keringő csillagrendszereket. De mi azt is hisszük, hogy Isten nekünk adta Jézus Krisztust, és Benne önmagát. Jézus az Isten Igéje.

Jézus a mi üdvösségünk: azzá lett életével, halálával és föltámadásával.

Jézus meghatározott földrajzi, történelmi, társadalmi és politikai körülmények között élt. Napjait teljesen kitöltötte az emberek szolgálata. Rendkívül vonzóvá tette őt a jósága és az a mód, ahogyan a világról és Istenről beszélt. Azóta is mindmáig tömegek járnak a nyomában. Olyan emberek, akik belátták, hogy csak úgy érdemes élni, ahogyan ő élt. A szeretet lendületével. Jézus uruk és mesterük.

Ezért kell nekünk Jézus.

A kérdésre pedig, mit kaptunk még Jézustól, kérdéssel felelek: Tudod-e, milyen döntő szerepe van az ó- és újszövetségi kinyilatkoztatásnak az emberi fejlődésben? Mit gondolsz, felmérhető-e, mennyire hatotta át és alakította kultúránkat az isteni kinyilatkoztatás? Alkothatunk-e magunknak kellő fogalmat arról, hogy milyen hatással volt a Szentírás a világirodalomra? Az evangélium a nagy zeneszerzőkre csak műveik címe alapján? Ezek a hatások egyszerűen mérhetetlenek. Jézus tanítása az emberiség közkinccse. Mindannak a gyökereinél, ami nagyszerű a kultúránkban, ott találod az evangéliumot. Köztudott, hogy európai kultúránk dinamikus. Minden tengődés és tespedés ellenpólusa. Márpedig, ha ez így van, akkor a kultúrát megalapozó evangélium és Jézus személye, tanítása is szükségképpen csupa erő, csupa lendület!

Krisztustól tudjuk: mi az ember. Keresztény szó a „humanizmus” is. Elismerjük ugyan a görög-római kultúra hatását, mégis igaznak valljuk: kultúránk minden alapvető fogalma át van itatva keresztény igazságokkal.

Talán még jó ideig lesz emberi élet a földön. Az emberiség megérheti a következő évezredekét. Esetleg más bolygón folytatjuk történelmünket. De már most mondhatjuk, teljes bizonyossággal vallhatjuk: ameddig az emberiség létezni fog, addig *sorsdöntően fontos lesz az evangélium.*

Az Egyház is? Ez a „maroknyi nyáj”? (Vö. Lk 12,32.) Az a néhány millió ember, aki hisz Krisztusban?

Mi vagyunk az „Új Izrael”, a „választott nép”, az Egyház! Mi vagyunk — de legyünk is! — a világosság a sötétségben, az égő fákllya.

Hiszel a Szentlélekben?

Hogyan leszel emberré? Hogyan leszel kereszténnyé? Hogyan szabadulsz meg a félelemtől, lustaságtól, önzéstől, haszonleséstől? Hogyan érheted el, hogy legalább egy kicsit olyan legyél, mint Jézus? Olyan szabad, olyan nagylelkű, olyan önzetlen. Jézus ugyanis nem azért jelent meg közöttünk, hogy a méltóságát éreztesse velünk. Nem: ő példát adni, irányt mutatni jött. Mi pedig bátran igazodhatunk hozzá.

Mit tegyünk azonban, hogy bennünk lakozzék a Szentlélek, aki az Atyától és a Fiútól származik? Kérdésünkre a Jézus-alapította Egyház válaszol. Az Egyház, és főleg: a szív az Egyházban, az eukarisztia.

HOGYAN TALÁLKOZHATSZ ISTENNEL

avagy

TUDSZ-E IMÁDKOZNI?

Talán így történt veled is. Kisgyerek korodban csak ennyit mondtál: „Jóéjszakát édes Istenem! A Ferike már aludni megy.” Ekkor még rendjén volt minden. Isten látott, hallott, rádmosolygott. Néha haragudott is, ha rosszkodtál. A jó világnak akkor lett vége, amikor szüleid kijelentették, hogy te már nagyfiú vagy: imádkozhatsz rendesen. Magolni kezdted. Persze, kikaptál, amikor — teljesen jóhiszeműen — így mondtad: „Szálla alá a bokrokra.”

Én például a Hiszekegyet egy nagy erdőnek éreztem. Csak el ne tévedjem benne! No lám: „Ki fogantaték a Szentlélektől a katolikus keresztény Anyaszentegyházban. Amen.” Ez miért nem jó? De azért nekem is feltűnt, hogy olyan hamar jött az Amen. Máskor meg elérkeztem odáig, hogy „Hiszek Szentlélekben”, de így folytattam: „Születék Szűz Máriától”, és megint: „Hiszek Szentlélekben... Születék Szűz Máriától.” Jártam körbe-körbe.

A Tízparancs végképp magas volt nekem. Már a kezdete sem ment a fejembe. (Mi még így tanultuk:) „Én vagyok az Úr, a te Istened, aki kihozott téged Egyiptom földjéről.” Engem ugyan nem. Különben is ki az az Egyiptom? „Uradat Istenedet imádd és csak neki szolgálj.” Miért kell nekem szolgálnom? Valóságos rejtély volt a tizedik parancs: „Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kí-

vánjad.” Képzetelem egy nagy mezőre vitt, a mezőn egy gulya legelt... De közben már az Űrangyalát daráltam. Végre! Kész vagyok! Milyen kínos volt a mindennapi: „Moss fogat, imádkozz, aludj!”

Istenről tehát azt képzeltem, hogy valamilyen nagyúr, aki magának reggel és este imát mondat. Imádkozni úgy kötelességünk, mint mosakodni, reggelizni. Idővel azért mindjobban belejöttem: sikerült villámgyorsan ledarálni az imát. Nem emlékezem rá, de megtörténhetett volna éppen az is, hogy megkérdézem: „Édesanyám, imádkoztam én már?” „Én nem láttam.” No, akkor a biztonság kedvéért... És újra ledarálom az egészet.

Előbb-utóbb azonban csak felvetődik az emberben a kérdés: Mire jó ez az egész? A fiatalok ilyenkor szokták abbahagyni az imádkozást. Egyesek csak számításból folytatják: így juthatok be a mennyországba. Ezért megy vasárnap misére, figyel a szentbeszédre (bár semmi érdeket sem talál benne), énekel is (egy cseppet sem hatja meg). Áldásra szépen keresztet vet. Mert így szokás.

Mondanom sem kell, hogy mindennek semmi köze a vallásossághoz. Elméletileg – akár száz éven át is – reggel-este imádkozhatunk, vasárnaponként misére járhatunk, s mégsem vagyunk vallásosak. Legfeljebb valamilyen Nagyúr szorgalmas adófizetői. Sokféle visszasság jöhet ki ebből. A legkisebb igényünk sincs már arra, hogy imádkozzunk, sem egyénileg, sem közösen. Eszünkbe sem jut, hogy a becsületes életnek a legkisebb köze is lenne Istennel való kapcsolatunkhoz. Amit mégis „vallás” címen teszünk, azt legfeljebb valami elmosódott tudatból, lapangó félelemből tesszük: hátha így nem jutunk halálunk után a pokolba...

Mindezzel ellentétben, a vallásos nevelés célja az, hogy lebontsa az Istent és embert elválasztó falat. A gyermeknek tehát segítenünk kell, hogy megtapasztalja: benne él az Isten. Isten, aki nélkül nehéz lesz az élet. Mert majd igazságtalanul bánnak vele. Mert rátelepszik valami tátongó üresség vagy a magány érzete. A mindennapok szürkesége kínozza. A halál kísértésként rémítgeti. Az életundor – nem is tudja, miért – nőttön nő benne. Ezért már a felnőtt gyermekkorban meg kell tanulni: szükségem van Istenre! Legyen hozzám közel, élményszerűen közel. Ami-

kor a gyerek iskolába megy, Isten együtt menjen vele; mellette legyen, amikor a házi feladaton dolgozik, játszik, bevásárol vagy édesanyjának segít.

A vallásos személyiség legkitűnőbb fejlesztője az imádság. De vigyázzunk! Ugye, amikor a gyermek olvasni tanul, nem tudományos értekezést nyomunk a kezébe. Így kezdjük vele: „Ez alma...” Ugyanígy: nem lehet a gyermek első imája a Miatyánk. Erre is sor kerül, később. Az ima, továbbá, nem kivonatos katekizmus. Ne kényszerítsük a gyermeket, hogy imaként naponta sorolja fel a hét főbűnt, az irgalmasság cselekedeteit... Egyelőre a Hiszekegyet is mellőzzük. A gyermek lelkében először vallásos élmények ébredjenek. Erre a legegyszerűbb, az ő lelkületének legmegfelelőbb imák alkalmasak. Persze, ne álljunk meg itt sem, mert hamar semmitmondóvá lesz az ilyen imák tartalma.

No, de térjünk vissza hozzád. Imádkozol? Ha igen, hogyan? Nem mellékes dolog ez! Ha abbahagyod az imát, idővel elveszíted a hitedet. Ezért nagyon kérlek: vedd komolyan a reggeli és esti imádkozást. Ha azért hagyta volna el, mert megcsömörlöttél a szóáradattól, akkor tedd félre a szavakat. Gyerekkori emlékek. Most nincs szükséged rájuk. Ne a falon keresd az Istent: még ha függne is egy — rá emlékeztető — vallásos kép ágyad felett. Csukd be a szemed, amikor Istenre gondolsz. Isten benned van: ez elég! Még jobb, ha emellett valamit mondasz neki reggel: „Rád bízom magam. Adj erőt a mai naphoz!” Este pedig: „Uram, ami szép volt, neked adom. Bocsásd meg, amit vétettem.”

Ne érts félre! Nem arra akarok rávenni, hogy ne használj imaszövegeket. De ha miattuk nem imádkozol, egyelőre inkább tedd félre mindet. Biztosan eljön az az idő, amikor „újra felfedezed” a Miatyánkot és a többi mély értelmű imát. Megérzed, mennyi érték, mennyi szépség van bennük.

Így is imádkozhatsz: Ébredés után letérdelsz ágyad mellé. Nem baj, ha még félálomban vagy. Csak azzal ne mentegetőzz, hogy nincs rá időd. Egy kevés biztosan van. Este pedig, mielőtt lefekszel, ismét térdelj ágyad elé. Ne akard meggyőzni magadat, hogy már álmos vagy és nagyon későre jár. Óvakodj a frázisoktól, üres sémáktól.

Igyekezz minél egyszerűbben fordulni Istenhez, mint élő személyhez! Mint valakihez, aki szeret és várja, hogy közeledj feléje. Ne ijedj meg, ha ez nem megy egyszerre. Nem könnyű jól imádkozni. Isten elfogadja a jóakaratot és főleg azt, hogy iparkodsz találkozni vele.

MŰVÉSZET ÉS VALLÁS **avagy** **KÉT SZEMMEL LÁT AZ EMBER**

A művészek azok az embertársaink, akik éles megvilágításban látnak meg fontos dolgokat, amiket az átlagember alig vesz észre. Sajátos tehetségükkel mélyen átéli az emberi lét nagy igazságait, míg legtöbbünknek csak sejtésünk van róluk. Jellemzi továbbá a művészt, hogy amit érez, egyszerű, érthető formákban fejezi ki.

A művész *meglátja* — felizzó lélekkel látja meg — a szépet, a jót, az igazságot. A művészre nagy erővel hat a rossz, az ostobaság, az ocsmányság, az önzés. Amit azután meglátott, ami érzékeny lelkére hatott, azt ki is tudja fejezni. Sőt, nem is fojthatja magába ezt a „kinyilatkoztatást”, „kegyelmet”, „sugallatot”. Igyekszik megosztani élményét: megigézettségét vagy utálatát. Útmutató, vészjelző, fáradhatatlan tanúságtevő akar lenni. Ennek a hivatásnak szenteli életét.

Nem elég azonban az, hogy érzékeny legyen az antenája az emberi valóság üzeneteire. A művészi alkotáshoz szükséges még más jó adomány, ügyesség is. A művész visszhangot kelt a lelkekben, mert élményének kellő formát ad. Mondottuk: élménye mintegy közkinccsé lesz. Kell, hogy azzá lehessen. A művész tehát fogalmazza meg úgy az élményét, hogy a műalkotás — amely már nem az ő magánügye — ne legyen félreérthető. Ugyanazt a valóságot segítse megtapasztalni, ami a művészre hatott. Ezt várja el az, aki hangversenyre, színházba, kiállításra megy vagy egy regényt vesz a kezébe.

Ezért tépelődik a művész néha óráig regényének egyetlen mondata, szövegének egyetlen kifejezése felett. Ezért tűnődik a költő egy verssor szórendjén, a festő talán egyetlen ecsetvonáson, a rendező valamelyik jeleneten.

Azt akarja ugyanis elérni mindegyik, hogy hasson az emberekre a verse, a filmrészlete, a színpozíciója. Még hozzá úgy, hogy az alkotó élménye a műélvező élményévé váljék. Így segíti a művészet az embert, hogy emberibb emberré alakuljon.

Sok művész vezető- és keresztnévét ismerjük. Talán még közöttünk élnek, vagy a közelmúltban haltak meg. De előfordul, hogy nem tudjuk, kinek köszönhetünk egy mesterművet. Így vagyunk az egyiptomi, etruszk, inka, görög és római kultúra emlékeivel. Mégis, fényt árasztanak. Az emberies kultúra útmutatói.

De mit mondjunk magunkról, a nem-művészekről?

Az egyik idegenvezetőtől tudom: ha túristacsoportot vezet be a krakkói Collegium Maius udvarába, egyszerűen elnémuł a legzajosabb csoport is.

A tanulság: ugyanazon fából faragtak minket is, mint a művészeket. Csak talán a kissé keményebb fajtájából. És: mi befogadni akarunk.

Tartsunk egy kis megfontolást. A legszívesebben végzett munka is elfáraszt, kimerít testileg-lelkileg. Mégpedig annál inkább, minél odaadóbban dolgozol. A munka minden erőt kisajtol belőled. Úgy kongasz, mint az üres hordó. Akiket szolgálsz, kihasználnak, meggyötörnek. Rádtelepszik a kedvetlenség. Kezd kialudni ifjúkori tüzed. Mintha kicsúszna lábad alól a talaj. Elhomályosodik még az életed értelme is. Egyszer csak hallani kezded a csábító hangokat: Hagyd ott az önzetlen életet és próbálj „helyezkedni”, mint a „többiek”. Tedd kényelmessé az életed, ezután csak önmagaddal törődj. Hiszen a környezeted nem méltányol, a munkádat nem értékeli – a magáét pedig rádtolja.

Ez az a pillanat, amikor annyira kell „egy nyelet művészet”, mint a falat kenyér. Nem, most nem „kultúrált szórakozásra” gondolkodok. A művészet nem „szórakoztatni” (azaz: szétszórni) akar. Ellenkezőleg. Éppen azért még moziba, színházba, azért olvasol el egy könyvet, nézel meg egy kiállítást, hogy hasson rád a művészet. Azt akarod, hogy újraélessze benned valamilyen formában a jószágot, a szépséget, a becsületet, az érzéket az igazságosság iránt, az igazság szeretetét. A művészet segít „összeszedni” magad. A műélvezetnél valami végbemegy benned. Lehet,

hogy az első alkalommal meg sem érted azt a műalkotást. Mert valami egészen más az, ha huszadszor hallgathatod meg Bachot. Akkor már tapasztalod: valami végbemegy benned. Olyan találó ez a kifejezés: *valami végbemegy benned*.

A művészi alkotásokban nem értelmünk útján ragad meg minket a jó vagy a rossz, a szép vagy az utálatos, az igazság vagy az igazságtalanság. Az értelem útjain a tudomány jár. A művészi alkotások nem tájékoztatnak valamiről, hanem felidéznek bennünk valamit a valóságból – sajátos kifejezési eszközeikkel. A tájékoztatás másodlagos, el is maradhat. A művészi alkotás bizonyos húrokat pendít meg emberi természetünkben. Ezt pedig éppen a művészet által ismerhetjük meg a maga egész borzalmasságában és egész nagyszerűségében.

Van-e valami köze a liturgiának (istentiszteletnek) a művészetéhez?

A nagy próféták és szentek ugyanazt élték át, mint mi. De az ő élményeik sokkal lüktetőbbek voltak. Különösen azt látták meg világosan, hogy az egész valóságnak, minden létezőnek alapja, és cselekvésünk célja „Valaki”. Boldogságélményükben vagy egy tragédiában, szeretetük hősiességében vagy a szenvedésben fölismerték, hogy ez a Valaki maga a Szépség, az Igazság, a Jóság, az Igazságosság, a Törvény és a Kegyelem. Nem elvont eszme ő, hanem személy. Messze fölöttünk áll, lényje áthatja az egész világmindenséget – mégis olyan közel van hozzánk, hogy tegezhetjük.

Ezek az emberek nem tarthatták meg maguknak a kinyilatkoztatást. Nem élhettek tovább úgy, mint élményük előtt. Elragadtatásukról pedig feltétlenül be kellett számolniuk az embereknek. Belső kényszer hatása alatt szóltak: Jusson eszetekbe Isten! Féljetez haragjától! Térjetez meg gonosz utaitokról! Éljetez egységben Uratokkal! Éljetez az igazságnak! Éljetez igaz életet!

Az egyik költő azt emelt és áldozatot mutatott be Istennek. Mások tömjént égettek, zsoltárt költöttek, dalt zengtek Isten dicsőségére. Így fejezték ki a kapott kinyilatkoztatást.

Tulajdonképpen ez a liturgia, az istentisztelet. Megvan benne a művészi alkotás minden sajátossága: a liturgiá-

ban szerepet kap a költészet, az ének, a sokféle taglejtés, a fény és sok más szimbolikus értelmet hordozó tárgy. Természetesen a liturgia meghaladja mindezt. Több, mint látványosság. Nemcsak zene, amit végighallgatunk, nem színielőadás. A liturgia emberek *részvétele* egy eseményben. Benne nincsenek külön előadók és külön nézők. Az istentisztelet azért használja fel az említett kommunikációs eszközöket, hogy a hitet minden résztvevőben elevenné tegye. A hitet Istenben, aki nem eszme, hanem személy. Messzebb van tőlünk, mint a csillagok. Közelebb hozzánk, mint önmagunk.

A vallás és a hit elméletileg és alapfokon ugyanaz. A vallás a személyes Istenbe vetett hit kifejezője és hordozója. Az embert bevezeti a hitbe, mert arra készíti, hogy vegyen részt az istentiszteleteken, az énekben és imában.

Ha ez így van, akkor helyes mértékkel kell beállítanod vallásos gyakorlataidat. Kapcsoljanak valóban az Istenhez, segítsenek önzetlenül élni. De miért hangsúlyoztam azt, hogy „helyes mértékkel”? Azért, hogy vigyázz: a vallásos elemek valamiképp túlsúlyba ne kerüljenek életedben. A lényeg más: életed a szeretet tettekre váltása. A vallás gyakorlása ennek eszköze csupán. Másrészt azonban nem szegényítheted el az életedet azzal, hogy benne már túl kevés a vallásos elem. Az a forrás, amiből erőt meríthetnél.

Így életed túlságosan hasonlítana a szinusz-görbéhez. Amikor templomba mégy, amikor becsülettel imádkozol, felfelé kezd ívelni életed vonala. Utána pedig lefelé görbül. Ügyelj, nehogy ez az ív túl mélyre csússzon! Mielőbb keress új vallásos élményt, amí majd felfelé húz. Az élet túl rövid. Ne maradj sokáig erőforrás nélkül! Hasonlítsd az életed egy magasan a nullpont felett futó egyenes vonalhoz.

A JELKÉPEK HATALMA **avagy** **KÉPES VAGY-E IGAZÁN ÜNNEPELNI?**

Ez a nap közönséges nap. Nem történik semmi. Azaz, csak a szokás szerint történik. Ébredés, reggeli, délelőtti foglalatosság, beszélgetések – amelyeket el is felejtünk

egy perc múlva –, nevetgélés, udvariaskodás – ami nem kerül semmibe –, ebéd, délutáni foglalatzkodás, vacsora, pihenés. Tehát: ez a nap éppen olyan, mint a többi. Másnap azonban váratlanul történik valami. Úgy ér, mint a vilámcsapás. Meghal egy hozzád közelálló személy. Külföldi utazásra indulsz. Heves szóváltásba keveredsz. Valaki rád száll, sarokba szorít. Új helyzet, válaszút elé kerülsz. Kénytelen vagy nyilatkozni, állást foglalni fontos dologban. Elszalasztasz egy nagy lehetőséget. Vagy újra kezdhetsz mindent.

Vegyünk más példát is. Megindul életedben egy folyamat. Állandóan felfelé visz, mint a hegyi ösvény. Egy cél felé tartasz vele. Végig kell játszani, mint egy sakkipartit. Ilyen lehet egy vizsga is, amelyre készülni kezdesz, vagy megbízatás, amelyben el kell járnod.

Ez a nap már mennyire más! Nincs lazítás. Nem feleslegsz időjárásról. Nekifeszülsz. Összpontosítasz. Életedről, sorsodról van szó. Ilyen helyzetekben válik el, milyen ember vagy. Megtudhatod, mennyit érsz.

Végül elérkezik a feloldódás: túljutsz a vizsgán; döntöttél; megérlelődött benned egy elhatározás. Jöhetnek tehát a „szürke” köznapok. Te azonban rádöbbenysz arra, hogy nem vagy már ugyanaz, mint előbb. A jelentős események megváltoztattak. Másképpen látod a világot, az életet és önmagadat. Sajnálod, hogy elmúltak az események. Visszasírod azt a napot. Szeretnéd, ha ott megállt volna az idő. De ugyan miért? Azért, mert nem akarsz visszaesni az előbbi tudatlanságba, meggondolatlanságba, éretlenségbe. Már ahogyan magadat a tapasztalatok után látod, jelen helyzetekben. Ezért is őrzi meg – mondjuk – fényképeket, tengeri kagylót, emlékeket egy külföldi utazásról.

De mit teszel még? Felosztod az életedet köznapokra és ünnepekre. Az utóbbiak közé sorolod édesanyád nevenapját, érettségid évfordulóját, talán azt a napot is, amelyen először végeztél kenyérkereső munkát. Mindenképpen ünnep lesz házasságkötésed és gyermekeid születésének napja. Miért teszel így? Azért, mert szeretnéd, ha az élmények hatása felújulna, sőt növekedne benned.

Virág, ajándékok, lakodalom, násznép, esküvői fényképek. Mindez emlékeztet házasságkötésedre.

Másik példa: Összejöttök a tízéves érettségi találkozóra. Irány az iskolaterem. Öreg osztályfőnökök névsort olvas, kinyitja az osztálynaplót, szigorú arccal feleltetni kezd. Élvezitek. Majd jön az ünnepi vacsora. Minden emlékehez társul tehát egy szimbólum, jelkép, ami felidézi emlékeiteket. Nem kizárólag értelmi visszaemlékezésről van szó. A szimbólum az egykori élményt hozza vissza nektek. Azokat az érzéseket, amelyek az egykori eseményeket kísérték. A régi szeretetet, az ifjúság varázsát, boldogságát, szépséges napjait. Találkozótok tehát éppen nem volt jelentéktelen számotokra. Arra szolgált, hogy az egykori szeretet, a régi optimizmus újra beragyogja a szürke köznapokat. Így van ez minden más évfordulóval is.

Ami érvényes az egyén életére, áll a társadalmi viszonyokra is. Vannak a népek életében eseménytelen időszakok. De vannak olyanok is, melyekben fontos dolgok történnek. Általuk alapvetően megváltozhat a népek arculata és kultúrája. Ilyen események: háborúk, csaták, szabadságharcok, lázadások, társadalmi mozgalmak indulása, forradalmak. Egyik tudósunk jelentős felfedezést tesz. Világhírű művésznünk olyan alkotással áll elő, ami zseniálisan fejezi ki a nép lelkét. Az ilyen események hallatlanul megnövelik a nép önérzetét, alakítják lelkületét. Sor kerül jelentős újításokra. A nép élete ugyan visszatér a megszokott mederbe, de a nép *nem ugyanaz* többé. Ott él a tudásban a nagy esemény jelentősége. Nem akarja, de nem is képes elfelejteni. Sőt, újra meg újra megpróbálja gyümölcsözővé tenni a vívmányokat. Ezt szolgálják az évfordulók, az ünnepek.

Egy honfitársam beszélte el nekem. Monte Cassinónál súlyosan megsebesült. Ott feküdt egy szikla tövében, egy napon át: a nagy tűzharc miatt nem tudtak érte menni. Most, az ütközet 25. évfordulóját megelőző napon elment a harcok színhelyére, hogy megint egy napot eltöltsön ugyanaz a szikla alatt. Még talált rozsdásodó fegyvereket. Meglett a kulacsa is, vékony földréteg fedte be azóta.

Nos, a frontharcosok nem azért gyűltek össze az évfordulóra, hogy elmondják egymásnak: hogyan élnek most. Nem. Emlékezni akarták azokra a főlemelő érzésekre, melyek akkor eltöltötték a szívüket. Felidézték a tudatukban, milyen eszményekért ontották akkor vérüket, tették kockára életüket. Annyi minden lesz jelkép, szimbólum a szá-

mukra. Egy csatakiáltás, egy harci dal, egy hőstett, vagy egy bajtárs, akinek emléke a legjobban testesíti meg és fejezi ki a nagy időkét. Ezek a katonák most hazamennek. Szívük csordultig telve van érzésekkel. A nagy múlt így segíti a harcosokat, hogy emberhez méltó legyen mostani életük. Mivel segíti? Azzal, hogy egy-egy apró részlet – mint szimbólum – a hősi időkre emlékezteti őket.

Persze, alakulhatnak a dolgok egészen másképpen is. Az új nemzedék találkozik régi ünnepekkel és így gondolkodik: Minket nem érdekel, hogy az előző nemzedék miért tett ünnepé egy napot. Mi közünk hozzá? Nekünk ez már nem ünnep!

Megértjük őket. Az ünnep „kellékei”, jelképrendszere már idegen számukra. De mit lehet ez ellen tenni? Meg kell ismertetni velük a szimbólumokat. Segíthet ebben a szülői ház, az iskola. Fontos a szerepe a nagy időkben született költeményeknek, énekeknek. Használ az esemény megfilmesítése. Regények, egykorú képek, még élő szemtanúk, okmányok, színhelyek, múzeumok, ünnepi játékok, tanulmányok, ásatások tárják fel a múltat. Ha ezek után ismét eljön az évforduló, valami csodálatos dolog történik. A fiúkban és lányokban ott izzik már az emlékezés, eleven lett bennük az esemény *emléke*: bennük él maga az esemény. Mintha látnák a nagy embereket, akik életüket áldozták a szabadságért, igazságosságért, egyenlőségért. Most már valamiképpen *résztvevői* annak az eseménynek, amit megjelent az ünneplés. A nagyság varázsa alá kerülnek. Hiszik, hogy lehetnek ők is hősök. Akarnak hősök lenni, így voltaképp már azokká is váltak.

Érted ebből a példából, ugye, milyen jelentős a szimbólumok szerepe, hatalma. Átaluk visszatér valami a múltból. A szimbólumok egykori nagy pillanatokból nőttek ki. Most pedig hatalmukba kerítik az utódok szívét és elevené teszik a bennük szunnyadó érzéseket. Hősoket nevelnek.

Ugyanezeket állíthatjuk a vallási ünneplésekről is. Ezek a mi hitünk kivirágzásai. Számtalan ünnepel és ájtatossági formával találkozunk. Első közöttük a szentmise. Szimbólumai: kenyér, víz, kézzátétel stb. Meg kell ismernünk jelentéstartalmukat. Kiskorunkban ezt szüleink magyarázták, később papjainktól, hitoktatóinktól tanultunk róla.

Olvasmányaink is bővítették ismereteinket. Így azután már igazán értelmesek a keresztény ünneplések.

A szentmisén, például, valóságosan részt veszünk az Úr Jézus szenvedésében, halálában és feltámadásában. Jézus szenvedése, halála és feltámadása ugyanis valóságosan *jelenvalóvá* lesz számunkra. Hogyan történhet meg ez? Természetesen csak az Úr titokzatos erejéből. A pap az ő képviselőjében áll az oltárnál. A szentmise tehát egyesít minket Jézussal. Miközben „megemlékezünk” haláláról és feltámadásáról, átárad ránk az ő lelki nagysága, ereje. Más emberekké lettünk. Áldozatkészek. Telve jóindulattal mások iránt. Most már készek vagyunk legyőzni félelmünket, lustaságunkat, önzésünket.

Fenyeget azonban a veszély, hogy meggyöngül a keresztény ünnepléseknek a „hatása”. Nem kivétel a szentmisénk sem. Nem hatnak meg a legszentebb szimbólumok, a legfőlségesebb szavak sem. Előfordulhat, hogy a szentmisén éppen csak jelen vagy. Fásultan, kelletlenül. Hogyan lehetséges ez? Hogyan? Ilyen az ember. Megszokhatja — e szónak legrosszabb értelmében — még a legszentebbet is.

Mit tehetsz, hogy ne légy fásult, és érzéketlen a szimbólumokkal szemben, hanem fogékony és üde, mint a haramat? Első feladatod: Tanulmányozd keresztény hitünket. Másrészt pedig tudd meg: Csak akkor vehetsz részt szívvel-lelélekkel ezekben az ünneplésekben, ha igyekszel mindennapi életedben hasonlóná válni Krisztushoz.

Végül még egy dolgot kell megbeszélnem veled. Fontos ez is, kiváltképpen manapság. Arról van ugyanis szó, hogy minden világi vagy egyházi intézmény egy meghatározott korban alakult ki és annak a kornak jellegzetességeit viseli magán. Alkalmazzuk ezt a szentmisére. Alapvető szimbólumait: a kenyeret és a bort maga Jézus határozta meg. Ámde a szimbólumokat különféle segédszimbólumok veszik körül. A keresztény hit szerkezetét nagyszerűen fejezték ki akkor, amikor létrejöttek. Ahogy azonban múlt az idő, úgy váltak egyre kevésbé érthetőkké. Éppen ezért szükséges, hogy mindig korszerűsítsük a teológiai nyelvet, a liturgikus szimbólumokat, az énekeket, jeleket és taglejtéseket. Így lesznek ezek igazán a mieink: a mi szimbólumaink, a mi kifejezőmódunk.

Abban igazad van, hogy ugyanakkor ezeknek az új jeleknek is támaszkodniuk kell a hagyományra. Különben nem tarthatják bennünk ébren keresztény hitünket. Valóban! Éppen ebben a szellemben történt a liturgia megújítása. Nem történt szakítás a hagyománnyal, amikor közelebb került az oltár a néphez. Amikor már mindenki anyanyelvén hallhatja a szent szövegeket. Most is vannak templomi ruhák, csak egyszerűbbek. Most is tisztelettel áldozunk, csak más, gyakorlatiasabb formában. Ilyen szellemenben újult meg a keresztség rítusa.

Szóval, van változás elég. Ki tudja, mennyi lesz még?

ÉTKEZÉS, SŐT TÖBB, MINT ÉTKEZÉS

avagy

AMIKOR SEMMIT SEM „AD NEKED“ A SZENTMISE

Ha a vendéget étellel kínáljuk, nemcsak testének tesszünk szolgálatot. A vendéglátásnak ősidők óta szimbólikus jelentése is van. Amit a vendég elfogyaszt, az a házigazda keze munkájának, életének, sőt valamiképp a személyiségének is gyümölcse. Ezért meghívni valakit asztalunkhoz: ez mindig a vendégszeretet és barátság jele. A közös étkezés rokonság szálaival fűzi össze a vendéget és vendéglátót. Ez azután kölcsönös segítségére kötelez.

Az eukarisztia is étkezés, de Istennek bemutatott áldozat is.

Mi az áldozat? — kérdezed.

Ősi gesztus Isten felé. Az ember Istennek adta a munkája gyümölcseit. Hitte, hogy a mindenség Alkotója ezzel visszakapja azt, ami úgyis az övé. De arról is meg volt győződve minden idők embere, hogy amikor megsemmisíti az áldozati tárgyat, ami most már végképp Istené, mintegy rokonságba lép Alkotójával. Ez az áldozat eredeti, tiszta értelme.

Az eukarisztia a zsidó „pászka“ — húsvéti — emlék-vacsorához kapcsolódik. Ezért jelentéstartalma még gazdagabb. Istent ugyanis nemcsak a világ, a dolgok, az ősi rend teremtdjének tartotta a zsidó nép, hanem mindenek előtt történelme Istenének. Hitték, hogy létüket Istennek köszönhetik. Isten vezette őket. Megmentette övéit elemi

csapásoktól, szerencsétlenségektől. Tudta tehát a nép és a nép minden egyes fia, hogy — ellenszolgáltatásként — hűségre van kötelezve Isten iránt. Ez volt az értelme Isten és a választott nép szövetségének. Isten kötelezte magát, hogy oltalmazni fogja a népet. Tőlük viszont hűséget követelt. Azt a hűséget, amit a szeretet parancsa foglal magába: Szeresd Istenedet mindenek felett, szeresd felebarátodat, mint önmagadat. A Tízparancs mutatja meg, hogyan kell a szeretetet megvalósítani.

Történelmének sok csodája élt a választott nép emlékezetében. Az egyiket azonban kiváltképp jelentősnek tartották. Az esemény szimbolikája egészen sajtáságos. Ami történt, az sorsdöntő volt Izrael életében. Tudod ugye, mire gondolok? Az egyiptomi fogságból való szabadulásra. A zsidók sohasem felejtették el azt a legutolsó vacsorát, amit még ott fogyasztottak el. Míg ettek, a „halál angyala“ körüljárt és elragadta az egyiptomiak elsőszülött fiait. A zsidók tehát együtt voltak, ki-ki a maga otthonában, útrakészen. Vándorbottal a kezükben eszegették a sietve megsültött bárányt. A vérével pedig megkenték ajtófélfáikat.

A zsidó néppel később is sok minden történt, sok vihart és megpróbáltatást élt át. A pászka (húsvét) ünnepét azonban mindig megülte. Sőt, egy jelképes elemmel gazdagította is, a jeruzsálemi templom felépítése után. A közösségnek és a lelki egységnek kifejezéseként előbb a templomban öltek le egy bárányt, s csak ezután kezdődött el a bárányvacsora a családoknál. Így vált a pászka ünnepe Isten és a választott nép mindennél jelentősebb és leggazdagabb szimbólumává.

Megfigyelhetjük azonban, idővel miképpen kezdett elszakadni az élettől a pászka-ünnep. Inkább csak úgy „megtörtént“. Nem volt már igazi ünneplés. Megszűnt kifejezni a szövetséget. Nem jelezte a szeretetben gazdag életet. Az egész istentisztelet semmitmondóvá, öncélúvá vált, üres ceremóniává, „szokássá“ lett. Ez ellen vették fel a harcot a próféták. A prófétai mozgalom áthatotta a nép történelmét. A próféták — különösen Jeremiás és Izajás — forradalma kiemelte a bárányáldozatnak és minden más áldozatnak lelki jelentését. Az áldozatnak csak akkor van értelme, ha a bemutatók életét fejezi ki. Az istentisztelet aranyfedezete az Istenhez hű élet. Ozeás így tolmácsolja

az Úr szavát: „Irgalmasságot akarok és nem áldozatot!” (Oz 6,6)

Éppen a próféták korában következett be egy érdekes fordulat. A pászka ünneplését érintette. — Mit gondolsz, mit tettek a zsidók a fogságban, amikor nem vághattak bárányt a jeruzsálemi templomban, sőt bárányuk sem volt? Akkor sem hagyták abba a pászka ünneplését. Már kezdettől úgy volt, hogy a nevezetes vacsora kenyértöréssel kezdődött, a végén pedig kiitták borukat. Most, a fogságban, a hangsúly fokozatosan átkerült a kenyér megtörésére és a bor ivására. Erre a két szertartásra összpontosult tehát az áldozat értelme. Ez a két mozzanat fejezte ki hűségüket a szövetséghez.

Jézus teljesen magáévá teszi a próféták vonalát. A szeretetet hangsúlyozza. Életét is a választott nép szolgálatába helyezi. Olyan ember ő, aki felelősséget érez népéért. Jól ismeri a népét gyötrő bajokat. Hiába tűnik képtelenségnek: megkísérli megújítani Isten választott népét. Terve tökéletes összhangban volt az Ószövetség lényeges igazságaival. A vége: teljes kudarc, látszólag. Maga ellen lázítottá azokat, akik magukat tanítóknak és vezetőknek tartották Izraelben.

Amikor Jézus utoljára érkezik meg Jeruzsálembe, már nagyon feszült a helyzet. Teljes tudatában van a fenyegető veszélynek. Kész a halálra. Így érkezik el nagycsütörtök. Jézus bejelenti, hogy el akarja fogyasztani apostolaival a pászka-vacsorát. Az összejövetel színhelyét az utolsó percre titokban tartja. Maga a vacsora a megszokott módon kezdődik. Az apostolok érzik: valami más, valami rendkívüli az, ami most végbemegy.

Valóban! Jézus egyszercsak vizet önt egy mosdótálba. Apostolai lábát akarja megmosni. Nagy zavart támaszt vele. Péter hangosan tiltakozik: „Az én lábamat meg nem mosod soha! Jézusnak meg kell őt fenyegetnie: „Ha nem moslak meg, nem lehetsz közösségben velem.” Így először Péter lábát mossa meg, majd sorban a többiét is (vö. Jn 13,1-15).

Ez után a bevezető után nyitja meg Jézus az új pászka, új hűsvét korszakát. Amit tesz, az már az új szövetséget fejezi ki. Kezébe veszi a kenyeret, megtöri, szétosztja és így szól: „Ez az én testem, mely értetek és sokakért adatik!” Tanítványai ezt értették, hiszen zsidók voltak, jól ismerték népük hagyományait. Ugyancsak az átváltoztatás

záró szavait: „Ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé, mely értetek és sokakért kiontatik.” Tudták, hogy ezt a kenyeret enni és ezt a bort inni annyit jelent, mint részt venni Jézus életében és mindabban, ami bekövetkezik. A szenvedésben és a halálban.

A keresztény ösközösség közben-közben kisebb változtatásokat iktatott be az eukarisztia ünneplésébe. Először megvacsoráztak, csak azután „törték a kenyeret”, és „iták a bort”, külön szertartással. Az eukarisztia ünneplése aránylag elég hamar gazdagabb lett ószövetségi istentiszteleti elemek átvételével. Így került be a misébe a bevonulási ének, az olvasmány és az evangélium, valamint az áldozás előtti Miatyánk.

Pál apostol így fejezi ki az ősi keresztény közösség hitét: „Valahányszor ugyaníis e kenyeret eszitek és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön. Ezért aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. . . Aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az Úr testét, saját ítéletét eszi és issza” (1Kor 11,26-29). Amint látod, ugyanazt hitték kezdetben is, mint amit mi hiszünk: A szentmise megjeleníti Jézus szenvedését, halálát és feltámadását. A szentmisében Jézus áldozatával együtt a saját életünket is áldozatként mutatjuk be Istennek.

Mi is Jézus tanítványai vagyunk. Minden vasárnap összejövünk templomainkban, hogy részt vegyünk szenvedésében. A szentáldozásban testét és véréát vesszük magunkhoz, egyesülünk Krisztussal.

Egyik barátom Olaszországban járt. Levelet és fényképet küldött a Foggia melletti San Giovanni Rotondóból. A kép egy miséző papot ábrázolt, Páter Piót (aki azóta meghalt). Kezei jól láthatók. Különös látvány: a tenyereken kötés, a kötéseken sötét foltok. A levél arról tudósít, hogy ez a pap Jézus sebhelyeit viseli. Minden szentmiséje alatt felszakadnak a sebek. Ez azon a szentmisén is megtörtént, amelyiken barátom ministrált. A vércseppek ilyenkor a paténára hullanak. Ez az ember jól tudta, mi a szentmise. De még fontosabb és örvendetesebb volt számomra barátom lelkendező véleménye Páter Pióról: ő egy nagyszerű ember, kitűnő pap. Ezek szerint valóban jól tudta, mi a szentmise.

Krisztus Urunk szenvedésére és halálára a legszebben úgy emlékeznénk, ha egy hatalmas asztalt állítanánk föl a templomban. Mindannyian köréje telepednénk, akik csak eljöttünk, hogy résztvegyünk az eukarisztia ünneplésében. Ennek a nagy közös asztalnak azonban csak egy része van használatban: az oltár. Vajon miért? Főleg egy gyakorlati ok miatt: a dolgot aligha lehetne megvalósítani. Azért így is tudhatjuk és kell is tudnunk: azért vagyunk a szentmisén, hogy Jézus emlékét ünnepeljük. Hogy részt vegyünk az ő eukarisztikus ünneplésén, ahol jelenvalóvá lesz halála és feltámadása. De kérdezod: milyen célból veszünk részt? Célunk az, hogy hasonlókká legyünk Jézushoz. Jézus életéhez, melynek főnséges kifejelete szenvedése és halála. Szeretnénk olyan nagyszerűek és önzetlenek lenni, mint ő. Minden gyöngeségünk, jelentéktelenségünk, félelmünk, ellenállásunk és aggodalmaskodásunk dacára. Övele együtt igazán élhetünk a jónak, szépnek, igaznak. Csak éppen önző érdekeinknek nem.

Járunk a misére. Általunk, hitünk által lesz életté. Senki sem mondhatja: nincs közöm ahhoz, ami az oltárnál történik. Ellenkezőleg! Ami ott történik, az igenis a mi ügyünk, a mi önkifejezésünk. Ez még külső formát is ölt: válaszolunk, énekelünk, térdepelünk, elbúcsúzunk, azaz részt veszünk.

A szentmise azonban nemcsak általunk történik. Értünk van. Miként a többi szentség is. Hogy olyanok lehessünk, mint Krisztus. Ha legalább egy kis jóakarat van bennünk, csak egy parányi abból, amit így mondunk ki: „Akarom, szeretném, hiszem — segíts, Uram, hitetlenségemen!” — akkor az isteni kegyelem mindig támogat bennünket. Itt is és minden szentségben. A szentmisében egyenesen eláraszt minket. Ezért, éppen ezért rendelte Jézus az eukarisztiát.

MIK A SZENTSÉGEK? avagy ÉLETPÁLYÁNK VÁLTÓINÁL

Gyakran meglepődünk, milyenek is vagyunk. Talán többször is észrevetted már, hogy „kirobbantál”, ha valaki terhedre volt vagy felbosszantott. Esetleg arra is felfigyeltél,

hogy viselkedésed egyesekkel szemben testvéries. Másokkal viszont zsarnokoskodsz.

Nem ismerjük magunkat eléggé. Bizonyos, hogy rejlenek bennünk pozitív és negatív pszichés szerkezetek. Évekig is meghúzódnak, de azután egy alkalmas pillanatban, mint vulkán törnek ki belőlünk. Felszínre hoznak nagyszerű élményeket, elképzeléseket, megoldásokat. Néha azonban igen közönséges és gyalázatos magatartásra készítetnek. Kitörésük után pedig vagy megmaradnak vagy ismét eltűnnek.

Megemlítem először azokat a pszichés szerkezeteket, amelyek biológiai fejlődésünkkel fonódtak össze.

Szüleid lefényképeztettek. Éppen egy éves voltál. Egy dundi csecsemőt látsz. Mezítelenül fekszel egy heverőn és bután bámulsz a fényképészre. Csodálkozol: ilyen voltam én?

Egy másik fényképen kisdíák látható, táskával a hátán. A gyerek most először indul iskolába. Ez is én lennék? – kérdezed.

Most meg már – mondjuk – 18 éves vagy. Ha majd valamikor, esetleg negyvenéves távlatban nézegeted mostani fényképedet, tudom előre, ugyanolyan különbséget fedezel fel, mint amilyent most érzel.

Fejlődési szakaszaink közül kettő a legfontosabb személyiségünk alakulására nézve. Az első az érés kora. Ekkor kezdünk felelősek lenni életünkért. A másik valamelyik súlyos betegségünk időszaka. Ez teljesen új pszichés szerkezetet alakít ki bennünk. Ezek a szakaszok fontosak számokra: fontosak, mint embernek és mint kereszténynek.

Ifjúkornak nevezzük azt az életszakaszt, amelyikben az ember pszichikailag kialakul. Kezd gondolkodni, kezd tudatosan dönteni. Ha most komolyan elhatározod, hogy ezután Krisztus lesz a példaképed, döntésed adja az alapot a bérnálásnak. Ez a – Krisztus által alapított – szentség csak ilyen elhatározásra építve bontakoztathatja ki erejét.

Egy komoly betegség alatt megbillen a személy lelki egyensúlya. Az embert a halál kísértete ijesztgeti. Arra akarja rávenni, hogy adja át magát a félelemnek, lázadjon és dobjon el magától minden reményt. De ha a beteg állhatatosan hisz Jézusban, akkor ez a hite adja az alapot az ő számára rendelt szentségnek, a betegek kenetének.

Íme, emberi életünk biológiai és pszichikai fejlődésének két jelentős szakasza. Talán nem is sejtjük, milyen jelentősek. Pedig megváltoztatnak bennünket. Nem másvalakik, de mások leszünk. Tudatosítsuk, hogy ez így van! Különben nagy törés állhat be személyiségünk fejlődésében. Megtörténhetik például, hogy egy fiú hirtelen borzalmasan önzővé válik. Pedig gyermekkorában ministrált. Kedves, finom és engedelmes gyerek volt. A változás még azután sem tűnt fel, hogy átlépte a serdülés küszöbét. Egy azonban bizonyos, valaki, valahol hibázott. Talán az anyja igyekezett megőrizni őt jólnevelt-jólfésült fiúcskának, hogy azután a hatalmában tarthassa. Esetleg ő maga mulasztott: nem vette kézbe idejekorán jelleme formálását.

Tudnod kell tehát: ezek a fejlődési szakaszok jönni fognak. Felkészülten kell elébük menned. Különben, ha — teszem azt — az első életszakaszban még keresztény voltál is, nem biztos, hogy abban a másodikban is az maradsz.

Vannak tehát az életben biológiaiailag meghatározott szakaszok. Alakítja azonban az egyéniségedet életállapotod változása is. Hát ez meg mi? — kérdezed. Életállapotnak nevezem az egyén helyét a társadalomban. Ennek minden változása felszabadít egy bizonyos pszichés szerkezetet az emberben.

Nagyon alapvető életállapot a házasság. Szerelmes vagy. Megigézett az a másik. Egész életedet vele akarod leélni. A végső döntés előtt elhatározod: ebben az életállapotban is Krisztus lesz a példaképed. Eszményeidet pedig az ő kegyelmével akarod megvalósítani. Ez az elszántságod adja az alapot a házasság szentségének.

Most a papi szolgálatról szólok. Ezért megállapítom a következőt: Más és más a helyzete a vezetőnek, és annak, akit vezetnek. Közbevágoz: a pap nemcsak vezető! Igazad van. De annyi bizonyos, hogy a vezetői állapot lényeges eleme a felelősségtudat. Vállalni kell a felelősséget az ügyért és a reá bízott emberekért. Gondoljunk tehát egy többé-kevésbé fiatal férfira. Elnyerte a hivatás kegyelmét. Elhatározta, hogy az Egyház szolgálatára szenteli egész életét. Ez a döntése adja az alapot az egyházirend, a szolgálati papság szentségének.

Sajátságos helyzete van annak, aki kiszakadt egy közösségből, de visszatér oda. Tudod-e, miről szeretnék beszélni? Igen, a bűnről és bűnbánatról. Kiszabadulhatsz-e

a bűn szorongató helyzetéből? Akkor igen, ha bölcs vagy s megállapítod: vétkeztem. Ha kijelented: elfordulok a rossztól, a jó úton akarok járni. Ez a döntésed adja az alapot a bűnbánat szentségének.

A legfontosabb még hiányzik fejtegetésünkből: a kereszttség. Ennek is van előfeltétele, egy elhatározás: Csatlakozom az Egyházhoz! Az ember hisz Krisztusban. Eldönti, hogy belép az általa alapított közösségbe.

Megismétlem: mindenegybes szentség felvételéhez az egyik alap a keresztény ember elhatározása. Az egyén dönt: Krisztust követem. Szükség van azonban az Egyház döntésére is. Krisztus reá bízta szentségeit. Így azután minden szentség e két döntés találkozása, e szó teljes értelmében. Döntesz te és dönt a segítségedre siető Egyház. A segítséget jelek, szimbólumok, megszabott formák, szavak, szertartások fejezik ki, vagyis a liturgikus cselekmények.

Ha kéred, közösségébe fogad az Egyház. Felkínálja segítségét, hogy az új életszakaszt, az érett emberi létet keresztény módra építhesd. Támogat, hogy érett életedet Krisztus példájára alakíthasd. Kegyelmevel melletted áll házassági döntésedben. Meglátogat, amikor ágyba dönt egy súlyos betegség. Erőt közvetít, hogy krisztusi ember, lélekben erős maradj ekkor is. Lelkipásztori teljhatalmat bíz rád, ha elhatároznád, hogy életedet a papi szolgálatnak szenteled. S végül, az Egyház feltárja kapuit és adja a megbocsátás kegyelmét. Mert te megbántad, hogy eltávolodtál tőle.

Itt már nem említettem az eukarisztiát. Az ősegyház nyelvén: „a szentségek szentségét”. Éppen ezért szóltunk róla külön fejezetben.

MÉG EGYSZER A SZENTSÉGEKRŐL avagy MIT FEJEZ KI A HETES SZÁM? ÉS MIT JÓ MÉG TUDNI?

Láttuk a szentségek lényeges feltételeit. Szemléljük most a kérdést a gyakorlat oldaláról. A szentségi cselekmény alapfeltétele az, hogy az Egyház döntése és a hívő döntése találkozzék. De így van-e ez mindig?

„Plébános úr, azért jöttünk, mert templomban akarunk esküdni. Bár, az igazat megvallva, ... szóval mi érett emberek vagyunk. A templomi esküvő nekünk semmit sem jelent. A szüleink erőltetik, hogy ne csak polgári kötés legyen, hanem templomi esküvő is. Minek bosszantsuk őket? Tehát tessék megesketni minket.” Én fogalmaztam meg e szavakat? A „plébános úr” én magam voltam. Szó szerint idéztem a fiatalokat.

A szentségeket kérő keresztényeket két véglet közé lehet sorolni. Az egyik a tudatos döntés: Életem következő szakaszát Krisztus példájára, kegyelmének erejével alakítom. A másik véglet a szentségek lényegét illető teljes tudatlanság. „Ha muszáj, majd csak túlesek rajta.”

Lehet, hogy közbeszólnál: Minek az ilyeneket megesketni? Szépen el kell küldeni őket. Igazad van. De ha nem ilyen végletes esetről van szó? Bizony, akkor nem tagadhatjuk meg a szentséget! Nem, nem a kényelmes jelszóval: „No, a béke kedvéért...” Hanem miért? Gondold csak meg: ha legalább egy kis jóakarat rejlik az illetőben, akkor ebből a jószándékból, mint mustármagból valószínűen kifejlődik a keresztény élet. Ezt Isten műveli majd benne, akinek az a szemernyi jóakarat ajtót nyitott.

Tisztázzuk még: miért van éppen *hét* szentség? Azért, mert ez a szám felel meg az emberi élet legfontosabb szakaszainak. Kérdezhetnéd: Nem találhatnánk ezen kívül más, még szintén fontos állomást az életben? Például: A fiatal bevégezte a közép- vagy főiskolát, és először indul kenyérkereső munkába. Az idősebb ember nyugdíjba megy: ma dolgozik utoljára. Mérföldkönek számít az is az életben, ha valakit kineveznek munkavezetőnek vagy éppen igazgatónak. Milyen fontos állomás ez is az illető számára. Mostantól fogva tisztában kell lennie azzal, mit jelent igazgatónak lenni, és hogyan töltheti be keresztény módra ezt a tisztséget. Íme, nyitott maradt a kérdés: miért van csak *hét* szentség.

A választ a következőkben megkapod. Csak *hét* szentség van azért, mert az emberiség hagyománya a teljesség foglatának tartja a *hetes* számot. *Hét* szentség van tehát, mert nemcsak életünk hét szakaszát kell Krisztusnak szentelnünk. Legyen az egész élet Krisztusé! Ezért van csak *hét* szentség.

És még valamit. Láttad, hogy a szentség a mi bensőnk kifejezésének és az Egyház közvetítésének a találkozása. Hogy valóban ez is legyen, és így a szentség vétele elérje célját, nem elég három napi készüllet. Hét napi, hét hónapi készüllet sem elég. Hát akkor mennyi elég? Megmondom: Annyit ér számodra a szentség, amennyit ér életed egésze. Gyónásod, bértálcázásod, házasságkötésed, a betegek kenetének felvétele olyan, amilyen az élettartód. Az összefüggés tehát kölcsönös. A szentségek hatással vannak életedre. Életed befolyásolja a szentségek hatékonyságát.

Elképesztőnek találtad a szentségek ilyen bemutatását? Meglehet, hiszen sokban mást mondtam, mint amit a hit-tanban tanultál. De hiszen mindent vizsgálhatunk különböző nézőpontokból. A szentségeket is.

A KERESZTSÉG

avagy

JÉZUS, AZ IGENI DE AZ EGYHÁZ? ...

Egy férfit készítettem elő a keresztségre. Ha szóhoz jutott, csak úgy dőlt belőle a sok vád az Egyház ellen. Életemben sem hallottam még ennyit. Vádolta az Egyház múltját is, jelenét is. Íme, a rémtetteinkből egy csokorra való: Az inkvizíció. A pápák rokonpártolása. Az egyházi állam. A jezsuiták fondorlatai. A papok maradisága és anyagiasága. Reakciós társadalmi rendszerek támogatása.

Mindezeket hallva arra gondoltam: vajon nehéz lehet-e belépniük az Egyházba a négeknek vagy az indiánoknak? Mert a lengyeleknek, németeknek, angoloknak bizony nehéz. Nagyon sok butaságot elkövettek az Egyház tagjai a kétezzer év során! E bűnösök „anyakönyv szerint” az Egyházhoz tartoztak. Volt köztük pápa, bíboros, püspök, pap és világi hívő. Sőt: Mennyi butaságot és rosszat műveltek kétezzer év alatt magára a szeretetre, magára Jézusra hivatkozva Rosszakarató emberek pedig még nagyították is a hibákat. Nem csodálkozhatunk tehát, hogy ha valaki mindent egy kalap alá vesz, ami az Egyházban történt. Aztán rajta, hadd jöjjenek csőstül a vádak!

Végül is, a következő beszélgetésünkön csodálkozva kérdeztem meg a keresztségre készült: Miért lép be abba

az Egyházba, amelyről ilyen sok rosszat tud? Ezt a választ kaptam: Azért, mert hiszek Krisztusban!

Valaki megjegyezhetné: Nem valami következetes ez az ember. Ha akar hinni Krisztusban, ám higgyen. De minek akar belépni az Egyházba? Nem egészen így áll a dolog! A Krisztus-hittől ugyanis elválaszthatatlan az a szándék, hogy belépjünk a benne hívők közösségébe. Ezt a mondatot így nem találod meg az evangéliumban. Ettől függetlenül, a Krisztus-hit és vele a belépés az Egyházba mindenképpen megfelel a lélektani és társadalmi törvényszerűséseknek.

Mit jelent kereszténynek lenni? Hinni Jézus Krisztusban. Ennek a túlságosan tömör állításnak az értelmét próbáljuk meg kibontani.

Kétféleképpen valósulhat meg a Krisztus-hit. Először, megtörténhet, hogy valaki kilép önzése szűk köréből, felfedezi a fönséges valóságot. Szolgálni kezd a jónak, igaznak, szépnek. Eszménykép után kutat. Jézusra talál és meggyőződik: Jézus tökéletes eszménykép. A második út egyenesen vezet Jézushoz. Egy önzésébe zárkózott embert hirtelen megragad Jézus vonzó személyisége. De jó lenne követni Őt! Úgy élni, mint Ő, a jó szolgálatában.

A vonatkoztatási pont mindkét esetben ugyanaz: a Jézus Krisztusba vetett hit. Akit megérintett a Jézus-hit kegyelme, aki csodálja őt, hasonlított az evangéliumi szántóvető emberhez. Kincset talált a földben. „Aztán nagy örömében fogja magát, eladja mindenét, amije csak van, és megveszi a szántóföldet” (Mt 13,44).

Teljesen lehetetlen, hogy a többiek, akik szintén hisznek Jézusban, ne érezzék: ehhez az emberhez közünk van. Viszont megeshet, hogy ez a Jézusban hívő botránkozik a többin, szemükre vet sok mindent. Be kell azonban ismernie, hogy mégis összetartoznak, egy családot alkotnak. Lelkiileg rokonok. Akkor is, ha bírálja a papságot, a gyakorló keresztény világi hívőket, az intézményeket? Akkor is. Mert mindezt nem ellenségként teszi, hanem éppen azért, mert nagyon elkötelezte magát a hívő közösségnek. Szívén viseli sorsát. Szenved a fogyatékosok, hibák és a lanygulás láttán. Úgy érzi, a saját ügyét éri fájó igazságtalanság.

Mindez tehát még akkor is igaz, ha nem nézzük, mit mond az evangélium. De ha figyelmesen beleolvasunk az

Írásokba, rögtön szemünkbe ötlík, hogy Jézus — ez a senkivel össze nem hasonlítható ember — igenis akarta az Egyházat. Mégpedig olyan Egyházat akart, amelyben vannak vezetők és szentségek. El kell tehát fogadnunk létüket. Közben persze lehetnek fenntartásaink, például az elavult liturgikus formákkal vagy az egyházi hatalomgyakorlás módjával szemben.

Igy áll tehát a dolog, ha a belépést az Egyházba az egyes ember oldaláról vizsgáljuk. De nem említettem még a közösségi szempontot. Az Egyház jól tudja, hogy ha egy felnőtt ember közeledik hozzá, az hosszú ideig élt az egyház hatósugarán kívül. Más világnézetek formálták. Nem rendelkezik még megfelelő fogalmi rendszerrel. Telve van a megszokások gátlásaival. Eddigi felfogása és életvitele szembekerül azzal, amit az Egyház tanít. Még inkább így van ez akkor, ha az, aki belépni óhajt az Egyházba, nem is tudja pontosan, mi tulajdonképpen az Egyház. Éppen ezért szüksége van a katekumenátusra, az előkészítő időre. Ezt az Egyház biztosítja is számára. .

A keresztség szimbóluma a víz. A víz a tisztulás jelképe. Jól fejezi ki annak az embernek belső világát, aki ezután szolgálni akarja a jót. Jézusra, mint példaképre támaszkodva. Pontosabban: a víz az olyan ember jelképe, aki szeretné legyőzni önzését, haszonlesését. Aki szabadulni igyekszik a bűntől, a lelket hatalmában tartó erkölcsi rossztól. Másrészt pedig a vízzel való leöntés az Egyház közvetítését jelképezi. Mintegy bizonyítja: az Egyház közbelép, és a hitújonc megszabadul bűneitől.

Összeegyeztethető mindez a keresztségről alkotott elképzeléseiddel? Ugye, te így láttad eddig: Ünneplőbe öltözött emberek bepólyált csecsemőt hoznak a templomba. Következik a többé-kevésbé kifejező szertartás. A zenei aláfestést a bömbölő újszülött szolgáltatja.

Talán éppen az ilyen elképzelés miatt kérdezik egyesek: Van a gyermekkeresztesnek értelme? Az előfeltételek ismeretében könnyen mondhatnánk: valóban, semmi értelme sincs. Hiszen a személyes döntés adja az alapot minden szentségnek. Ezért hallani olyan hangokat, hogy mondjunk le a gyermekkeresztesről. Csak felnőtteket kereszteljünk. Ha a kis emberpalánta felcseperedik, döntse el maga: akar-e keresztény lenni.

Válaszunk: Aki így vélekedik, elárulja, hogy megfelekezett az ember társadalmi természetéről. Vizsgáljuk meg tehát a keresztség szentségét a hasonló társadalmi jelenségek nézőszögéből. Ugye, senki sem választja ki nemzeti hovatartozását? Magyarnak, németnek, lengyelnek, osztráknak, horvátnak születünk. A család és a társadalom ebbe az adott nemzeti hovatartozásba nevel bele bennünket. Idővel mindig tudatosabban tesszük magunkévá ezt az adottságot. Megtörténhet viszont, hogy az ember lemond nemzetiségéről. Így kell vélekednünk az Egyházhoz való tartozásunkról is.

Lássuk már most a gyermekkeresztelet. Semmiképpen sem üres ceremónia ez. Vegyük észre benne az édesapát és az édesanyát. Ők ajándékozták gyermeküknek az életet. Most pedig úgy járnak el, mint a Szűzanya, aki Jézus születése után elment a templomba és bemutatta fiát. Az őszintén Isten-hívő szülők tehát nagyon fontosnak tartják, hogy ők is elhozzák gyermeküket a templomba, Isten házába. Az Egyház képviselőinek személyében bemutatják magának az Egyháznak. Kérik, hogy az egyházi közösség fogadja el és vegye oltalmába gyermeküket.

Ez történik a szülők részéről. Hogyan válaszol erre az Egyház, a hívők közössége, Isten népe? Kifejezi örömét, mert „gyermek született nekünk”. Szeretettel terjeszti ki kezét az új teremtmény felé: „Elfogadunk. A miénk vagy. Olyanná szeretnénk téged nevelni, ahogy — a meggyőződésünk szerint — neked a legjobbi!”

Úgy tűnhet tehát, hogy az Egyház a jobbik megoldásnak tartja a gyermekek keresztelest. Boldog, hogy egy gyermeket már a nullpontról, a zsenge gyermekkortól nevelhet. Erőtlen kezecskéit kereszttetésre segíti. Természetesen így van. De az Egyház tud az itt rejlő veszélyről is. Milyen könnyen felcseréljük a nevelést idomítással, még a templomban is. Külsőséges formákra szoktatjuk az embereket, s közben elvész a lényeg: a szeretettel feltöltött cselekedet. A folyamat vége: ember helyett egy komikus figura jelenik meg.

Hol érhet célt az igazi nevelés? A szabadságban, a választás szabadságában! Valóban: az Egyház mindig az egyén szabad döntésére vár. A fejlődés minden egyes szakaszán szeretetből fakadó tetteket vár. Azt várja, hogy szabad elhatározással kövessük Krisztust.

Hűségünket pedig többször is ünnepélyesen kifejezzük. Keresztügyi fogadalmunkat megújítjuk elsőáldozásunk napján. Nagyszombaton a keresztvíz szentelése után. A szent-miséen is keresztügyi hűségünk jeleként veszünk részt. Ezzel a tudattal kapcsolódunk be az Egyház liturgikus életébe. Keresztügyi fogadalmunk leghitelesebb jelei mégis cselekedeteink, a Krisztus példájára megélt életünk. Ugyanakkor minden bűn ellentmond annak, amit a keresztségnél fogadtunk.

Láttam valahol egy templomot. Főbejáratánál volt a keresztelőkápolna. Ennek közepén egy szikla látható. A sziklából állandóan ömlött a víz egy kőtálba. Aki csak belépett a templomba, megállt, és megnézte ezt az érdekes szimbólumot. Sokaknak eszébe is juthatott az élő víz, amit Jézus ígért, és az a nagy szerencse, ami neki a keresztelekor osztályrészül jutott.

A BÉRMÁLÁS

avagy

ÉLJEN A SZABADSÁGI DE MIRE HASZNÁLOD?

József és Gyula. Apa és fia. Jóbarátaim.

Nem is olyan régen még teljes béke honolt otthonukban. A napokban többhónapos szünet után meglátogattam őket. Még át sem léptem a küszöböt, az apa máris nagy hírek tömkelegét zúdította nyakamba.

— Képzeld, azt követeli tőlem ez a kölyök, hogy vegyek neki villanyborotvát. Ugyan minek? Pelyhedző szakállának a zsilett is megfelel. De az neki nem jó. Hogy ő összevagdossa vele magát?!

— Talán nem ért a kezeléséhez?

— Persze! Mondtam is neki, hogy majd megmutatom. Kézzel-lábbal tiltakozott. De ez még hagyján. Látod, nagyobb lakásba költöztünk. Megegyeztünk az asszonnyal, hogy a gyereknek legyen saját szobája. Hát van. De van fogalmad, hogyan néz ki?

— Miért mégy te oda be, ha már az ő szobája?

— Takarítani! Elárasztaná a sok piszok, szemét.

— Hadd őt békében, ember!

— Akkor sohasem szokja meg a rendet és fegyelmet.

– Így talán mégúgy sem.
– Értsd meg! Megvan a saját szobája, de eszébe nem jutna, hogy nekilásson a tanulásnak. Emlékszel, a mi korunkban, milyen körülmények közt tanultunk? Összezsúfolva szobában, konyhában.

– Mivel tölti az idejét?

– Mivel? Semmivel. Heverészik, bömbölteti a magnót, közben olvas.

– Mit olvas?

– Ha én azt tudnám. Mindent, ami csak keze ügyébe kerül. Egész halom badarságot cipel haza. Ha pedig nem olvas, modellezik. De hogy minek? Megőrülök! S ha lát-nád, hogyan zsarnokoskodik az öccsével: Hozd ide, tedd ide, fogd be a szád, tűnj el. A süket kölyök meg úgy néz a bátyjára, mint egy bálványra. Néha úgy érzem, ez a Gyula ki akar szorítani a helyemből: ő dönti el, mi hol áll-jon, mit hová akasszunk. Én neki levegő vagyok. S az utol-só, amit meg kell mondanom, ez éppen téged érdekel. Hittanra nem jár.

Ekkor lépett ki Gyula barátom a szobájából. Tényleg megváltozott. Megnyúlt. Alig ismerek rá. Magasabb az ap-jánál. Csupa kéz, csupa láb. Hová fog ez még nőni! So-vány, sápadt és kissé púpos. Egy kicsit kihúzza magát, úgy jön felém. Jaj, nehogy a keze vagy a lába egy óvatlan pillanatban önállósítsa magát... Kissé bizalmatlanul néz rám. Sután nyújtja kezét: „Tiszte ... tem!”

Az apja tapintatosan magunkra hagy.

– Na öregem, hogy megy a tanulás?

– Tűrhetően.

– Bukás lesz?

– Ezt sose tudni. Talán nem.

– Hogy tetszik az új iskola?

– Amúgy klassz.

– Hallom, nem jársz hittanra.

– Ahhoz az öreg paphoz? Kibírhatatlan volt. Úgy kezelt minket, mint óvodásokat. Örökké ráncszólt: „Csend!” „Csendet kérek!” Egy órán, ha százszor nem, egyszer se. Hát másikat kerestem.

– Szóval, mégis jársz hittanra?

– Természetesen. Annyi eszem van. Találtam egy jó-pofa káplánt. Kérdezhetünk, vitázhatunk. Szóval jó.

Bizony, ritkán jut le az ember élete alapjaitig annyira, mint az ifjúkor érési éveiben. Ilyenkor a fiatal szerint nem kell nagyon törni magunkat. Neki a sikerélmény nem száll a fejébe. Annál inkább érdekli a kérdés: mi az élet értelme. Az neki semmit sem mond, hogy valamilyen foglalkozás vagy feladat vár rá. Hogy ez az egész élet mire jó: ez a kérdés nehezedik rá teljes súlyával. A felületes válaszokat elutasítja. Ezek úgy omlanak össze a kérdés súlya alatt, mint a kártyavár. Meggyőződése, ha most nem találja meg a megoldást, csak egyetlen kiút marad, az öngyilkosság.

Az ifjúkor tehát az az időszak, amikor az ember a dolgok mélyét fürkészi. Megfigyel egy jelenséget. Keresi az okait, leméri az értékét. Minden érdekli. A fiatal falja a könyveket, folyóiratokat, újságokat. Átrágja magát technikai kiadványokon. Kérdéseivel kínozza a szakembereket. Kutató kedvét ösztönös kíváncsisága tartja ébren, különben is eleve fogékony mindenre, ami új. Érti, hogy útja a felnőttek világa felé visz. Meg akarja találni ott a helyét. Még nem tudja, meddig terjednek a jogai, mit tehet meg és mit nem. A gyerek és az érett felnőtt viaskodik benne. Lopva még babázik, mesét olvas. De ugyanakkor már szeretné megváltani a világot. Ebből minduntalan furcsa dolgok jönnek ki: semmiségekért képes összetűzni szüleivel, dacoskodni, makacskodni.

Az ember még nem ember,
csak hadonászó veszélyes kamasz.
Az ember akkor lesz ember,
ha átvilágítja mélyéig önmagát,
s a benső világosságból
környezetére sugarat bocsát.

(Weöres Sándor: Protohomo)

Ma sanyargatja magát, holnap már duhajkodik. Féléber állapotban él. Nincsen tiszta tudata sem önmagáról, sem a világról. Bölcselkedéseivel szüntelenül bombázza környezetét, de belesülne az egyszeregybe. Szakterületek részletkérdéseivel elképeszti a szüleit. Végül már nem tudják szegények, mi a gyermekük: zseni? Félnótás? Vagy egyenesen bolond?

Ebben a korban a fiatal ember kemény kritikával helyezi nagyító alá környezetét. Trónfosztott előtte minden te-

kintély, cím és méltóság. Közben mintha tátongó üresség rejtőzne viselkedése mögött. Nagyon számontartja azokat, akik neki életreceptet kínálnak. Ha akár a foglalkozásukban, akár erkölcsileg elbuknak, vagy akár csak meg is botlanak. Akkor — a megfigyelése alapján — megkérdőjelezi minden életszabályt, törvényt. Egyetlen, ami a világon még számít neki: az élet tanúságtétele.

Így tapad tehát a fiatal a felnőttek világához. Ez veszélyes lehet, mert a rossz példákat is könnyen követi. Azoknak a példáját, akik könyökkel haladnak előre. Akik lefelé taposnak, fölfelé görnyednek. Akik bosszút állnak megbántóikon. Akik gátlástalanul hajszolják a jólétet. A „világ” még meg is tapsolja őket.

A fiatalok gyakran találkoznak olyanokkal is, akik önmagukat az igaz eszmék zászlóvivőinek vagy éppen az evangélium képviselőinek tartják, de semmit sem tesznek embertársaikért. Az ilyenek persze nem is találják a helyüket a világban. Ugyanakkor élő ellentétei eszményeiknek.

Ilyenkor a fiatal lélek tanácstalanná lesz. Már-már kétségbeesik. Mit tegyek? Hogyan éljek, így vagy úgy? Én vagyok örült vagy ők a bolondok? Én, a kérdéseimmel, vagy ők, akik semmiségeken is hajbakapnának még a halál küszöbén is?

Mi történik, ha Jézussal ilyen állapotban találja magát szemben a fiatal? Most, amikor olyan zilált, feldúlt a lelki világa, és megviselte érzelmeinek lázadása. Amikor egyre hevesebben utasít vissza mindent, amit butaságnak, észszerűtlenségnek vagy indokolatlannak tart. Amikor elvet mindent, amivel telve volt gyermekkor: azt az életet, melynek alapja a lélektelen fegyelem és engedelmeskedés, az utánamondás és utánacsinálás. Most ott ül meséskönyveinek és játékainak romhalmazán. Maga zúzta szét saját „emlékműveit”. Mintha vak volna, úgy keresi tapogatva az útját. Talán magárahagyatva, talán azokkal a társakkal együtt, akik ugyanúgy vergődnek, mint ő.

Igen, ha most találkozik Jézussal. Megtörténhetik, hogy egyazon sarokba dobja a karácsonyi jászolt, a hamupipókéét meg a hét törpét, a bábúit vagy játékautóit. Bizony, elvetheti Jézust, saját gyermekvilágával együtt.

Előfordulhat azonban másképpen is. A fiatal „a legkisebb ellenállás” törvénye szerint valahogy behódol Jézus-

nak. Babonás félelemből: még meg találja bosszulni magát „az elutasított szellem”. Ami a lelkében megmarad, az nem igazi hit. Csak a vasárnapi kényszermisék, ledarált imák bálványistene. Egy tabu.

Van persze más lehetőség is. Valahogyan elkenődik az átmenet szakasza, az, amiről tárgyaltunk. A fiatal keresi a választ kínzó kérdéseire. De nehézségeit nem tudja megoldani. Rossz irányba indul. Teljesen átadja magát pl. a technika vagy a csillagvilág izgató kérdéseinek. Esetleg „menő” sportolókért, táncdalénekesekért, mozicsillagokért lelkesedik. Nagyon nem jó ez. Vegyük csak tekintetbe, milyen sorsdöntő a fiatal életnek ez a szakasza. Ehhez képest milyen semmitérők választott „eszméyei”. A sínek, amelyeket most fektet le, meghatározzák fejlődésének további útját. Méghozzá pozitív vagy negatív irányban.

A fiatalnak tehát olyan légkörre van szüksége, amelyben érelődhetnek legfontosabb világnézeti kérdései. Csak így kaphatja meg rájuk a valóban teljes igazságot.

Mind általában véve, mind egyénenként az élet egyedüli értelme a jó megvalósítása. A fiatal tehát ébredjen tudatára: ezért kell élnem! Nem tudom, milyen hivatást választasz, azaz milyen feladatot szeretnél vállalni a társadalomban, mit akarsz mindenáron elérni, mire érzed magad elhivatva. Egyremegy. De azt jól meg kell értened, hogy választásodnak értelmet egyedül és kizárólag a jó megvalósításának szándéka adhat. Vegyük a dolgot megfordítva: Akarod, hogy életedet a jó szolgálata tegye színarannyá? Szeretnél nagy dolgokat végbevinni? Ha igen, akkor nézz utána, mik ehhez az adottságaid, képességeid. Hiszen ezeket kell kifejlesztened, hogy értékes tagja lehess a társadalomnak.

Igazad van. Nagyon általánosan fogalmazok. Egy azonban bizonyos: Te állsz a szemem előtt! Te, aki talán már döntöttél is egy hivatás mellett. Ugye, tudod: van ennek egy sajátos célja, a jó megvalósítása. Kérlek, ezt sohase felejtse el!

Lehet az is, hogy még nem döntöttél. Ingadozol a műszerési és a kéményseprői pálya között. Talán ijedten veszed észre magadban egy inga járását. Egyszer tanító, máskor filmszínész akarsz lenni. Még mindig nem tudod, hogy fotómodell vagy orvosnő leszel-e . . .

Nem baj tehát, ha általánosságban beszélek. Hiszen pont Reád gondoltok. Reád, aki életutadat keresed. Aki az élet dzsungeljébe indulsz éppen, s ezért — talán magadnak sem ismered be — vezető után nézel. Az Egyház ajánl neked Valakit. Őt, aki a végsőkig küzdött a gonosz ellen. Aki az igazság győzelméért függött a kereszten. Kényelmes életet nem ígér neked. Nem kezeskedik könnyű sikeréről. Egyről mégis biztosít: életed gazdag lesz. Érdemes lesz leélni!

Szívesen döntesz ilyen élet mellett? Akarod, hogy személyiséged modellje Jézus legyen? Döntésed kifejezője a bérálás szentsége.

A bérálás biztosíték is: az Úristen segít majd így élned. Ismered a szentség sajátos szimbólumát. A püspök fejedre teszi kezét. A baráti ölelés egyszerűsített változata ez. A kapcsolat és egység jele tehát. De ennél több: a küldetés jele is. A gonoszság özöne elárasztotta világunkat. Mentsd magadat, de úgy, hogy közben mások számára fény forrása légy. Vonzz magaddal másokat. Tegyék ők is a jót. Kövessék ők is Krisztust.

BÜNBÁNAT ÉS GYÓNÁS **avagy** **HA NEM TETSZENE EZ A TÉMA,** **BESZÉLGESS AZ IDŐJÁRÁSRÓL**

Egy-egy eltávolodás az Egyháztól bekövetkezhet — látványosan — hirtelen és nagy erővel. Történt valami ballépés, valami nagy rossz. Ténylegesen azonban semmi sem jön „hirtelen” ebben a vonatkozásban, a szeretet vonalán. Beáll egy erjedési folyamat. Egyre terjed. Csak idővel fakad fel, valami nyomás hatása alatt. Az eltávolodás tehát nem annyira robbanás, mint inkább földomlás vagy kihülés. Mert nincsen az sem kizárva, hogy az ilyen ember továbbra is rendesen jár templomba. Meg is kérdezheted tőle, tudja-e, kicsoda Jézus Krisztus. Kaphatsz tőle alapos és gondos fejtegetést. Még a gáncsoskodóknak is megfelel. De az életéből, onnan már eltűnt Jézus. Nem példaképe többé. Emberünk — ez a helyzet — csak kényelmessé igyekszik tenni az életét. Ezen a földön akar berendezkedni.

Van úgy, hogy e folyamat már gyermekkorban megkezdődik. Másnál a serdülés idején indul meg. Néha később, amikor „már benőtt a feje lágya”. Miért következik be ez a törés? Mert elhitte, amit mondtak neki: Ne légy naív. Éld világotat! S ő „értelmes emberré” lett. Meg is van elégedve önmagával, hiszen már tudja, mi az élet. Tudja? Dehogyan tudja! Ő csak egy üres „életművész”. Egy szemernyi szeretet sincs benne. Nem élet az övé tehát, csak játék, szemfényvesztés, lödörgés. Emberünk egyébként szabályos törtető már. Persze, a körülmények szerint jár el. Ha kell, kéznél van egy-egy mosoly, jó szó, szívélyes üdvözlés. De mindent meg is próbál az alázatoskodástól, talpnyalástól a brutális erőszakig. Akit „kell”, odébblok, félrerúg.

Amint látod: kialudt a fény. A lélek már üres és sötét. Eltűnt belőle a szeretet. Ez már a vég kezdete. Ilyen magatartásra nincs orvosság. Ha emberileg vesszük, az eset reménytelen. Az illető áttörhetetlen falak, az önzése mögé zárkózott. Nem érdekli már semmi, csak a saiat haszna, kényelme. Az élvezetek. Ilyen a viszonya tanulmányaihoz, munkájához, az emberekhez, tárgyakhoz és kötelességekhez. Az ilyen erős és magabiztos, igaza tudatától eltelt, vagy ha 'kell, udvarias és szívélyes ember álarcot visel. Mondom, álarcát változtatja, de arra nagyon ügyel, hogy mögéje ne lássanak. Hogyisne vigyázna erre! Meg is tanították rá, és tapasztalatból is tudja. Hiszen ha az emberek fölismernék gyöngéit, felfedeznék gyenge oldalát, azonnal ellentámadásba lendülnének. De még azt is megtanulta, hogy önmaga előtt sem szabad levennie az álarcot. Ez már félig-meddig bűnvallomás lenne. Így most már a saját arcát sem láthatja.

Mekkora nála a változás esélye, a szeretethez való visszatérés lehetősége? Emberileg szólva: nulla. De néha közbeszól valami, amit *kegyelemnek* nevezünk.

A római Szent Lajos templomban látható a rejtelmes festő, Caravaggio egyik műve. Nagyon a szívemhez nőtt. Emberek ülnek egy asztal körül. Előttük az asztalon halomszámra pénz. Rátapad a szemük. Éppen a számolással vannak elfoglalva. Csak a későbbi Szent Máté, azaz Lévi, a vámos néz másfelé: Jézusra. Jézus az ajtóban áll. Lévíre mutat. Lévi pedig mintha azt kérdezné: Hozzám szólsz? Ugye, inkább egy másikkhoz? Mégiscsak reám gondoltál?

Ez történhet a mi emberünkkel is. Veled is. Nyugtalan-ság kavarja fel a lelkedet. Olyan ez neked, mint kavics a cipődben. Töri a lábadat, zavar a járásban. Izgatott leszel. Mintha füttyszót hallanál: Csak nem nekem szól? Valamit sejteni kezdesz. Egyre világosabban látsz. Kezdesz egyre elégedetlenebb lenni önmagaddal. Az egész dolog váratlanul ért, mint Szent Pált a villám. Egyszer csak már álarc nélkül látod magad. Nagy megrázkódtatás ez! Hiszen a legnehezebb elviselned a saját tekintetedet. Kezded szégyellni, sőt utálni magad. Emberekhez menekülsz, hogy ne kelljen önmagadra gondolni.

‘Mi ez? Kezdeté lehet a megújulásnak, a visszatérésnek az élethez, az elszakadásnak a kétszínűségtől, számíttgatástól, hazudozástól, megalkuvástól és kupeckodástól. Kezdhetsz újra élni az igaznak, szépnek és jónak: magának az Istennek!

A bűnbánat gyümölcse a gyónás. Ha nincs bánatod, nincs helye a gyónásnak. Ilyenkor azzal mentegetőzöl, hogy nincs mit gyónnod. De édesanyád, nagymamád vagy ki tudja még ki, biztat: „Menj már gyónni, itt a húsvét, még nem gyóntál.” „Jó, válaszolod, de mit mondjak a papnak?” Ám legyen, ha már gyónni parancsoltak és kényszerből mégy, beszélj a papnak az időjárásról vagy akármiről. De ne hazudj se Istennek, se magadnak. Az ilyesminek semmi értelme.

A mondottak alapján tehát így spekulálhat valaki: Jó, hát megvárom, amíg a kegyelem segítségemre nem jön. Majd akkor megyek gyónni, ha Isten megadja a bűnbánat kegyelmét. Gondolatmeneted látszólag jó. Azt azonban ne feledd, hogy a szentséghez járulás nemcsak kifejezi bensődet és magatartásodat. Maga a bűnbánat szentsége hozza meg a bűnbánó lelkiületet! Éppen abban áll a mi ön-kifejezésünknek és az Egyház közvetítésének a dialektikája, hogy már előre igényelhetjük a szentségben rejlő erőt, az általa nyerhető kegyelmet. Kinyújthatod kezed: „Igen, tudom, hogy nem vagyok bűnbánatra hangolva. De azt tudom — ha zavarosan is, de tudom —, hogy valami nincs nálam rendjén...”

‘Melyek a gyónás állomásai? — kérdezed. A lelkiismeretvizsgálás, a bűnök megbánása, a javulás elhatározása, a bűnök bevallása (a gyónás) és az elégtétel elvégzése.

A gyónás kitűnő alkalom, hogy átgondold életedet. Hogyan telnek napjaid, heteid, hónapjaid? Mi ez? Önellen-
őrzés? Hát igen. De nemcsak az. Ha így eltűnődsz múltadon, talán felfedezed, hogy nem is állsz olyan jól, mint ahogyan gondoltad. Feltárulnak Istennel, környezetteddel és önmagaddal való kapcsolataid. Mennyi hiány! Észreveszed a szakadásokat, szegletességeket, mulasztásokat. A mindennapok rohanásában persze hogy nem figyeltél ezekre. Nem volt rá időd. Tudatosul benned, mi fenyeget, talán nem a távoli, hanem a nagyon is közeli jövőben. Rájössz, hogy ellenséget dédelgetsz magadban. Ez az ellenség ugrásra készen áll . . .

Az önvizsgálat során összeveted az Isten és a felebarát iránti szeretet parancsát azzal, hogy milyen voltál. Nyugtalanul, megrendülve, talán rémülten állapítod meg, hogy a parancs és a végrehajtás két külön világ. Cselekedeteid rugói, szándékaid és magatartásod valami egészen más, mint amit Isten akar, otthon és bárhol. A bajok: lustaság, gőg, önzés, irigység, kapzsiság, számíttatás, haszonlesés, féktelen dühkitörések. Állapotod egyre siralmasabb.

Talán úgy érzed magad, mint az útszélen ülő vak jerikói koldus. Így kiabált: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!” Mert valóban: úgy érzed magad, mint aki nem lát, nem hall. Hiába mondják neked, hogy színes a világ, létezik nap az égen, virulnak a színek, van fény és árnyék. Van, de ezt nem látod. Amikor a vakot odavezették Jézushoz, Jézus azt kérdezte tőle: „Mit tegyek veled?” A vak válasza: „Mester, hogy lássak!” (Mk 10,46-52.)

Úgy is érezheted magad, mint a tékozló fiú (vö. Lk 15, 11-24). Sok-sok ostobaság után visszatér és egyszerűcsak apja karjai között találja magát. Megrendülve mondja: Soha többé nem akarlak elhagyni. Szeretnék a fényben, a jóban, a szépben élni. Szeretném élni. Csak segíts! Segíts gyöngeségemen!

A szentségi dialektika titka ez: kinyújthatod a kezed és kérhetsz. Hiszen megállapítottad, hogy nem látod az igazat, a jót, a szépet, csak önmagadra és önző érdekeidre gondolsz. Már a vakságod pusztá beismerése is lehetővé teszi, hogy kimondd: Irgalmazz nekem, Uram! Hogy lássak!

Gyónni még. Fölfakad bensődben egy forrás. Létrejön benned a bűnbánó lelkület.

A BETEGEK KENETE
avagy
AMIKOR HOMOKOT TAPOSOL

Olyan régen történt, hogy talán igaz sem volt. Pedig igaz volt. Elmondom.

Beteghez hívtak. Egy gazda jött értem lovaskocsival.

– Ki a beteg nálatok?

– Nálunk senki. A szomszédban van a beteg. Nekik nincs lovuk.

Hosszú út után értünk be a másik faluba. Kétórás kocsi-kázás, végre megálltunk.

– Abban a házban a dombtetőn! – mutatott fel a gazda ostorával.

– Jó, szóval oda kell mennem. Te csak maradj itt, sajnálom a lovaiddat.

Felkapaszkodtam a dombra, elértem a házat. A háztetőn egy öreg ember ült, cserélte az eltört cserepeket.

– Bátyáml kiáltottam fel hozzá. Ki a beteg maguknál?

– Én. Várjon már egy kicsit, mindjárt lemegyek.

Kinnal jött le a létrán. Az ajtó előtt hozzám fordult, és mérhetetlen csodálkozásomra ezt mondta:

– Még egy kicsit várjon, amíg ágyba bújok.

Így is történt. Bevallom, forrt bennem a méreg. Két órát kocsiztam... Azt hittem, beteghez jövök, s a „betegem” a háztetőn ül és dolgozik. Végül meggyónt, megáldozott. Búcsúzóul kezemet nyújtom neki.

– És az olaj, Plébános úr?

– Mit akar a szentkenettel, maga nem súlyos beteg – válaszoltam.

– De bizony én nagybeteg vagyok.

– Hogyan javíthatja akkor a tetőt? Magának nem komoly a baja.

Erre az öreg magyarázni kezdett.

– Tessék már idefigyelni! Ki gondolja ezt a házat, ha nem én? Fiamat leütötte a fa az erdőben. Felesége ittmaradt a kicsikkel. Jött egy vihar, kikezdte a cserepeket. Meg kell azt javítani, mert beázunk. Ne tessék ezen csodálkozni. Azt meg tudom, hogy hamarosan meghalok.

Hát bizony, meg van szabva életünk határa. Eljön a betegség ideje is. Ne rágódj azon, hogy ezt nem érted. Az

egészséges különben is nehezen érti meg a beteget. Egészséges fejjel nehéz elképzelni, milyen lesz az, amikor ágyba dönt a betegség. Próbálj azonban az utolsó betegségedre visszagondolni. Kérlek! Nem baj, ha minden nem jut eszedbe, ez érthető.

A beteg úgy jár, mintha homokon lépkedne, míg az egészséges kemény talajt érez a lába alatt. Ezért nem szívesen emlékezel a lidérces álmokra.

Gondolj mégis utolsó influenzádra.

Lázad van, szaggatást érzel, a fejed fáj. Étvágyad nincs. Csak úgy folyik rólad az izzadság. Egész tested kimerült. Az is izgat, hogy van hajad. Éget a párna, a meleg takaró nyom. Mintha homok lenne a szemhéjad alatt. Ujjaid tapadnak, ajkad kiszáradt. A fény vakít, a zaj gyötör. Az idő mintha megállt volna. Nem alszol, enni sincs kedved. Még szerencse, az egész nem sokáig tartott. Hány napig voltál beteg? Három? Hat? Tíz napig. Örjítő fájdalomaid nem voltak. Nem kellett kétségbeesetten orvosért, mentőkért szaladni. Odáig sem jutottál, hogy jó anyád rémült arccal nézett volna rád. Vagy éppen ott zokogott volna az ágyad mellett.

Sápadtan, rogyadozva, tántorogva tetted meg az első lépéseket. Megdöbbentél, amikor valaki kedélyesen gratulált: „Hála Istennek, hogy meggyógyultál! Pedig nagyon oda voltál!” Arcod ugyan nem árult el semmit, de azért csak meglepett a jókívánat. Mit jelentsen az, hogy „oda voltam”? Talán meg is halhattam volna? Én és a halál? Jól tudod, mindenki meg fog egyszer halni, de ezt még sohasem vonatkoztattad magadra. „Majd egyszer, igen. De mikor lesz még az?”

Tegyük föl azonban, hogy senki sem lepett meg ilyen megjegyzéssel. Lassan visszatérsz a normális kerékvágásba. Még nem hagytad el a házat. Gyöngének érzed magad. Kezdesz belenézni a tankönyvekbe. Étvágyad még nincs. Rájössz: az ágyból másmilyennek láttad otthonodat. Eszedbe jut: az egész betegség alatt nem imádkoztál. Mentegőtőzől: Olyan gyöngé voltam. De azért belopózik a szívedbe néhány gondolat. „Ha sokáig tartott volna a betegségem? Ha meghaltam volna?”

Lehet, hogy plébánosod is meglátogatott. Talán a káplán, vagy a család egyik pap barátja. Istenről egy szót sem

szóltak. Jobbulást kívántak, meg biztattak, hogy hallgass az orvosra, fogadj szót ápolóidnak. Mókáztak veled, majd távoztak. De azért már a pusztá jelenlétük is eszedbe juttatta Istent.

Sejtet-e már, 'hová akarok kilyukadni? Szeretném neked bemutatni a betegek kenetét.

A betegség legyőzi szervezetedet, de pszichédet is. Elgyöngít és elkedvetlenít. Csakhogy te ember vagy, és a betegségben is emberként kell élned. Keresztény vagy, és a betegségében is Krisztus a példaképed.

Jól tudod, milyen nehéz fegyelmezni magadat betegség idején. Mekkora türelem kell, hogy ne jajgass, ne panaszkodj, ne követelj lehetetlent. Nem gyerekjáték engedelmeskedni orvosnak, ápolónak. Megtartani a diétát. Megenni a külön kosztot, beszedni a gyógyszert, szó nélkül tűrni az injekciót.

Belátom, elcsigázott vagy, de azért össze kell szedni magadat. Uralkodnod kell magadon. Ezért szükséges, hogy imádkozz, ne hagyj el szokásos imáidat. Ha már nem mész vasárnap templomba, gondolatban legyél ott a szentmisén. Hacsak lehet, imádkozz rózsafüzért, olvass el egy-egy szakaszt a Szentírásból, és gondolkodj el fölötte. Mindezt azért, hogy betegségedet keresztény módon viselhessed. Esetleg értesítsd plébánosodat betegségedről, hogy meglátogathasson.

Most pedig képzeld el, hogy nem közönséges a betegséged, hanem súlyos, hosszantartó, életveszélyes. A betegség okozta gyöngeséghez társul a fenyegető halál féltelme. Lelkiismereted is mardos elkövetett bűneid, elfüleskedett életed miatt. Mennyi jót mulasztottál el! Nem is kell mondanom, magad is elképzeld, mennyire rászorul az ember ilyen helyzetben Isten segítségére. A nagybetegnek azért kell Isten segítő kegyelme, hogy uralkodhasson idegein, higgadtan és bizakodva nézzon sorsa elé. Bízék Istenben, jövőt biztosító, múltat megbocsátó irgalmában.

Az ilyen magatartás kifejezője a betegek kenetének szentsége. Ugyanakkor segítség, amit Egyházunk nyújt súlyos betegeknek. Támogatja őket, hogy nehéz helyzetükben is keresztények maradhassanak. Mindennek szimbóluma a beteg megkenése szent olajjal. Ez azt fejezi ki, amit magadban érzel; ami lenni szeretnél mindenáron.

Másrészt a szentség meghozza az Egyház segítségét, hogy betegséged egész folyamán szem előtt tarthasd a krisztusi eszményt.

Lehet, hogy felhozol egy esetet, ellenvetésül. „Itt valami nincs rendjén. Nagyon helyes, ha egy nagybetegről van szó, meg kell adni a szentséget. De hallottam, hogy egy pap feladta a szentkenetet két órával a halál beállta után. Annak alapján, amit mondtunk, az ilyen eljárás értelmetlen. Mit kezd egy holttest a szent olajjal?”

Teljesen igazad van: halottnak nem adhatjuk fel a betegek kenetét. De biztosan tudsz az úgynevezett intenzív osztályról. Az ilyen betegterem telve van műszerekkel. Néha sikerül egyik-másik embert a klinikai halálból visszahozni az életbe.

Még egy szempontot hadd mondjak el. Nem tudom, felgyeltél-e arra, hogy a betegek kenetének szertartása a kereszt jelére összpontosul? A beteg homlokára és két tenyerére keresztet rajzolunk a szent olajjal. A kereszt titka jellemző a pap imájára is. Itt nincs párbeszéd a beteggel – míg a többi szentségnél van. Mi ennek az oka? Az, hogy az Egyház kapcsolatba akar lépni betegével akkor is, amikor az már semmire sem képes, mert egyszerűen elfogyott az ereje. A lélek már nem tudja használni a testet. Tapintó- és hallószerve által közeliíti meg őt az Egyház. Így adja át mintegy a maga imáit a betegnek. Így módon szítja fel benne a hitet, reményt és szeretetet.

A PAPSZENTELES (AZ EGYHÁZIREND) avagy

FANTASZTIKUS HIVATÁS

Emlékszem, egy szép április délután történt. A templom még őrzi a téli hideget. Csak időről-időre lehelt be langyos áramlatot az enyhe fuvallat. A főbejárat közelében, a gyóntatószékben ülök. Fénycsóvát vet a leáldozó nap a homályos templomba. Előreláthatóan késő estig itt fogok üldögni. A bűnbánati liturgia után sokan jönnek gyónni. A környező iskolák gyereknepe egyenesen a templomba jön. Jól ismerem őket a hittanról. Egészen sok gyerek van már a gyóntatószékek körül, a templomban mégis síri

csönd honol. Csak egy-egy suttogás vagy valamelyik há-
tározott léptekkel bemasírozó gyerek töri meg az áhítatot.
A következő gyónóm Gyurka. A rácson át látom szalma-
sárga hajtincseit. Egyébként is felismerném hadaró be-
szédjéről; ha meg kissé izgatott, akkor dadog. Bevégzi
gyónását. Én szólok neki pár szót. Következik a feloldozás.
A másik oldal gyónója felé fordulok, amikor észreveszem,
hogy a mi Gyurkánk nem távozik. Sőt, továbbra is térdel.
Talán kifelejtett vagy nem értett jól valamit? Ismét hozzá-
fordulok tehát. „Plébános úr kérem, az Inter kikapott a
Bayerntől 3 : 0-ra!” Feláll és kimegy. Első pillanatban meg-
hökkenek, majd kishíján hangosan nevetek. Aztán eszem-
be jutott, hogy az utolsó hittanórán valaki említette ezt a
döntőt. Én pedig sajnálatomat fejeztem ki, hogy nem néz-
hetem, mert éppen akkor lesz a gyóntatás.

Azt kérdezed, mi az érdekes a papi életben? A misé-
zés? Persze, az is. De papnak lenni annyi, mint szolgálni
az embereket. A papi szolgálat elsődleges színhelye a plé-
bániai közösség. A papjuk őértük felelős.

Következő kérdésed: Hogyan jut el a pap idáig?

Valamikor a plébánia választotta saját lelkipásztorát.
Őt azután a püspök megerősítette hivatalában, pappá
szentelte. Ma a püspök jelöli ki a papnak a plébániát, a
munkahelyét. Így történt természetesen az én esetemben
is. Megérkeztem a plébániámra. Az első napokban igen
rosszul éreztem magam: mindenki idegen, a paptársakat
azelőtt nem ismertem. Mindjárt csőstől jöttek a szokatlan
problémák. Éppen ettől féltem már tanulmányi éveim alatt.
De eszembe jutott a lelkiatyám szava: „Miska, ha félévet
kihúzol, a többi már simán megy!” Én meg tizenegy évig
maradtam azon a helyen és sohasem vágytam el onnan.
Most pedig itt ülök a gyóntatószékben és jólesően mulatok
Gyurkán. Először megnézte az adást, és csak utána jött
gyónni, hogy megmondhassa nekem az eredményt. Szép,
ugye?

Sokan vannak az ilyen Gyurkák, akikkel életre-halálra
szóló barátságot kötöttem. Az iskolai év kemény munkát
jelent. Igyekezzünk megérteni a különbséget a segítő és
megszentelő kegyelem között. Megtanuljuk, hány főbűn
létezik. Mit jelent az, hogy három isteni Személy van. Ho-
gyan történt a világ teremtése. Miért halt meg Jézus a ke-

reszten? ... A nyári szünetben aztán járjuk az országot: gyalog, kerékpáron, motoron, csónakon, autón, vonaton. Táborozunk, vagy plébánián szállunk meg.

Vajon mi történik később ezekkel az emberekkel? Sokkukkal kapcsolatban állok a mai napig. Egyesek felkeresnek a gyóntatószékben. Másokat ott látok minden vasárnap a szentmisén. Régi diákjaim kéri: eskessem meg őket. Gyermekeiket én keresztelek. Gondjaikban osztozom, sikereiknek örvendek. Tulajdonképpen részt veszek az életükben. Néha befordulok hozzájuk egy kávéra. Volt már, hogy idegenben is összehozott minket az élet.

Az egyik meglepő találkozásom New Yorkban volt, ahol három hónapon át kisegítettem. Egy nap ajtót nyitok. Hát Anna áll előttem, kis gyermekével a karján.

— Hát te meg mit keresel itt? — kérdeztem meglepődve.

— Keresztelőre szeretném bejelenteni a kisfiamat. Ó, maga az, tisztelendő Malinski?! — kiált fel csodálkozva.

Sokakkal megszakadt minden kapcsolatom, de ha összehozna a sors, bizonytal felismernénk egymást.

A hívek jönnek és mennek, de én felelősnek érzem magam mindegyikért. Nekik is jólesik, ha többé-kevésbé kapcsolatban maradhatnak velem. Így járjuk együtt az élet útjait.

Nem tudom, olvastad-e Salinger: Der Fänger im Roggen című kisregényét. Hőse, egy középiskolás fiú, a húgával beszélget. (Aligha találkoztam még ilyen remek jellemmel az irodalomban!)

A leány felteszi neki a kérdést:

— Te, mi szeretnél te lenni?

— Egy ideig az volt bennem, hogy jogász leszek. De erről már lemondtam. Tudod, legszívesebben egy olyan búzaföldön élnék, amely egy szakadékban végződik. Az lenne a dolgom, hogy a mezőn szaladgáló gyerekekre ügyljek, nehogy beleessenek a szakadékba.

Valahogyan így képzelem el én is papi hivatásomat. Talán kiegészíteném: én azzal őrzök meg sokakat a lezuhanástól, hogy a krisztusi hitre nevelem őket.

Szóval, lelkipásztorok vagyunk. Tennivalónk elseje a szentmise bemutatása. De fontos, hogy gyóntassunk és a

többi szentséget is kiosszuk. Ehhez a legjobb alap a papnak és Isten népének személyes kapcsolata.

Érdekes, eddig nem is volt szó a papi nőtlenségről, cölibátusról. Világos, hogy a pap is lehetne nő ember. Vannak is ilyenek: görögkatolikus papjaink. Miért ragaszkodik akkor a „latin-katolikus“ egyház a cölibátushoz? Először is azért, hogy papjaink tanúskodjanak az örökkévaló életről, ahol „nem nősülnek, nem mennek férjhez“ (Mt 22,30). Másrészt azért, hogy papjaink egészen a lelkipásztorkodásnak szentelhessék magukat.

Az egyházi rend szentsége kifejezésre juttat egy elhatározást. A papságra meghívott férfi döntését, hogy a keresztény közösségnek szolgálatába áll. Az Egyház pedig átadja neki a kegyelmet és a meghatalmazást. Küldetésben részesíti őt. Legyen lelkipásztor, a szentségek kiosztója és a hit tanítója.

A HÁZASSÁG SZENTSÉGE

avagy

MI TÖRTÉNIK A „HAPPY-END“ UTÁN?

Hogyan képzeld el esküvődet? Menyasszonyi fehér ruhában, földig érő fátyollal. A templom csodálatosan szép. A padokat megtölti az ünnepi vendégereg. Az orgonaszó szinte megemeli a mennyezetet. Majd a szóló következik: Ave Maria... Oldaladon vőlegényed ünnepi feketében. Hatalmas rózsacsokrot kapsz. Az oltár csupa fehér szegfű. Mindenki meghatódott. Könny áztatja születek szemét. Így valahogy képzeld? Vagy másképpen? Egy kis falusi templomban, valahol a világ végén? Csak születek és legjobb barátaitok jelenlétében. Itt mondd ki a család pap barátja előtt az egész életre elkötelező szavakat.

De mindennek előtt azt tisztázzuk: mi a szeretet? Hogyan találatsz rá?

A szeretet érzelmi fogékonyságot, érzékenységet, beleélési képességet tételez fel. Csak az érzékeny ember képes szeretni. Van hajlama a szeretetre. Érzékeli, hogyan vonzódik a másik személyhez. Láthatod tehát, hogy nem is olyan egyszerű dologról van szó. Lényeges itt az, hogy

eleve nyitottak legyünk minden irányban. Életedben semmi lehetőséged sincs a szeretetre, ha sikerült nagy szorgalommal és szívós munkával körülbástyáznod — önzésedet. De ha — adná Isten! — a szeretet úgy törne rád, mint egy földrengés, akkor ez megingatná a rókaelkü nagyúr sziklavaráát. Akkor talán kezdenél vonzódni az emberekhez, akikkel találkozol. A „rádtörő” szeretet ilyen élménye képesíthetne, hogy megnyisd magadat a világnak. Akkor elkezdenél a másikiért élni. Valakiért, akit szeretsz. Akinek csodálad szépségét. Olyan akarnál lenni, mint ő. Ekkor végre belátnád, hogy a szeretet ajándék; mindennél nagyobb ajándék.

A szeretet nem keresi a magáét. A lényege szerint ugyanis nem számít viszonzásra. Nem a kölcsönösségre épít. Nem szab feltételeket: egyszerűen csak — szeret. Természete szerint mégis az „én” és a „te” kölcsönös kapcsolatára épül.

Ha az igazi szeretet megjelenik két fiatal szívében, akkor ezek úgy érzik, hogy valami új, csodálatos világba léptek. Tudják azonban azt is, hogy valami ezzel véget ért. Vége a flörtnek, a röpké randevúknak a többé-kevésbé vonzó ismerősökkel. Vége annak az időnek, amikor szemtünk, aztán ki-ki ment tovább a maga útján. Az a szakasz mégsem zárult le minden formában. Nem baj, ha mindkettőjüknek ezután is lesznek érdekes barátai. Mégis, egyre jobban belátják, hogy a kettejüket összekötő csodálatos ajándékkal — ezzel a hatalmas erővel — nem bánhatnak könnyelműen. Egyre biztosabbak afelől, hogy az ölükbe hullott lehetőség egyszeri: soha vissza nem tér. Ezt a valóban egyetlen, páratlan csodát nem tékozolhatják el.

Örömmel lelkesedsz partnered emberi értékeiért. Érzed is az ösztönzést, hogy hasonló legyél hozzá. Nagyvonalúan nyíltszívű vagy vele szemben. „Nem vagyok méltó hozzád. Elfogadsz így, ahogy vagyok? Jól nézz meg! Nehogy bizonytalanságban maradj felőlem, és később jöjj rá valamire. Nem akarom, hogy egyszer a szememre vedd, hogy valamit eltoltam előled.” Erre a társad is így felel: „Jól nézz meg te is engem. Nehogy egy napon felelősségre vonj, hogy valamit is elrejtettem előled. Hogy bűncskát játszottam veled!”

Ez a megnyilatkozás részben igény és követelmény. Másrészt pedig az igazi találkozás feltétele: „Jól nézz meg, mert közös boldogságunk az el nem kendőzött igazságtól függ.”

Már mint zöldfülő fiatal kérdeztem minden Happy-end-film végén: És mi következik ezután? Jöttek a rendkívül bonyolult helyzetek, drámai jelenetek, veszekedések és szakítások, barátok meggyőzése és hamis barátok leleplezése. Egyszer csak kitisztult az ég és a fiatalok összeházasodtak. És?! Mindig úgy éreztem, bárcsak most kezdődne a film. Vagy, ha már az első résznek mindenképpen le kellett peregnie, mutassanak be egy második felvonást is, a két fiatal mindennapi életét a házasságban.

A házasság: hűséges kitartás egymás mellett egész életen át. Reggeltől estig, estétől reggelig. Boldoggá tenni a másikat úgy, hogy ettől magad is boldog légy. Semmiképpen sem könnyű feladat. Hiszen két különböző jellem nőtt fel teljesen más tetők alatt. Más és más a nevelésük. Mégis, egy egész életre egymás mellett kell maradni. Akkor is, amikor már előre sejtjük a másik minden mozdulatát, minden szavát. Akkor is, amikor már mindent ismerünk és mindent előre tudunk. Bizony, gondolni kell erre már a házasságkötés előtt. Mutasd hát magadat olyannak, amilyen vagy. Én ilyen vagyok. Elfogadsz? Így, amilyen vagyok?

És ha két fiatal állítja, hogy az ő esetükben minden másként lesz? Nono! Álom az, hogy életútjuk majd rózsaligeteken visz keresztül. Még árnyéka sem lesz a megnevelésnek és értetlenségnek. Kérlek titeket, ne legyetek gyerekek! Sajnos, senki sem választhat ki magának összeütközés-mentes, zavartalan életet. De egyet mindenki megtehet: őrizkedik attól, hogy az élettel járó nehézségek bármikor is feledésbe meríthessék a másik értékeit. Hiszen a fiatalok ezek láttán határozták el, hogy egymás mellett maradnak.

A jegyesidő az az életszakasz, amikor megérik a döntés, hogy egymás mellett kitartanak egy életen át. Mindketten úton vannak ilyenkor, úton a házasság felé. Mindinkább tapasztalják, hogy nyitottnak kell lenniük a jóra, igazra, szépre. Csak így őrizhetik meg életük csodáját, csak így láthatják meg a szeretett „te” boldogságát és

ebben önmaguk boldogságát. A fiatalok ilyenkor ismerik fel, hogy mindkettőjüknek olyan fogékonyaknak kell lenniük egymás irányában, mint a jó földrengésjelzőnek. Érzékenyen kell észlelniük minden emberi megnyilatkozást. A jegyesek rájönnek, hogy érett emberré kell válniuk. Más szóval olyan emberré, aki nem a magátét keresi.

Még egy igazságot szeretnék a lelketekre kötni. Mindketten higgyétek, hogy sikerülni fog ilyen nagyszerű életet kialakítanotok. Igenis képesek lesztek megtartani magatokat ilyen magas szinten. Ezt joggal remélhetitek, ha igazi *keresztények* vagytok. Ha Krisztus élete áll szemetek előtt, az Egyházzal való közösségetek pedig erőtök forrása. Így valami olyan lehetőség nyílik meg előttetek, aminél nagyszerűbb két egymást szerető kereszténnyel nem történhetik meg. Ez a lehetőség pedig nem más, mint a közös döntés, ilyen élet vállalására. Ünnepe ez az Egyházban, történjék a döntés akár az egyenlítőn, akár az északi sarkon vagy úgy, hogy a paphiány miatt a házassági ígéretet csak négy szemközt rebegik el. Ilyenkor is, mindenképpen, az Egyház ünnepe ez! Valóságos, érvényes szentségi cselekmény!

Rendes körülmények között az Egyház jegyesoktatással gondoskodik a két fiatal élet boldogságáról. Mire igyekszik az Egyház ráirányítani a jegyesek figyelmét? Világosan és a lehető legérthetőbben feltárja a házassági szövetség lényegét. Ismerteti a kölcsönösen vállalt kötelezettségeket. Utal a nehézségekre is, mert ezek elkerülhetetlenek.

Mikor fogadja végre az Egyház a jegyeseket esketési szertartásra? Csak akkor, amikor már látja, hogy a fiatalok éretten döntöttek. Ekkor már következhet a házasságkötés szertartása, az esküvő. A fiatalok a pap – az Egyház megbízottja –, a két násznagy, valamint szeretteik és barátaik előtt hűségesküt tesznek egymásnak. A szertartás külső formája másodlagos, sokban függ az adott kultúrkör hagyományaitól.

A lényeg annyi, hogy a szertartás fejezze ki a Krisztus nevében tett hűségesküt.

A MEGTÉRÉS KEGYELME
avagy
NÉHA A HATALMAS VESZI KEZÉBE SORSUNKAT

Gyönyörű idő volt. Lengyel őszi, bíborvörös naplementével. Lábam alatt zörögtek a sárga, barna, piros lehullott levelek. Nagyon idegennek éreztem magam a világban. Fiatal voltam. Sem én nem találtam meg a helyemet a világban, sem önmagamban nem tudtam hol elhelyezni a világot. Mindkevésbé illetem bele a világba. Elégedetlen voltam a jóval szemben is, meg a rosszal szemben is. Olyan kérdések gyötörtek, melyekre nem leltem választ. Miért legyek én becsületes ember? Csak azért, hogy ön-elégülten nézhessek önmagamra? Hogy kivédjem a lelkiismeret furdalását? Komédia az ilyen, nevetnem kellett.

Eltűnődtem az embereken. Azokon, akik keményen dolgoznak. Diáktársaimon, akik szorgalmasan tanulnak. A gyermekeikért élő szülőkön. Összehasonlítottam őket azokkal, akik az élet napos oldalát választották. Akik karriert csinálhattak, mert mindig igazat adtak azoknak, akik felfelé tolták őket. Azokkal, akik tündérszép lakást rendezhettek be, mert volt pénzük rá.

Kétségbe voltam esve. Összehasonlításom alapján igazán megkérdézhettem, mire jó az erőfeszítés, mire jó a becsületes munka?

Utam templom előtt vitt el. Beléptem, csak úgy. Betértem az egyik padba. Csend volt. A templom félhomályban. A szentség ház előtt égett az örökmécs. Sokáig térdeltem. És — hogy rövid legyek — életemben először megértettem, mit jelent: az élet célja Isten. Megértettem, mit jelent: szeret engem az Isten. Ő mindaddig csak elvont fogalom volt számomra. Valamiféle légüres térbe akasztotta Őt valaki. Lehet, hogy én magam. Egyes helyzetekben azért fel is használtam őt. De napi tennivalóimhoz nem igen volt köze. Most megértettem, hogy Ő az a valóság, akinek egész életem meghatározójává kell lennie. A legjelentéktelenebb tetteim végén is neki kell állnia. Nemcsak a jóknak, hanem még a rosszaknak is. Mindaz ugyanis, amit teszek, legyen az jó vagy rossz, azért jó vagy rossz, mert életemet őhozza kell mérnem.

Amikor kiléptem a templomból, úgy éreztem, megváltozott a világ. Más volt az ég, mások a kövek, az utca, a járda, az emberek. Még a hervadt levelek is átszellemültek. Elképedtem. S ekkor villámként hasított belém a felfedezés: nem a világ lett más. Bennem ment végbe a változás. Mindent sajátságos fényben láttam. Tudtam ugyan, hogy vissza kell térnem a mindennapi életbe, át kell élnem örömeit és keserveit. De éreztem, többé sohasem fogok úgy örülni, többé sohasem fogok úgy bánkódni, mint ezelőtt. Tudtam, hogy sem örömöm, sem bánatom, sem boldogságom, sem gyászom nem lesz olyan korlátokat áttörő, mint eddig. Az eseményeknek sem lesz feltétlen függvénye. Meg voltam győződve, hogy ezután mindig higadt, Istenre alapozott, szilárd maradok. Valamiféle szomorúság bujkált bennem. De boldogság is. Felfedeztem a világomnak, az életemnek titkát!

Úgy tűnt akkor, hogy az, ami velem történt, valami egyedülálló. Valami végleges: belezökkentem a helyes kerékvágásba. Egy életre szólóan, visszavonhatatlanul.

Nemsokára ezután – szerintem teljesen igazságtalanul – elégtelent kaptam egy feleletemre. Azonnal fellázadt bennem minden: Íme, hát érdemes tanulni? Ott van az a lusta gazfickó, az szépen kihúzza magát, és megkapja a jelest...

Megrémültem. „Hát ilyen gyorsan elveszíthetem azt, amit kaptam? Elfelejtethetem, amit olyan világosan beláttam?”

Alighogy összeszedtem magam, újra kaptam egy pontot. Egyik osztálytársamnak segítettem. Amikor készen lettünk, így köszönte meg: „Most már kopjál le!” Mondanom sem kell, hogy ismét úgy éreztem, Isten csak elmélet számomra. Nem felel meg a kemény valóságnak. Ekkor megértettem egy nagyon komoly igazságot. Azt, hogy az életben semmit sem lehet csak úgy, könnyűszerrel elérni. Hiszen ha nem vigyázunk, elveszíthetjük mélyen megalapozott hitünket is.

Szerencsére, időről-időre bűnbánati gyakorlatokat rendez számunkra az Isten. Függetlenül attól, hogy nagybőjt van-e, vagy sem.

A SZENT KÖNYVEK SORRENDJE ÉS RÖVIDÍTÉSE

Ószövetség

Teremtés könyve	(Ter)	Példabeszédek könyve	(Péld)
Kivonulás könyve	(Kiv)	Prédikátor könyve	(Préd)
Leviták könyve	(Lev)	Énekek éneke	(Én)
Számok könyve	(Szám)	Bölcsesség könyve	(Bölcs)
Második Törvénykönyv	(MTörv)	Sirák fia könyve	(Sir)
József könyve	(József)	Izajás könyve	(Iz)
Bírák könyve	(Bír)	Jeremiás könyve	(Jer)
Rut könyve	(Rut)	Siralmak könyve	(Siral)
Sámuel I. könyve	(1Sám)	Bárúk könyve	(Bár)
Sámuel II. könyve	(2Sám)	Ezekiel könyve	(Ez)
Királyok I. könyve	(1Kirá)	Dániel könyve	(Dán)
Királyok II. könyve	(2Kirá)	Ozeás könyve	(Oz)
Krónikák I. könyve	(1Krón)	Joel könyve	(Jo)
Krónikák II. könyve	(2Krón)	Ámosz könyve	(Ám)
Ezdrás könyve	(Ezd)	Abdiás könyve	(Abd)
Nehemiás könyve	(Neh)	Jónás könyve	(Jón)
Tóbiás könyve	(Tób)	Mikeás könyve	(Mik)
Judit könyve	(Jud)	Náhum könyve	(Náh)
Eszter könyve	(Esz)	Habakuk könyve	(Hab)
Makkabeusok I. könyve	(1Mak)	Szofonias könyve	(Szof)
Makkabeusok II. könyve	(2Mak)	Aggeus könyve	(Ag)
Jób könyve	(Jób)	Zakariás könyve	(Zak)
Zsoltárok könyve	(Zsolt)	Malakiás könyve	(Mal)

Újszövetség

Máté evangéliuma	(Mt)	Efezusiaknak írt levél	(Ef)
Márk evangéliuma	(Mk)	Filippieknek írt levél	(Fil)
Lukács evangéliuma	(Lk)	Kolosszeieknek írt levél	(Kol)
János evangéliuma	(Jn)	Tesszalonikaiaknak írt levél I.	(1Tesz)
Apostolok Cselekedetei	(ApCsel)	Tesszalonikaiaknak írt levél II.	(2Tesz)
Rómaiaknak írt levél	(Róm)	Timóteusnak írt levél I.	(1Tim)
Korintusiaknak I. levél	(1Kor)	Timóteusnak írt levél II.	(2Tim)
Korintusiaknak II. levél	(2Kor)		
Galátáknak írt levél	(Gal)		

Titusznak írt levél	(Tit)	Szent János I. levele	(1Jn)
Filemonnak írt levél	(Filem)	Szent János II. levele	(2Jn)
Zsidóknak írt levél	(Zsid)	Szent János III. levele	(3Jn)
Szent Jakab levele	(Jak)	Szent Júdás levele	(Júd)
Szent Péter I. levele	(1Pt)	Jelenések könyve	(Jel)
Szent Péter II. levele	(2Pt)		

----- Képek

Fedőlap: Fr. Voith: Gott lebt mit uns. Jugendgebete. Patmos Vlg.

7. és 37. o.: S. Schneider: Glauben gibt dem Leben Sinn. Ein Bild-katechismus. Echter Vlg.

75. o.: Arbeitsbuch Religion für die 8. Schulstufe. Autorenteam Interdiocesane Projektgruppe.

